

Universitetet
i Stavanger

FAKULTET FOR UTDANNINGSVITENSKAP OG HUMANIORA

MASTEROPPGAVE

Studieprogram:
Lektorutdanning for trinn 8-13: fordypning i
historie.

Vår semesteret, 2022

Åpen/ konfidensiell

Forfatter: Susanne Marie Weisz

.....
(signatur forfatter)

Veileder: Peder Roberts

Tittel på masteroppgaven: Sykehus istedenfor soldater: Norge som en fredsnasjon i Koreakrigen

Engelsk tittel: Hospitals instead of soldiers: Norway as a nation of peace

Emneord:
Makt, fredsnasjon, Korea, Norge, feltsykehus,
Koreakrigen, kald krig, FN, NATO

Antall ord: 28634
+ vedlegg/annet: 1

Stavanger, 18.mai/2022
dato/år

Forord

Arbeidet med denne oppgaven har vært krevende, men også veldig lærerikt. Da jeg startet å skrive denne oppgaven var valg av tema svært enkelt. Jeg har lenge interessert meg for den kalde krigen og politiske valg under krigføring. Spesielt knyttet til Koreakrigen og kampen mot kommunismen. Videre vekker det min interesse hvordan Norge har fremmet seg som en fredsnasjon og hvilke politiske valg Norge har tatt i tilknytning til Koreakrigen.

Jeg vil først og fremst takke min veileder Peder Roberts for inspirasjon og nyttige og konstruktive veiledninger. Oppgaven hadde ikke vært det samme, og jeg hadde ikke kommet meg igjennom dette uten hans tydelige, men også oppmuntrende tilbakemeldinger. Han har gjort arbeidet med denne oppgaven både spennende og lærerikt.

Til sist vil jeg takke venner, familie og medstudenter som har støttet meg underveis i oppgaven. Dere har vært gode støttespillere og motivatorer hele veien. En spesiell takk vil jeg gi til Linnea Marie Hofgaard for at hun tok seg tid til å lese korrektur og komme med konstruktive og gode kommentarer.

Stavanger, mai 2022

Susanne Marie Weisz

Sammendrag

Koreakrigen var en væpnet konflikt som varte i perioden 1950-1953. Dette var en krig mellom Nord- og Sør-Korea, der nord fikk støtte fra Sovjetunionen og Kina, mens Sør-Korea fikk støtte av USA-ledede vestlige styrker. På grunn av både medlemskap i NATO og FN deltok også Norge i denne krigen.

Denne oppgaven tar for seg den norske utenrikspolitikken i den kalde krigen, med spesielt fokus på hvordan Norge har fremmet seg som en fredsnasjon igjennom det norske feltsykehuset i Korea. I sammenheng med dette har denne studien også tatt for seg og drøftet ulike typer maktbruk, forholdet Norge hadde til FN, NATO og USA under Koreakrigen. Problemstillingen som ligger til grunn for denne oppgaven er: *Hvordan og hvorfor brukte Norge feltsykehuset for å fremme seg selv som en fredsnasjon under Koreakrigen?*

For å svare på problemstillingen baseres empirien i denne oppgaven på arkivmateriale. Det teoretiske grunnlaget baseres på tre ulike dimensjoner av begrepet makt; synlig, skjult og usynlig makt. Disse blir basert på Robert A. Dahl, Peter Bachrach og Morton S. Baratz og Joseph Nye. Teorier om begrepet fredsnasjon og Norges utenrikspolitikk i FN tas også i bruk.

Gjennom en narrativ innholdsanalyse av utvalgt arkivmateriale finner denne studien ut av at det norske feltsykehuset var gunstig for alle parter. Å bidra med et militært feltsykehus som hjelper skadde og lidende mennesker, i motsetning til å sende soldater, kan bli ansett som et humanitært bidrag, til tross for at det var av militær art. På denne måten kunne et slikt bidrag forsterke det norske rykte som en fredsnasjon, samtidig som at de politiske kravene til både FN og USA igjennom medlemskapet i NATO ble oppfylt.

Abstract

The Korean War was an armed conflict which lasted from 1950-1953. The war was between North and South Korea; the North received support from the Soviet Union and China, while South Korea received support from US-led Western forces. Due to the membership in NATO and the UN, Norway also participated in this war.

This thesis deals with Norwegian foreign policy during the Cold War, with special focus on how Norway has promoted itself as a nation of peace through the Norwegian field hospital in Korea. In connection with this, this study will also address and discuss different types of use of power, Norway's relationship with the UN, NATO and USA during the Korean War. The research question in this study is: *How and why did Norway use the field hospital to promote itself as a nation of peace during the Korean War?*

The empirical data in this thesis are based on archival material. The theoretical foundation is based on three different dimensions of power; visible, hidden and soft power. These are based on theories to Robert A. Dahl, Peter Bachrach and Morton S. Baratz and Joseph Nye.

Theories about the concept of a peace nation and Norway's foreign policy in the UN are also used.

Through a narrative content analysis of selected archive material, this study finds that the Norwegian field hospital was beneficial to all parties. Contributing with a military hospital, which helped injured and suffering people, as opposed to sending soldiers, can be considered a humanitarian contribution, despite the fact that it was of militant nature. Such a contribution could strengthen the Norwegian reputation as a peace nation, while at the same time fulfilling the political requirements for both the UN and the United States through membership in NATO.

Innholdsfortegnelse

<u>1. INNLEDNING.....</u>	9
1.1 INTRODUKSJON.....	9
1.2 OPPGAVENS RELEVANS	10
1.3 PRESENTASJON AV PROBLEMSTILLING.....	11
1.4 LITTERATUR OG TIDLIGERE FORSKNING.....	12
1.5 KILDER OG AVGRENSNING	15
1.6 OPPGAVENS STRUKTUR.....	16
<u>2. TEORI.....</u>	17
2.1 ULIKE TYPER MAKTTEORIER.....	17
2.1.1 SYNLIG MAKT	18
2.1.2 SKJULT MAKT.....	19
2.1.3 USYNLIG MAKT	19
2.2 FREDSNASJONEN NORGE.....	21
2.3 NORSK UTENRIKSPOLITIKK I FN.....	23
<u>3. METODE OG MATERIALE.....</u>	28
3.1 INNSAMLINGSMETODE	28
3.2 VALG AV ANALYSEMETODE – NARRATIV INNHOLDSANALYSE	29
3.3 ETISKE REGLER.....	30
<u>4. NORGE I KOREA: HISTORISK OG POLITISK KONTEKST</u>	32
4.1 KOREAKRIGEN	32
4.1.1 ÅRSAKER TIL KRIGENS UTBRUDD OG HVORDAN DEN UTSPILTE SEG	32
4.2 NORGES OFFISIELLE BIDRAG UNDER KOREAKRIGEN	34
4.2.1 NORSK FELTSYKEHUS I KOREA.....	34
4.2.2 NORSK TONNASJE	35
4.2.3 NORSKE SOLDATER I KOREAKRIGEN	36

5. NORGES DELTAKELSE I KOREAKRIGEN OG FREDSBEVARENDE OPERASJONER.....	38
5.1 NORGES FORSVAR OG DE FREDSBEVARENDE OPERASJONER UNDER KOREAKRIGEN	38
5.1.1 FREDSBEVARENDE OPERASJONER.....	38
5.1.2 RESOLUSJON OM KOREA I SIKKERHETSRADET	39
5.1.3 SPØRSMÅL OM NORSKE KAMPAVDELINGER I KOREAKRIGEN.....	43
5.2 DET NORSKE FELTSYKEHUSET BLIR TIL.....	46
5.3 DET NORSKE FORSVARET I KOREA.....	51
5.3.1 ET NYTT SPØRSMÅL OM MILITÆRE STYRKER TIL KOREAKRIGEN	51
5.3.2 OVERFØRINGEN FRA UTENRIKSDEPARTEMENTET TIL FORSVARSDEPARTEMENTET.....	52
5.4 DET NORSKE FELTSYKEHUSETS OMTALE OG INNSATS	55
5.4.1 KRITIKK AV DET NORSKE FELTSYKEHUSET I MORGENBLADET.....	55
5.4.2 SYKEHUSETS OMTALE I AMERIKANSKE MEDIER.....	58
5.5 DET NORSKE FELTSYKEHUSET ÅRENE ETTER KRIGEN TOK SLUTT	59
6. DRØFTING OG REFLEKSJON AV FUNN	63
6.1 NORGES Plass i Sikkerhetsrådet	63
6.2 HENSikten med Feltsykehusets deltakelse.....	64
6.3 MAKTBRUK I SAMMENHENG MED NORGES AVGJØRELSER RUNDT KOREAKRIGEN	67
6.3.1 BRUK AV SYNlig MAKT	67
6.3.2 BRUK AV SKJULT MAKT	68
6.3.3 BRUK AV USYNlig MAKT.....	69
6.4 ENDRINGEN I PLANENE RUNDT DET NORSKE BIDRAGET I KOREAKRIGEN	70
7.KONKLUSJON	73
7.1 PROBLEMSTILLING: NORGE SOM EN FREDSNAJSON?	73
7.2 FORSKNINGSSPØRSMÅL 1: NORGES BRUK AV USYNlig MAKT	75
7.3 FORSKNINGSSPØRSMÅL 2: HVORFOR ET MILITÆRT SYKEHUS?.....	76
7.4 FORSKNINGSSPØRSMÅL 3: HVORFOR BLE DET EN DISKUSJON OMKRING BIDRAGET?	77
8. LITTERATUR OG KILDER.....	80
8.1 LITTERATURLISTE	80

Kandidatnummer: 67

8.2 KILDER..... 81

VEDLEGG:..... 83

Forkortelser

FN	: Forente Nasjoner
MASH	: Mobile Army Surgical Hospital
NATO	: North Atlantic Treaty Organisation
NORMASH	: Norwegian Mobile Army Surgical Hospital
UD	: Utenriksdepartementet

Forkortelser og betegnelser som er brukt i fotnotene

<i>Ibid.</i>	: <i>Ibidem</i> ; på samme sted
RA	: Riksarkivet, Oslo
RK	: Norges Røde Kors' Arkiv, Oslo
UD	: Utenriksdepartementet
FD	: Forsvarsdepartementet

Oversikt over bilder og figurer:

Figur 1: Delingen av Korea under koloniseringen av Japan	32
--	----

Sykehus istedenfor soldater: Norge som en fredsnasjon i Koreakrigen

1. Innledning

1.1 Introduksjon

Før krigen startet var Korea delt i midten på den 38 breddegrad på grunn av okkupasjon. Koreakrigen brøt ut den 25. juni 1950 ved at Nord-Korea tok seg over den 38 breddegrad. Denne handlingen ble i regi av amerikanerne igjennom sikkerhetsrådet utpekt som et brudd på freden av nordkoreanerne. Nord-Korea ble bedt om å trekke seg tilbake øyeblikkelig. Hovedgrunnen til at det ble en så rask enighet i sikkerhetsrådet var fordi Sovjetunionen allerede hadde boikottet sikkerhetsrådet i januar det samme året. Sovjet hadde derfor ikke lenger mulighet til å verken avlegge stemme eller eventuelt nedlegge veto. Resolusjonen som ble vedtatt hadde likevel ingen virkning og FN sitt sikkerhetsråd hadde dermed nødt til å be medlemslandene om støtte til å slå tilbake som Sør-Koreas allierte. På denne tiden hadde USA allerede satt i gang sine stridskrefter for å kjempe i Korea. Etersom Norge var medlem i både FN og NATO når krigen brøt ut mottok de naturligvis også en forespørsel om å yte det nødvendige bidrag i denne krigen.¹ *Det norske bidraget havnet på feltsykehus, men hva var egentlig årsaken til dette spesifikke valget?*

Norge har lenge blitt fremstilt som en fredsnasjon, som et land som ønsker fred for seg selv og andre land. Norge har i flere tilfeller bidratt med fredsmekling eller andre fredelige bidrag. Koreakrigen er et eksempel på dette. Norge bidro med medisinsk hjelp i Sør-Korea årene 1951-1954, og hadde et stasjonert feltsykehus der som i senere tid har fått svært mye ros. Det er svært gunstig for Norge å være kjent som en fredsnasjon omkring i verden. På en måte kan man kalle det et slags salgstriks for samarbeid og påvirkning hos andre land, men med det kan man problematisere det å promotere et land som en fredsnasjon. Dette på bakgrunn av at landet i tillegg til fredelige bidrag, også driver med krig og vold. For Norge har den fundamentale utenrikspolitikken etter andre verdenskrig vært igjennom medlemskapet i NATO, som deretter gjør at Norge sitter igjen med en garanti at USA stiller opp dersom behovet skulle komme. Likevel var dette medlemskapet riktignok ganske ferskt da krigen i Korea startet. Det ser likevel ut til at Norge i de aller fleste tilfeller har valgt NATO-linjen. Man kan da sette spørsmålsteget til om USA sin vilje til å kunne støtte Norge dersom en

¹ Kristiansen (1972) S. 32

internasjonal krise skulle oppstå virkelig blir vesentlig større av at Norge støtter USA og deltar i krig. Hedda Langemyr skriver at det er flere analytikere som har satt spørsmålstejn til Norges utenrikspolitikk i ettertid. Spesielt med tanke på Norges kontinuerlige støtte til USA, og om det virkelig er slik at Norge blir et tryggere land å leve i dersom Norge sender soldater for å kjempe i krig eller bidrar militær under USAs kommando.² Det norske feltsykehuset har vært med på å forme og styrke Norges bilde som en fredsnasjon, og det er nettopp dette denne oppgaven skal ta for seg. I tillegg vil denne oppgaven også ta for seg årsakene og valgene rundt beslutningen om å sende et militært feltsykehus, fremfor å sende soldater som sitt bidrag.

1.2 Oppgavens relevans

I min masteroppgave har jeg valgt å skrive en historisk oppgave med arkivmateriale som det empiriske grunnlaget. Oppgaven vil ha et todelt formål. For det første ønsker jeg å se på Norges utenrikspolitikk og hvordan Norge har blitt fremmet som en fredelig stat. I tillegg til hvordan Norge ble oppfattet av andre som en fredsnasjon i forbindelse med bidraget i Koreakrigen. Det er publisert i aviser og vært flere oppslag i media som omhandler Norges fredelige og heroiske bidrag under Koreakrigen. I senere tid er det også flere historikere, deltakere og forskere som har skrevet bøker som omtaler dette som et fremragende bidrag. Med fokus på Koreakrigen og det norske feltsykehuset ønsker jeg å se om jeg kan finne ny og viktig informasjon som omhandler årsakene og hensikten til Norges utenrikspolitikk som kan åpne for nye sider i det norske historiske narrative. Spesielt med tanke på deres promotering av Norge som en fredsnasjon. Jeg har ambisjoner om at min forskning og studie kan bidra til å belyse større spørsmål innenfor dette temaet. I tillegg håper jeg at oppgaven kanskje kan åpne for, eller inspirere til videre forskning innenfor dette temaet. Jeg tenker dette er viktig å studere for å få et bedre bilde av den norske utenrikspolitikken og maktbruk under Koreakrigen, men også i krig generelt. Samt hvordan feltsykehuset som var stasjonert i Korea har tatt del i Norges omdømme som en fredsnasjon.

Videre ønsker jeg at oppgaven skal vise til et eksempel i historieundervisningen på hvordan makt og politiske hensyn kan påvirke fremstillingen og omdømmet til et land. I sammenheng med dette vil det være gunstig å se litt nærmere på den informasjonen en stat velger å frigjøre underveis i en aksjon for å fremme sitt mål. I tillegg til motivene som ligger bak et slikt valg, og eventuelle konsekvenser som kan forekomme for samfunnet. Ifølge den nye lærerplanen i

² Langemyr, H (2016).

historie for videregående skal elevene kunne «sammenligne ulike framstillinger av en hendelse og reflektere over at historiske framstillinger preges av opphavspersonens ståsted og kontekst.»³ I tillegg skal eleven også kunne «analysere hvordan framstillinger av fortiden har blitt brukt i Norge for å skape nasjonal identitet og drøfte hvilke virkninger dette har hatt for ulike grupper.»⁴ Jeg valgt å ta utgangspunkt i den nye læreplanen for 2020, som gradvis er under innføring i år, da dette gjenspeiler den fremtidige undervisningen i dette faget. Samt at undervisningen i større grad åpner opp for kritisk tenkning og refleksjon. Denne oppgaven er dermed med på å vise og demonstrere nettopp hvorfor denne type forskning og historie er så viktig.

1.3 Presentasjon av problemstilling

I denne masteroppgaven ønsker jeg å ta for meg Norges bidrag og bistand under Koreakrigen og hvordan dette bidraget har blitt fremmet, både under og i ettertid av krigen. Den norske regjeringen, deltakere og medier har promotert og lagt frem i flere sammenhenger hvordan Norge bidro med medisinsk støtte og etablering av et tungt feltsykehus i Sør-Korea. Jeg ønsker å se nærmere på Norges utenrikspolitikk, da med spesielt søkelys på det norske feltsykehuset i Koreakrigen, i tillegg til myndighetenes maktbruk og hvordan de har fremmet Norge som en fredsnasjon. Videre ønsker jeg å problematisere beslutningen om å etablere feltsykehus i Sør-Korea, og grunnlaget for å gjøre dette. For å utføre en slik analyse vil det også tas i bruk ulike typer maktteorier som vil brukes for å analysere den utvalgte empirien. Videre vil det også drøftes måten makt blir brukt på opp mot nasjonal identitet. Med utgangspunkt i dette vil denne oppgaven ta for seg følgende problemstilling og forskningsspørsmål:

- *Hvordan og hvorfor brukte Norge feltsykehuset for å fremme seg selv som en fredsnasjon under Koreakrigen?*

Forskningsspørsmål:

1. *Hvordan tok Norge i bruk usynlig makt under Koreakrigen?*
2. *Hvorfor ønsket den norske regjeringen et militært feltsykehus fremfor å sende soldater?*
3. *Hvorfor var det en diskusjon rundt hvorvidt bidraget skulle være et tungt militært feltsykehus, når deres opprinnelige bidrag var en humanitær flyktningleir?*

³ Utdanningsdirektoratet 2020

⁴ Utdanningsdirektoratet 2020

1.4 Litteratur og tidligere forskning

Bruce Cumings blir sett på som en av de fremste historikerne når det kommer til forskning som omhandler Koreakrigen. I boken *The Korean War: a History* tar han for seg krigsmløpet fra begynnelsen til slutten.⁵ Cumings skriver selv at årsaken til at han valgte å skrive denne boken, var fordi han ønsket å opplyse om en krig han anser som glemt. Denne boken tar for seg de utløsende årsakene til Koreakrigen og de kulturelle og politiske motsetningene som lå til grunn for opprinnelsen av denne krigen. Dersom man skulle skrevet om selve krigen og krigsmløpet i Koreakrigen, ville denne boken passet ypperlig. I og med at denne oppgaven ikke skal gjøre det, vil denne boken derfor fremstå som for generell for å kunne svare direkte på, eller støtte opp under argumenter til min problemstilling. Likevel har jeg valgt å ta i bruk denne boken i oppgaven, først og fremst som bakgrunnsinformasjon, men også for å få frem den politiske og historiske konteksten for Koreakrigen. Denne beslutningen ble tatt på bakgrunn av den svært detaljerte skrivingen Cumings viser og at han som nevnt tidligere er en betydningsfull forsker og historiker når det gjelder Koreakrigen.⁶

Med tiden har det kommet mer og mer forskning og litteratur på temaet som angår Norges involvering i Koreakrigen. Likevel er det få andre kilder enn NRK og Smaalenenes avis som snakker om annet enn det norske feltsykehuset og den norske tonnasjen som Norge bidro med under Koreakrigen. Morten Jentoft og Gunnar Fjellengen har begge skrevet en artikkel om norske soldater som deltok i Korea. Begge artiklene inneholder historien om hvordan kona til en avdødd soldat, fant ut at ektemannen hennes hadde deltatt i Koreakrigen etter hans død. Det er først når hun finner papirer på dette i en koffert som hun ikke har fått lov til å åpne tidligere, at hun finner ut at mannen hennes deltok som soldat i Koreakrigen. Her skal de ha funnet papirer på reiseruten til Korea, og at disse soldatene var valgt ut ifra egenskaper. Flere av soldatene som ble funnet papirer på skal ha blitt utvalgt via tysklandbrigaden. Disse artikkelen sier imot flere andre kilder som gjør det tydelig at Norge kun fikk spørsmålet om militær hjelp, men med tanke på de begrensede militærressursene Norge hadde på den tid, hadde de ikke mulighet til dette. Det har dermed blitt lagt frem at det lå helt naturlig for Norge å bidra og yte hjelp på andre fredelige måter, som da for eksempel et feltsykehus. Disse avisartiklene viser til dokumenter som tilsier at det var flere Norske soldater som deltok under Koreakrigen i tillegg til at de ble satt under en streng taushetsplikt. Dermed motsier dette flere

⁵ Cumings, B (2010) S. XV

⁶ Cumings, B (2010) S. XVII

av de publiserte kildene som angår Norges bidrag under denne krigen.⁷ Disse artiklene vil derfor kun bli tatt til bruk for å belyse og anerkjenne det faktum at det er en mulighet for at det ble sendt norske soldater til Korea. Et slik bidrag kan nemlig ikke påstås med sikkerhet, ettersom disse artiklene ikke kan bli ansett som en faglig kilde.

Kjetil Skogrand har skrevet opptil flere artikler og avhandlinger som tar for seg Norge i Koreakrigen. I hovedoppgaven «Norge og Koreaspørsmålet 1945- 1953» som ble publisert i 1994, var hans motivasjon for å skrive en slik oppgave Helge Pharo. Pharo var hans veileder underveis i dette arbeidet. Skogrand tar for seg spørsmål som går ut på hvilken innblanding Norge hadde under Koreakrigen, hvilke spesifikke bidrag som ble gjort og årsakene til valgene som ble gjort underveis.⁸ Skogrand skriver i sin innledning at «det finnes ingen faghistoriske fremstillinger om Norges forhold til Koreakonflikten.⁹ Skogrand tar derfor først og fremst for seg spørsmålet om hvilken rolle Norge hadde i Korea. I dag er det flere faghistoriske fremstillinger av det norske forholdet og bidraget i Korea. Dessuten har hans verk et betydelig bredere forskningsperspektiv enn hva som vil bli gjort i denne oppgaven. Denne studien vil i en mye større grad ta for meg begrepene makt og fredsnasjon. Samt å se på årsakene og begrunnelsen til hvorfor det var akkurat feltsykehus som ble Norges bidrag, da mye tyder på at dette ikke var en tilfeldighet. Jeg vil derfor argumentere for at denne oppgaven vil kunne bidra til å finne noe nytt.

Ulrik Lorentz Pedersen var feltprest på feltsykehuset som var stasjonert i Sør-Korea fra 1950-1953. Han har utgitt boken «*Norge i Korea: Norsk innsats under Koreakrigen og senere*», dette var for å dele de erfaringene og kunnskapene han satt igjen med etter arbeidet på feltsykehuset. Boken er ikke skrevet for å fremstille Korea som land og dets kulturer, og heller ikke for å fremstille den politiske historien som ligger til grunn i landet. Boken ble skrevet for å få frem Norges innsats som begynte under Koreakrigen og hvordan dette senere har ført til et vennskap mellom Sør-Korea og Norge til tross for den geografiske avstanden.¹⁰ Denne boken er med på å gi et fundamentalt bilde av at den innsatsen Norge gjorde var svært god. Likevel er denne boken skrevet av en deltaker av feltsykehuset. Det er nok derfor i hans interesse å forsterke inntrykket om at Norge gjorde en fremragende innsats, i tillegg til å fremme bilde og omdømmet til Norge som en fredsnasjon. Da jeg i min oppgave skal ta for meg Norges innsats og deltakelse i krigen og spesielt se nærmere på feltsykehuset Norge

⁷ Jentoft (2014) og Fjellengen (2014)

⁸ Skogrand (1994) S.iii

⁹ Skogrand (1994) S.1

¹⁰ Pedersen, L. U. (1991) S. 9

sendte igjennom røde kors, vil jeg påstå at denne boken vil passe svært godt til å svare på oppgavens problemstilling. Den er et bevis i historien om Korea-innsatsen som en del av det norske selvbildet som en fredsnasjon.

Når det kommer til forskning som omhandler en problematisering av Norges identitet som en fredsnasjon og spørsmålsteget som har blitt satt ved dette, er det opptil flere verk å finne. Deriblant «Den norske fredstradisjon – et forskningsprosjekt» skrevet av Pharo og utgitt i 2005.¹¹ Dette er en artikkel som tar for seg og setter spørsmålsteget ved Norges promotering av sitt eget land som en fredsnasjon. Pharo snakker om hvordan fremstilling som en fredsnasjon har fått en sentral plass i de grunnleggende norske verdiene. Han mener også at en slik fremstilling har vært aktivert siden etter unionsoppløsningen. Den norske regjeringen etterstreber å fremme fredelige løsninger på konflikter omkring i verden, og står i konsekvensene som eventuelt kan forekomme ut av en slik innblanding.¹² Norge har ofte tatt del i krig som utviklingshjelp eller bidrar på andre fredelige måter, men tidligere ble det snakket lite eller ingenting om de militære styrkene de bidro med. Dette kan vise til en fremstilling av landet Norge som en fredsnasjon. Jeg skal i liket med dette historiske tidsskriftet sette spørsmålsteget til Norge som en fredsnasjon. Denne oppgaven vil likevel komme med en ny vinkling innenfor dette forskningsfeltet. Dette studiet vil ta for seg maktbruken og årsakene som ligger til grunn for Norges bistandshjelp, og ønske om å fremstilles som en fredsnasjon.

Forskeren Halvard Leira publiserte artikkelen «Norge – en fredsnasjon?» i 2007. Leira setter i likhet med Pharo spørsmålsteget til fremleggingen av Norge som en fredsnasjon. Leira tar mer for seg politikernes utsagn og hvordan staten fremmer Norge og streber mot å opprettholde tittelen som en fredsnasjon. Pharo derimot utdyper seg mer i hvordan enkeltindivider sine interesser og integritet spiller en rolle og påvirker tradisjonen og tanker om Norge som en fredsnasjon. Leira drøfter og argumenterer både for og imot hvorfor Norge har fått og fortsatt har en fremstilling som en fredsnasjon. I denne artikkelen tar han også for seg spørsmålet om Norge kan betegnes som en humanitær stormakt. Han sier seg kjapt uenig i dette, for deretter å argumentere for hvorfor dette i det hele tatt kan være et spørsmål som stilles. Denne oppgaven vil i likhet med Leira se på for- og motargumenter for hvorfor Norge blir fremstilt som en fredsnasjon.¹³ Tatt i betraktning at det finnes flere artikler som diskuterer Norges

¹¹ Pharo, H. (2005)

¹² Pharo, H. (2005) S. 240

¹³ Leira (2007)

fremstilling som en fredsnasjon, var det utfordrende å finne en endelig definisjon på begrepet «fredsnasjon». Ut ifra de mange artiklene som omtaler dette begrepet vil det likevel være mulig å få et overordnet bilde av hva som assosieres og forventes i sammenheng med dette begrepet. I denne oppgaven vil derfor begrepet *fredsnasjon* defineres som en nasjon som setter fred i verden svært høyt, at man deltar og gjør det man kan av fredelige bidrag for å sikre freden.

1.5 Kilder og avgrensning

Da denne oppgaven legger fokuset på Norge og hvordan myndighetene fremmer landets prioritering av fred og bistandshjelp, vil det derfor være naturlig å avgrense kildene i materiale og geografisk. Den geografiske avgrensingen vil derfor holde seg til Norges bistand i Koreakrigen. Samt å eventuelt komme med sammenligninger til andre land der det er naturlig eller behov for det. Avgrensingen i arkivkildene vil i hovedsak være innenfor tidsperioden krigen varte, som var 1950-1953. Likevel vil det også være gunstig å se på og ta for seg artikler, bøker og andre historiske verk som tar for seg fremstillingen av det norske feltsykehuset også i årene etter krigen. I denne oppgaven blir det derfor tatt i bruk blant annet arkivkilder, kilder fra et samtidsperspektiv, historiske tidsskrifter, og relevant artikler og bøker. Med tanke på denne oppgavens vinkling vil hovedkildene i denne oppgaven være arkivkilder. Dette er for å få et bilde av hvordan historien utspilte seg, hva som skjedde og hvorfor. Ved leting og gjennomgang av arkivmapper, i tillegg til å se på relevant litteratur har jeg funnet flere gode kilder som vil være gunstige til bruk i denne oppgaven. Det er særdeles mye å ta for seg og bearbeide i disse arkivene, så på grunn av oppgavens rammer og tidsbegrensing var det ikke mulighet for å gå i dybden på fler enn noen utvalgte arkivmapper.

Ved bruk av arkivkilder kan man være helt sikker på at dokumenter du finner ikke er forfalsket. I tillegg vil det være svært gunstig for min oppgave å bruke kilder fra et samtidsperspektiv, da denne oppgaven tar for seg årsakene og begrunnelsen for de valgene som ble tatt på den tiden. Ved å bruke kilder som er publisert eller skrevet i eller nærmest mulig tidsrommet rundt krigen, kan bidra med at man får et bedre bilde av hva som ble sagt og skrevet. Dette kan bidra med å gi en noe mer konkret analyse enn hva man mest sannsynlig ville fått av sekundærkilder ved en slik problemstilling som ligger til grunn i denne studien. Likevel vil det være en svakhet ved bruk av slike kilder også. Man vet hvem som er formidleren og hvilket perspektiv det er fra, men som regel er det også flere perspektiver og synspunkter av en historie som ikke blir fortalt. Når man leser referat fra telefonsamtaler eller møter, brev eller andre dokumenter er det viktig å være kritisk og reflektert. Det er viktig å

huske på at mye kan være avhengig av kontekst, eller at det kan være en side av historien som ikke er oppdaget enda. Ved bruk av arkivkilder er at det muligens lite å finne av offentlig informasjon om spesifikke ting. Det jeg fant svært lite av var dokumenter og utsagn som tok for seg om norske soldater hadde deltatt i Koreakrigen. Det var noen dokumenter som nevnte at dette var noe USA gjerne ønsket og at dette ble etterspurt, likevel var det ingen dokumenter som kan anses som faglig i den forstand at det kan tas i bruk i denne oppgaven som bekreftet et slikt bidrag.¹⁴

1.6 Oppgavens struktur

Denne oppgaven er delt inn i syv kapitler med flere delkapitler under seg. Etter introduksjonsdelen presenteres kapittel to, som er det teoretiske rammeverket som skal tas i bruk under analyse og drøftingsdelen i denne oppgaven. Her vil begrepene makt og fredsnasjon presenteres, da dette er det som ligger til grunn i oppgaven. Jeg vil drøfte ulike teorier av makt, i tillegg til hva det vil si å være en fredsnasjon. I dette kapitlet vil også vise til ulike fagpersoner eller forskere som også har tatt opp dette temaet. I kapittel tre presenteres innsamlingsmetode av kildemateriale, valgene som har blitt tatt underveis og hvordan jeg har jobbet med de ulike kildene. I tillegg skal jeg også presentere metoden som ble brukt for å analysere kildematerialet, som vil være en metodisk tilnærming og en narrativ innholdsanalyse. I kapittel fire legges den politiske og historiske konteksten rundt problemstillingen. I dette kapitlet får man en kort fremstilling av hvordan krigen utspilte seg, FN sin rolle i krigen og deretter de ulike bidragene Norge hadde tilknyttet Koreakrigen. Deretter legges den utvalgte Empirien frem i kapittel fem. I dette kapitlet skal jeg også foreta meg en analyse av den utvalgte empirien med hjelp av det teoretiske rammeverket som ble presentert i kapittel to. I kapittel seks vil jeg drøfte og reflektere over den utførte analysen, før jeg til slutt i kapittel syv skal komme med en konklusjon ut ifra hva jeg fant ut av i kapittel fem og seks.

¹⁴ Fjellengen (2014)

2. Teori

I denne masteroppgaven blir fagtradisjonen politisk historie tatt i bruk, med spesielt fokus på begrepene makt og fredsnasjon. Oppgaven vil bygges opp av teorier som omhandler disse begrepene. Det vil kun være maktforholdene i og imellom de skandinaviske landene og USA som blir tatt i betraktning, da det kun vil være dette som er av betydning for denne oppgaven. Med tanke på denne oppgavens vinkling og hvordan det tilsynelatende ser ut til at Norges maktbruk er, vil det være passende å legge mest vekt på begrepet «Soft Power», også kalt usynlig makt i denne oppgaven. Likevel vil alle de tre dimensjonene av makt introduseres, ettersom alle blir tatt i bruk i oppgaven. I dette kapittelet får man først en innføring i teoriene som funnene i denne oppgaven skal drøftes opp imot. Først presenteres begrepet makt, og ulike typer maktbruk. Det finnes tre ulike dimensjoner av maktbegrepet: synlig, skjult og usynlig makt. Disse vil baseres på Robert A. Dahl, Peter Bachrach og Morton S. Baratz og Joseph Nye. Deretter vil jeg i analysedelen drøfte hvordan ulik bruk av makt kan utøves for å påvirke et lands identitet og hvordan det kan bli oppfattet av andre. I tillegg vil dette kapittelet ta for seg begrepet fredsnasjon, hva det vil si å være en fredsnasjon og hvordan nasjonen Norge har tatt i bruk dette begrepet. Avslutningsvis vil dette kapittelet ta for seg den norske utenrikspolitikken i dette tidsrommet, spesielt deres forhold til FN da dette forholdet er elementært i denne oppgaven.

2.1 Ulike typer maktteorier

Det finnes mange ulike måter å definere begrepet makt. Det er også mange ulike oppfatninger av hva det å ha makt innebærer. I denne oppgaven vil begrepet makt definert på en generell basis, være at man oppnår ønskede resultater ved at man evner å overbevise eller påvirke andres oppførsel for å oppnå det ønskede resultatet.¹⁵ I flere av de skandinaviske landene har det vært betydelige store diskusjoner om makt og maktforhold. I disse landene har det derfor måtte utføres offentlige utredninger tilknyttet maktforhold. I Norge har dette forekommet ikke bare en, men to ganger. Makt er en foreliggende mulighet i de aller fleste menneskelige forhold. Overalt i samfunnet finnes makt. Ifølge den norske sosiologen Fredrik Engelstad er det fire hovedaspekter som ligger til grunn for maktutøvelse i de fleste samfunn: militærvesen, politikk, økonomi og kultur. Det norske samfunnet blir betraktet som det som foregår innenfor landets grenser, men også det som skjer på utsiden av Norge. Deler av den norske kulturen er inspirert av amerikansk populærkultur og andre europeiske land. Deler av

¹⁵ Engelstad (2019)

den norske kulturen er altså en sammensetning av flere ulike kulturer, dette påvirker også maktforholdene innad i Norge. Både samfunnsendringer og maktforhold påvirkes av flere ulike plan, ikke bare hva som skjer innenfor landet grenser.¹⁶ Makt går ikke kun ut på at man får igjennom sin egen vilje, det kan også utføres igjennom trusler. Disse kan både være åpne og skjulte. Det kan forekomme makt igjennom påbud eller forhindringer.¹⁷ Dersom man skal gå enda litt dypere i begrepet makt viser Nye til at begrepet makt kan deles inn i tre ulike dimensjoner.¹⁸

2.1.1 Synlig makt

De studiene av makt som Dahl presenterer har han basert på de bemerkningene han gjorde seg av de politiske vedtaksprosessene i lokalsamfunnet i New Haven, en by i Connecticut. Han presenterer deretter funnene og observasjonene sine i boken «*Who Governs?*». Dahl tar utgangspunkt i at det er en «interessekonflikt» mellom de aktørene som analyseres og legger mest vekt på atferd. Han mener derfor at makten ligger i den relasjonen som ligger til grunn mellom aktøren som utøver eller blir utøvd makt over. For å kunne bekrefte en slik relasjon av makt må disse tre kriteriene oppfylles: 1) En konflikt om interesse eller verdier mellom A og B, 2) B må rette seg etter A sine ønsker og 3) B må se konsekvensene av å bryte A sine ønsker i relasjon til egne ønsker som kan oppnås.¹⁹ Dahl mener at for at makt skal kunne være til stede må virkemidler som straff og belønning inn i bildet, og at den parten som har størst makt oppnår sin vilje ved bruk av disse virkemidlene. Dahls måte å se på makt anses som pluralistisk ettersom man ser makten blir utøvd, altså at den er synlig.²⁰ Han mener nemlig at de gjeldene aktørene er fastsatt i sin posisjon på forhånd, og derfor vil konflikten mellom aktørene være åpen og derfor mulig å observere.²¹

Denne oppgaven skal ta for seg og undersøke om det er tatt i bruk synlig makt og om det finnes en interessekonflikt mellom partene. Spesielt med tanke på de bestemmelsene som ble gjort rundt de medisinske bidragene Norge hadde under krigen. Hovedsakelig med tanke på at det opprinnelige bidrag til Norge var en humanitær flyktningleir, men det endte opp med ett militært feltsykehus isteden.

¹⁶ Engelstad (2019)

¹⁷ Engelstad (2019)

¹⁸ Nye, J (2005) S.1

¹⁹ Dahl (1961) i Bachrach & Baratz (1963)

²⁰ Dahl (1969) S. 86

²¹ Lukes (1974) S.16-19.

2.1.2 Skjult makt

Bachrach og Baratz kritiserte Dahls maktdimensjon og publiserte artikkelen «Two faces of Power». De mente at en maktdimensjon ikke bare utgjøres av interessekonflikt, men at det var to ulike dimensjoner som kunne definere begrepet makt. Bachrach og Baratz mente at det å forhindre at saker kommer på dagordenen, eller tilbakeholde informasjon også var en form for makt. En slik type maktbruk blir i mange tilfeller gjerne referert til som «ikke-vedtaksmakt» eller agendasettende makt.²² Når man tar en bevisst beslutning om å holde noe borte for å eventuelt unngå en mulig konflikt vil man kunne observere en tilsynelatende enstemmighet. Poenget de ønsker å formidle med en slik maktdefinisjon er at selv om det tilsynelatende ser ut til at det blir en enighet mellom aktørene, kan det være underliggende og motstridene oppfatninger eller argumenter som ikke har blitt lagt frem.²³ Grunnen til at denne dimensjonen av makt kalles usynlig makt er fordi den ikke er mulig å observere, i motsetning til Dahls maktteori. Det er vanskelig å identifisere om noe har blitt tilbakeholdt eller om det har blitt gjort et «ikke-vedtak». For å kunne oppdage om skjult makt har blitt brukt må man begynne med å se på hva de ulike aktørene hadde som ønsker, og hvilke interesser de hadde. Deretter må man finne de vedtakene som faktisk har blitt gjort, for å kunne oppdage hvilke vedtak som eventuelt kan ha blitt valgt bort. Avslutningsvis kan man da se på utfallet i vedtaksprosessen hvem som står som den seirende parten og hvem som står igjen som den tapende parten.²⁴

Jeg ønsker å se på om det kan ha forekommet bruk av skjult makt, altså et «ikke-vedtak» ved bestemmelser om Norges bidrag under Koreakrigen. Først og fremst med tanke på at Norge fikk forespørsel om å sende soldater til Korea under flere anledninger og at de norske myndighetene da hadde et dilemma – nemlig det å ha USA på godsiden og det å fremstille Norge som en fredsnasjon.

2.1.3 Usynlig makt

Joseph Nye sammenligner makt med været. Alle er avhengige av det og alle mennesker snakker om det, men ingen forstår det egentlig. Akkurat som at meteorologer prøver å komme med en prognose på været, prøver politiske ledere og analytikere å forklare, beskrive og forutse de neste forandringene i maktforholdene. Nye sammenligner også makt med kjærlighet. Det er enklere å oppleve kjærlighet enn det er å måle og definere den. Han mener

²² Bachrach & Baratz (1962) S. 949

²³ Frey (1971) S.1091

²⁴ Bachrach & Baratz (1970) S.18

det samme gjelder begrepet makt.²⁵ Nye mener det finnes andre metoder å tilegne seg makt på enn fysisk makt eller bestikkelser. Deretter argumenterer han for at det finnes en annen side av maktbegrepet enn hva mange er vandt til å assosiere makt med.²⁶ Han undergraver på ingen måte de andre maktteoriene, men han argumenterer for en ny måte å tilegne seg makt på. Nye forklarer usynlig makt mer som evnen til å kunne tiltrekke, det å være et forbilde, noe andre ønsker og som de ser opp til. Et land som ikke har et bredt verdispekter, vil ha vanskeligere for å opprette og ta i bruk usynlig makt. For å skape attraksjon og medfølelse er det tre aspekter som ligger til grunn; kultur – her kommer attraktiviteten i landet frem, de politiske verdiene deres – her viser landet hvilke verdier de har og igjennom politiske verdier kan det skapes pålitelighet, og til slutt utenrikspolitikken – her viser landet den moralske autoriteten de har og står ved.²⁷ En annen måte usynlig makt kan komme til uttrykk er gjennom en mulighet for å forme eller endre andre sine verdier, oppfatninger, ønsker eller vilje. Dette kan forekomme ved manipulasjon der hovedmålet er å opprettholde en tilstand eller en struktur, eller ved institusjonalisert kontroll av den informasjonen som blir delt.²⁸

Det vil likevel ikke si at et land får mye makt selv om man tiltrekkes av for eksempel kulturen i landet, man må være obs på at man ikke blander attraktiviteten i et land med popkultur. Nye skriver at det er flere analytikere som behandler usynlig makt rett og slett som makt igjennom populærkultur. Han mener at disse analytikerne gjør feilen med å likestille oppførselen til usynlig makt med de kulturelle ressursene som av og til hjelper til med å produsere denne typen makt. I slike tilfeller blir de kulturelle ressursene i landet blandet med oppførselen av attraksjon.²⁹ Dette er på ingen måte et forsøkt på å fornekte at populærkultur og usynlig makt har noen form for sammenheng. I tillegg til at populærkulturen i et land faktisk har en form for innvirkning på opparbeidningen av usynlig makt. Dette er et argument for at alle maktressurser er situasjonsbasert. Kull og stål er ikke nødvendigvis de beste maktressurs for et land som har mangel på industriell base. Tankser er nødvendigvis heller ikke en overbevisende god militær maktressurs i omgivelser med jungel og sumper. Alt i alt er usynlig makt kanskje en av de vanskeligste maktformene å utføre, da det er mye som må ligge

²⁵ Nye, J (2005). S. 2

²⁶ Nye, J (2005) S. 5

²⁷ Nye, J (2005) S.11

²⁸ Lukes (1974) S. 27-28

²⁹ *Ibid.*

til rette som myndighetene ikke kan styre. Ved bruk av usynlig makt er man derfor svært avhengig av kontekst.³⁰

I min oppgave vil jeg gjøre en analyse av utvalgt litteratur som skriver om Norges bidrag under Koreakrigen og forsøke å få et bilde av hva som ble formidlet. Dersom kildene kun nevner de humanitære sidene til det norske bidraget og tilsynelatende legger vekt på å fremme Norge som en fredsnasjon, vil det settes spørsmålstegn ved dette. Jeg vil drøfte om det er bevisst kontroll eller manipulasjon av informasjon som forklarer denne fremstillingen av Norge som en fredsnasjon. Begrepet fredsnasjon kan også være noe fleksibelt. Ved bruk av begrepet kan man få et bilde av dets grenser og hva det faktisk er som passer inn under dette begrepet og ikke.

2.2 Fredsnasjonen Norge

Nye nevner eksplisitt Norges fredsarbeid i boken «soft power – the means to success in world politics». Dette understreker argumentet om at Norge blir sett på som en fredsnasjon, ikke bare av Norge selv, men globalt omkring i verden. Nye beskriver her at Norge fremstår som et attraktivt land igjennom økonomisk bistand og fredsmekling ettersom de har bidratt og tatt del i flere fredsmeklinger for flere ulike land og nasjoner. Nye setter deretter spørsmålstegn ved om Norges motivasjon kun er fred, eller om det også er for egen vinning og oppbygging av makt.³¹ Til tross for at han setter spørsmålstegn til hvilken motivasjon Norge har, kan det virke som at Nye har en noe rose malt oppfatning av Norge i det store bildet. Hedda Langemyr, daglig leder for Norges fredsråd, skriver at det å promotere Norge som en «fredsnasjon» er et gunstig salgstriks for å få Norge til å fremstå i et godt lys. Deretter setter hun, i liket med Nye, spørsmålstegn ved om dette faktisk er den riktige fremstillingen av Norge. Hun forkaster ikke det faktum at Norge faktisk har gjort og oppnådd mye bra og at Norge som nasjon i flere anledninger har utført prisvinnende arbeid når det gjelder fredsmekling for væpnede konflikter. Likevel problematiserer hun det faktum at Norge promoterer seg selv som en fredsnasjon, når Norge også er en krigsnasjon, og med tiden har tatt i bruk både vold og krig som politiske virkemidler.³² I liket med Langemyr har også Pharo satt spørsmålstegn til merkelappen Norge har som en fredsnasjon. Norges omdømme som fredsnasjon er knyttet opp til flere hendelser i Norges historie. En slik hendelse vil være den fredelige unionsoppløsningen, og Fridtjof Nansens humanitære bidrag etter første

³⁰ Nye, J (2205) S. 12

³¹ Nye, J (2005). S. 10

³² Langemyr, H (2016).

verdenskrig. I tillegg har det at Nobels fredspris blir delt ut i Norge også hatt en innvirkning her. Pharo problematiserer dette i tillegg til fredsmeklinger og andre fredelige bidrag som veier opp for det faktum at Norge også er en krigsnasjon. Han setter også spørsmålsteget ved hvor tidlig de fredelige bidragene faktisk begynte fremfor når Norge fikk merkelappen som en fredsnasjon.³³ Noe denne studien også vil gjøre.

Norges tidligere utenriksminister Jonas Gahr Støre konstaterte i 2006 at han aldri ville omtalt Norge som en «humanitær stormakt».³⁴ En stormakt er definert av Knut Sørheim og Olav Fagelund Knudsen som et land med svært stor innflytelse på verdenspolitikken. I tillegg til å ha stor innflytelse på andre land i verden har gjerne en stormakt betydelig militær, politisk og økonomisk makt.³⁵ En humanitær stormakt vil da gå under det overnevnte i tillegg til å være menneskevennlig eller menneskekjærlig.³⁶ I forhold til hvordan Norge er profilert vil det være mulig å tiltale Norge som et humanitært land, altså en fredsnasjon. En stormakt derimot vil man nok ikke kunne betegne Norge som. Til tross for at Norge nå har god økonomi, vil ikke dette automatisk tilsi at man har stor økonomisk makt. Norge har også tilsynelatende god politisk innflytelse, men Norge er et lite land og har heller ikke betydelig militær makt.

Forskeren Halvard Leira sier at det er en svært god beslutning av Støre å utelukke Norge som en humanitær stormakt. Leira mener dette kunne vært et dårlig trekk for Norge for å kunne oppnå gode resultater senere, da dette kunne fremstått som selvgodhet. Det at Støre føler behovet for en offentlig oppklaring i dette bygger godt opp under diskusjonen om Norges omdømme til resten av verden og hvilken makt Norge bærer på. Videre argumenterer Leira deretter for at et slikt utsagn ville fått Norge til å fremstå som selvgod ettersom stormakter har egne interesser i hovedfokus, mens Norge derimot gjør sitt beste med å markedsføre at deres hovedfokus er fredsengasjement, og ikke egne interesser. Norge har ett stort bidrag i verdenssamfunnet i forhold til hva man skulle kunne tenke seg om man kun hadde tatt utgangspunkt i befolkningsstørrelsen. Det at Norge deltar i så mange konflikter omkring i verden kan gjøre at Norge utad kan nevnes mer som en «stormakt» enn langt flere andre land. Dette kommer helt klart av Norges høye aktivitetsnivå i store konflikter, i tillegg til de økonomiske bidragene til verdenssamfunnet. I 2006 kritiserte statsviteren Øyvind Østerud det norske freds- og bistandsengasjementet. Han mente at det ikke ble gjort av den drivkraften med ønske om å utvikle verden, men at det var Norges selvbilde som stod sentralt. Leira sier

³³ Pharo (2005) S. 240

³⁴ Leira (2007)

³⁵ Sørheim & Knudsen (2020)

³⁶ Nilstun (2021)

seg delvis enig med Østerud. Han sier seg enig i at det fredelige bildet er en tradisjon fra Norge sin side, men at dette også kan vinkles til noe positivt. Leira sier at den helt klart er med på å opprettholde vårt selvbilde, men at det bidrar til å holde de norske synsmåtene relevante på et internasjonalt nivå. Deretter nevner han at dette kan bidra til et redusert spenningsnivå internasjonalt. Avslutningsvis legger han til spørsmålet om hva annet et relativt lite land med verdens nest høyeste bruttonasjonalprodukt ellers skulle kunne bidratt med når det kommer til utenrikspolitikken. Han mener dermed at Norge på ingen måte kan skape fred i verden alene, men at vi i stor grad er med på å gjøre verden fredeligere i noen grad og deltar i å skyve verden i riktig retning.³⁷

2.3 Norsk utenrikspolitikk i FN

Jakob Sverdrup skriver i boken «Inn i storpolitikken: 1940-1949» at den tradisjonelle norske utenrikspolitikken hadde utgangspunkt i: «*ikke alene under krig, men også i fredens dage*».³⁸ Fra frigjøringen av Norge var Norges utenrikspolitikk bygget på en nøytralitetspolitikk. I tillegg til at det var gunstig for Norge å være nøytral rent politisk sett, var det også lettere for Norge å holde seg nøytral med tanke på geografisk plassering. Den grunnleggende norske utenrikspolitikken bestod derfor av at en heldig og trygg geografisk plassering, i tillegg til nøytralitetspolitikk, skulle holde landet utenfor krig og konflikt. Etter Tysk okkupasjon under 2.verdenskrig hadde nå nøytraliseringspolitikken kommet til en ende, og det var på tide å erstatte den med en alliansepolitikk. Grunnen til at det ble en slik vending i den norske utenrikspolitikken var at det etter andre verdenskrig hadde blitt klart hvor maktløs man var som en nøytral småstat. Trygve Lie var tydelig på at en slik gjentakelse var ikke ønskelig og han jobbet dermed med å utarbeide en ny utenrikspolitikk.³⁹ De viktigste alliansene og samarbeidspartnerne for Norge skulle fra dette tidspunktet være Storbritannia og USA. For regjeringen var det svært viktig å sikre de norske interessene innenfor en allianse med både USA og Storbritannia. Det var også i regjeringens interesse å bygge en så sterk posisjon som mulig for Norge og deres rykte. Trygve Lie ble i 1943 fortalt om den nye verdensorganisasjonen som var planlagt, De forente nasjoner. Muligheten for et stormaktsamarbeid innenfor De forente nasjoner (FN) ble nå regjeringens nye utenrikspolitiske program.⁴⁰ Det ble også viktig for den norske regjeringen å ha en god tone med stormakten Sovjetunionen, på grunn av geografisk plassering. Sverdrup understrekte at

³⁷ Leira (2007)

³⁸ Sverdrup (1996) S. 344

³⁹ Sverdrup (1996) S. 345

⁴⁰ Sverdrup (1996) S.346

Norge kunne havne i en farlig situasjon dersom en alvorlig konflikt oppstod mellom Sovjet og Norge. Dette er en av hovedårsakene til at Norge bidrog med det de kunne for å få FN organisasjonen med å være et fungerende politisk organ i tillegg til å dempe motsetningene som kunne oppstå her.⁴¹

Den 20. januar 1948 ble det holdt en stortingsdebatt som omhandlet den norske politikken tilknyttet til medlemskapet i FN. Under denne debatten ble det klart at hovedlinjen i den norske utenrikspolitikken i etterkrigstiden kan bli definert slik:

«Norge skal være aktivt og lojalt med i FN og dets organer. Det betyr: Vi skal forsøke å se alt vi foretar oss, ikke bare innenfor organisasjonen, men i alt internasjonalt samarbeid i vårt forhold til utlandets i det hele, ut fra dette hovedsynspunktet: Bidrar det vi gjør til å styrke FN – til å fremme dets utvikling i retning av et effektivt organ for internasjonalt samarbeid, et organ som kan trygge freden og gi medlemsstatene sikkerhet?»⁴²

Da dette kom frem under stortingsdebatten var det fullstendig enighet om dette. Likevel viste det seg å være uenighet igjennom debatter i pressen hvordan Norge kunne bidra og oppnå målet om å gjøre FN effektivt. Det ble gitt uttrykk for at selv om stortinget og pressen la frem ulike syn på hvordan dette målet skal bli nådd, synes de det var godt folket engasjerte seg. På denne måten fikk de som skal representere landet et innblikk og forståelse av hva folket ønsket. Det er vesentlig at de som representerer landet utad handler i samarbeid med folkets ønsker og meninger. En av årsakene til at det var ulike meninger om hvordan effektivitet i FN skulle oppnås, var at FN på denne tiden var i en bekymringsfull situasjon. Sovjet- Samveldet nektet å anerkjenne flere av vedtakene som ble lagt frem under Generalforsamlingen. Dette gjaldt blant annet vedtak om etableringen av Koreakommisjonen. Flere mente FN burde reorganiseres på et nytt grunnlag, ettersom de store motsetningene mellom Sovjet og USA under den kalde krigen lammet FN. Norges politikk innenfor FN støttet ikke den tankemåten og de synspunktene om at en reorganisering måtte til for å gjøre FN til en effektiv fredsorganisasjon.⁴³ Hovedmålet til Norge ble dermed å styrke og bevare FN som en samlet organisasjon. Flere av medlemslandene innenfor FN hadde på dette tidspunktet opplevd lignende hendelser i historien som Norge kunne kjenne seg igjen i. Det ble nok derfor naturlig

⁴¹ Sverdrup (1996) S.347

⁴² Lange (1952) S.29

⁴³ Lange (1952) S.30

å knytte tettere bånd til disse landene igjennom like verdier, holdninger og ønsker om å skape en trygg og fredelig atmosfære nabolandene seg imellom.⁴⁴

God geografisk beliggenhet, godt næringsliv og de historiske opplevelsene folk har hatt når det angår hva et demokrati og retts-stat er, gjorde Norge til et attraktivt land. Norge hadde også gode forhold til nabolandene rundt, i tillegg til gode forbindelser både økonomisk og kulturelt. Dette kommer tydelig frem i boken «Norsk utenrikspolitikk siden 1945». Her skriver Harald Lange at det var svært viktig for Norge å bevare disse gode forholdene med stormaktene i Europa. Samtidig som Norge søkte og ville bevare de tette båndene som hadde blitt etablert igjennom FN sambandet og likt grunnsyn. Norge ønsket å bidra med å skape en atmosfære med toleranse og fred internasjonalt. Ikke bare ønsket Norge en slik atmosfære, men de ønsket også at det skulle være mulighet for diskusjon. Det var et håp og en tro på at til tross for de store motsetningene, spesielt med tanke på styresett og ideologier, kan det ende i fred og et felles samarbeid landene seg imellom.⁴⁵ FN-pakten var og er sterk preget av troen om internasjonalt fellesskap og kollektiv sikkerhet. Sikkerhetsrådet hadde stor makt innenfor FN dersom noe skulle truet freden. Denne pakten gjorde det mulig for sikkerhetsrådet å avbryte en økonomisk forbindelse, kommunikasjoner eller diplomatiske forbindelser imellom land – rett og slett tvinge ett land til lydighet, altså bruke makt for å oppnå egne ønskede resultater.⁴⁶

Norge har vært en sterk støttespiller helt fra starten når FN først ble grunnlagt. Ifølge den norske regjering er det tre hovedårsaker til at Norge ønsket å ha en plass i FN sitt sikkerhetsråd. De ønsker at Norge skal ta en del i å «fremme folkeretten, menneskerettighetene og humanitærretten».⁴⁷ Det blir også lagt vekt på at Norges plass i sikkerhetsrådet er med på å styrke FN-pakten sine verdier, i tillegg til den sikkerheten og velstanden disse internasjonale spillereglene har gitt Norge. En aktiv deltakelse i FN sine fredsbevarende operasjoner kan også være med på å styrke evnen til å ta vare på Norges egne interesser.⁴⁸ For den norske regjeringen var det en vanskelig avgjørelse å bli en del av NATO, men de følte at dette var nødvendig etter andre verdenskrig. Under krigen hadde det blitt synlig hvilken utsatt strategisk stilling Norge hadde. Det ble derfor bestemt at Norge hadde

⁴⁴ Lange (1952) S.33

⁴⁵ Lange (1952) S.33

⁴⁶ Kristiansen (1972) S.10

⁴⁷ Leigland (2022)

⁴⁸ Ibid

behov for å være del av et samarbeid med andre stater, slik at Norge nå kunne sikre sin uavhengighet. Likevel var det håp om at medlemskapet i FN skulle være tilstrekkelig nok.⁴⁹

FNs sikkerhetsråd har en betydelig stor myndighet dersom noe skulle true freden.

Sikkerhetsrådet kan tvinge ett land til lydighet, altså bruke makt for å oppnå egne ønskede resultater. Dersom disse tiltakene likevel ikke gjør noen endringer kan sikkerhetsrådet «treffe slike tiltak med stridskrefter i luften, til lands og til sjøs som måtte være nødvendig for å opprettholde eller gjenopprette mellomfolkelig fred og sikkerhet».⁵⁰ For å kunne gjennomføre et slik militært grep, sies i det i pakten videre at det er medlemslandene som skal stille til sikkerhetsrådet disposisjon. Det skal også opprettes en militær stabskomite, denne komiteen skal bestå av representanter fra de fem permanente landene i sikkerhetsrådet.⁵¹ De fem stormaktene med permanent sete i sikkerhetsrådet det her er snakk om er USA, Sovjet, Frankrike, Storbritannia og Kina. Den kalde krigen og de store uenighetene stormaktene seg imellom gjorde at en atmosfære med samarbeid var vanskelig å opprettholde. Den militære stabskomiteen som skulle opprettes i sammenheng med Koreakrigen og fredsbevarende aksjoner ble derfor et svært ineffektivt organ.⁵²

På bakgrunn av at det ikke ble effektivitet med stabskomiteen var det nå hovedforsamlingen som skulle ta over behandlingen av denne saken, denne resolusjonen ble kalt «Uniting for peace».⁵³ Hovedforsamlingen hadde i motsetning til sikkerhetsrådet ingen mulighet for tvangstiltak, altså maktutførelse gjennom bruk av verken synlig eller skjult maktbruk. Derimot hadde de mulighet til å komme med anbefalinger, og her vil det være mulighet for å utøve usynlig maktbruk. «Uniting for peace»-resolusjonen ble vedtatt under Koreakrigen. Denne ordningen ble til ettersom Sovjet boikottet sikkerhetsrådet. Igjenom «Uniting for peace» - resolusjonen kunne nå Generalsekretæren etablere seg en rådgivende gruppe med militære eksperter. I tillegg kunne medlemslandene håndplukke enheter som skulle stille til FN-tjeneste som ikke ville gå under sikkerhetsrådets bestemmelser. Det var først og fremst FN som utøvde denne krigen igjenom et apparat sikkerhetsrådet hadde satt opp. Det vil altså si at det var amerikanske styrker i tillegg til et lite antall andre kontingenter. Norge blir i

⁴⁹ Lange (2020)

⁵⁰ Ibid.

⁵¹ Kristiansen (1972) S. 10

⁵² Kristiansen (1972) S.11

⁵³ Ibid.

dokumentene som omhandler FN sine fredsbevarende operasjoner nevnt som en av de landene som styrket FN som en nøytral stat eller et mindre NATO-land.⁵⁴

⁵⁴ Kristiansen (1972) S.11

3. Metode og materiale

I dette kapittelet vil jeg presentere min innsamlingsmetode, i tillegg til å begrunne innsamlingen og avgrensingen av utvalgt kildemateriale. Deretter vil jeg presentere narrativ innholdsanalyse som en forskningsstrategi og begrunne og redegjøre for valg av denne metoden. Avslutningsvis vil jeg også drøfte troverdigheten til de ulike kildematerialene, altså materialets validitet og rehabilitet opp imot disse tre kriteriene for kvalitativ innholdsanalyse: Forskerens perspektiv, forskerens kildekritiske forståelse og forskerens kontekstuelle forståelse.⁵⁵

3.1 Innsamlingsmetode

Min innsamlingsmetode har først og fremst vært en systematisk innsamling av empirimateriale. Jeg har bruk mye tid på arkivportalen.⁵⁶ Dette er en oversikt over alle de ulike arkivene og mappene som er mulig å få tilgang til. Du søker etter det temaet du ønsker og deretter får du opp de arkivene og mappene som inneholder nettopp dette. Om man finner noen relevante mapper er det mulighet for å booke disse, slik at man kan lese igjennom å undersøke de. Dersom man ønsker å undersøke og ta i bruk disse materialene er man nødt til å møte fysisk opp i Oslo på Riksarkivet. I arkivene der finnes det arkiv for forsvaret og deres erfaringer fra Koreakrigen. Det er også et arkiv med utenriksdepartementet dokumenter og politiske saker som omhandler Koreakrigen. Det var også opptil flere mapper som tok for seg det Norske feltsykehuset i Korea.

Jeg har valgt å fokusere på å bruke arkivmateriale da jeg vil tro dette gir best svar og analyse av problemstillingen jeg har satt. De avisartiklene som er tatt i bruk i analysedel i oppgaven er også hentet fra arkivet. Årsaken til at disse artiklene har blitt tatt i bruk i oppgaven er fordi det er tydelig at regjeringen og myndighetene tok hensyn til disse artiklene. Jeg har dratt til Oslo på riksarkivet for å samle inn arkivmateriale til oppgaven flere ganger. Jeg har i tillegg søkt om forskerinnsyn på taushetsbelagt materiale fra Ambassaden i Tokyo, Japan. Dette var en arkivmappe som het «det norske feltsykehus i Korea». Jeg og veilederen min sendte inn forespørsel om forskerinnsyn der vi forklarte mine intensjoner med materiale, hva oppgaven min skulle handle om og hvordan jeg skulle ta dette i bruk. Etter noen måneder fikk jeg godkjent denne forespørselen og fikk dermed særskilt tillatelse til å gå igjennom og ta i bruk disse dokumentene. De gangene jeg var på arkivet bestilte jeg alltid flere mapper om gangen,

⁵⁵ Grønmo (2004) S.181

⁵⁶ Arkivportalen.no

disse mappene inneholder hundrevis av dokumenter. Jeg hadde derfor ikke tid eller mulighet til å systematisk gå igjennom alt og nærlese alle dokumentene. Jeg så derfor som regel på de første avsnittene i dokumentet, gjerne så jeg etter viktige overskrifter og eventuelt avsender eller mottaker av brevet. Jeg prøvde å skimlese igjennom mesteparten av det, da man aldri vet hva man kan finne når det gjelder arkivmateriale. Det jeg så ved første øyekast at virket verdifullt for min oppgave skannet jeg, for så å prosessere disse dokumentene når innsamlingen var komplett. På denne måten unngikk jeg å bruke verdifull tid på lesesalen i Oslo til å nøye gjennomgå hvert enkelt dokument, og heller kan ta meg god tid til dette senere.

3.2 Valg av analysemetode – Narrativ innholdsanalyse

I min masteroppgave skal jeg utføre en innholdsanalyse av utvalgt arkivmateriale. Jeg vil si at en narrativ innholdsanalyse og dokumentstudiet vil være det mest gunstige å ta i bruk i denne oppgaven. En narrativ analyse er en kvalitativ tilnærming som undersøker hvordan folk bruker narrativer til å konstruere en mening og forståelse om de sosiale prosessene som ligger til grunn.⁵⁷ En slik tilnærming vil være fremtredende når det kommer til begrepet fredsnasjon og Norges omdømme internasjonalt. Dette bygges opp igjennom fortellinger om aksjoner. Mens en kvantitativ metode gir et overblikk over hva det er som skjer, avdekker en kvalitativ analyse hvorfor det skjer. En kvalitativ forskningsmetode har hovedfokuset på hvordan menneskene oppfatter verden i tillegg til hvilke relasjoner som har betydning for oss. Ved å ta i bruk denne metoden får man gjerne et annet innblikk enn hva forskere ville fått ved å ha fokuset på det større bildet. Man sammenligner funnene sine med den litteraturen som allerede finnes innenfor dette området. I tillegg tar man i bruk teoretisk kunnskap for å kunne analysere de dataene man har samlet inn. Tilstrekkelig med materiale er vesentlig, for å avdekke de viktigste poengene og utføre en fullverdig analyse. Dersom man tar for seg disse ulike punktene på en fullstendig måte vil kriteriene for en god kvalitativ forskningsmetode være oppfylt.⁵⁸

Ved dokumentanalyse er det fullt mulig å bruke dokumenter som den eneste kilde, så lenge dokumentene faktisk kan gi et svar på det man vil undersøke. Det er tre aspekter man bør ha fokus på når man skal utføre en kvalitativ dokumentanalyse: 1) hvem som har skrevet eller produsert dokumentet, 2) hvem som er mottakeren 3) hva som er formålet med dokumentet.

⁵⁷ Grønmo (2020)

⁵⁸ Hoffmann (2013)

Disse tre aspektene har betydning i forhold til hvordan man som forsker bearbeider dokumentene, altså hvordan de blir lest og hvordan man benytter de for å kunne svare på en eventuell problemstilling.⁵⁹ Narrativ vil si hvordan handlingsgangen i en fortelling er. Når det kommer til samfunnsorienterte debatter definerer Gisle Andersen narrativ «fortelling» som noe mer eller mindre politisk, ideologisk eller mytologisk måte å fremstille seg selv, samfunnet eller verden på. Narrativ i denne sammenhengen referer da som oftest til andres fremstilling av noe. Dette gjør man gjerne for å antyde at denne fremstillingen ikke er helt realistisk eller troverdig.⁶⁰

En narrativ innholdsanalyse brukes når man skal undersøke sosiale prosesser og når man vil undersøke hvordan narrativer blir brukt til å konstruere en mening, forståelse og orden i uforutsigbar og kaotisk verden som er i en stadig og hyppig endring. Det er enda en pågående diskusjon mellom ulike forskere som angår hva man faktisk skal legge i narrativer, likevel skiller narrativ analyse og metode seg fra andre forskningsdesign. Når man bruker narrativ analyse eller metode bruker man fortellinger som sitt empiriske forskningsmateriale for menneskelige erfaringer. En narrativ analyse tar for seg ulike tekstmaterialer som er basert på intervju, brev, feltnotater, journaler, selvbiografier, fortellinger og mer. Når man utfører en narrativ innholdsanalyse, ser man på ulike synspunkt ved fortellingens innhold. Dette kan for eksempel være kontekst, altså miljøet, tema, fortellerstil, struktur eller handlingen.⁶¹

3.3 Ethiske regler

I sammenheng med innsamlingen av arkivmateriale søkte jeg om forskerinnsyn på dokumenter som omhandlet feltsykehusene Norge bidro med under Koreakrigen. I forbindelse med at jeg fikk denne forespørselen godkjent måtte jeg underskrive på taushetserklæring. Denne taushetserklæringen går ut på at man ikke er tillatt å kontakte eller navngi personene de taushetsbelagte opplysningene gjelder, slik at deres personlige forhold blir kjent. I denne studien må disse materialene derfor tas i bruk på en slik måte at de personene dette gjelder ikke er mulig å identifiseres, eller på noen måte knyttes til opplysningene som forekommer i materialet. I tillegg måtte de taushetsbelagte dokumentene oppbevares på en trygg måte, uten muligheter for å havne på avveie. Dette lovverket har jeg overholdt. Denne oppgaven er heller

⁵⁹ NDLA (u.å)

⁶⁰ Andersen (2022)

⁶¹ Clandinin (2007)

Kandidatnummer: 67

ikke avhengig av å måtte navngi noen av personene under de taushetsbelagte opplysningene.
Taushetserklæringen er vedlagt i oppgaven, se vedlegg 1.

4. Norge i Korea: historisk og politisk kontekst

I dette kapittelet vil det være en introduksjon av Koreakrigen og Norges bidrag i krigen. Først og fremst gis en kort gjennomgang av årsakene til krigen og hvordan krigen utspilte seg. Deretter vil jeg gjøre rede for Norges ulike bidrag under Koreakrigen. Først presenteres det mest kjente bidrag Norge hadde, nemlig det Norske feltsykehuset i Sør-Korea, deretter den norske skipstonnasjen, og til slutt Norges militære bidrag under Koreakrigen.

4.1 Koreakrigen

4.1.1 Årsaker til krigens utbrudd og hvordan den utspilte seg

Før krigen startet og Korea ble delt i to var Korea kolonisert av Japan. Korea var under Japansk regime fra 1910 helt til USA okkuperte den Sørkoreanske delen i 1945. Deretter tok Sovjetunionen styring over den nordlige delen av Korea. Delingen av Korea ble dermed slik vi ser på bildet til høyre. I følge Cumings hadde ikke Korea mye til overs for Japan etter frigjøringen, men det var likevel Nord-Korea som satt igjen med mest sinne og hat for Japan. Sør-Korea prøvde å fokusere på å kjempe imot kommunismen, i tillegg til at de nå var okkupert av USA, med andre ord hadde Sør-Korea et annet fokus enn Nord-Korea hadde.⁶² I 1948 hadde Sør- og Nord-Korea etablert hver sine nasjonale myndigheter, og både Nord og Sør fikk støtte fra hver sin supermakt. Etter dette trakk både USA og Sovjetunionen soldatene sine ut av Korea, men stod allikevel sterkt som en støtte til det nye regime som hadde blitt etablert.⁶³

Figur 1: Delingen av Korea under koloniseringen av Japan. Fra BBC News 2010

⁶² Cumings, B (2010): XVI-XVII

⁶³ Seth, M, J (2016) S.105

Årsaken til at det ble en USA-ledet FN-operasjon som stod som hovedaktør på den sør-koreanske siden var mye på grunn av at verken Kina eller Sovjetunionen hadde mulighet for å legge ned veto i sikkerhetsrådet i 1950. På denne tiden var det eksilregjeringen Taiwan som representerte Kina i sikkerhetsrådet. Kina sin president Tse-tung Mao ble ikke godtatt som Kinas representant på grunn av kommunistregimet som var i folkerepublikken. På grunn av dette boikottet Sovjetunionen sikkerhetsrådet. Da Taiwan støttet USA om å gå inn på Sør-Korea sin side ble dette en FN-operasjon med mandat fra FN sitt sikkerhetsråd.⁶⁴ Det ble nå FN sin jobb å gjenforene landet, kun ved bruk av fredelige midler. Dette viste seg å bli umulig.⁶⁵ Det var flere årsaker til krigens utbrudd og at FN ikke klarte å gjenforene Korea ved bruk av kun fredelige midler. De nye koreanske lederne, Kim Il-Sung i Nord og Syngman Rhee i Sør, ønsket begge å gjenforene landet, men kun under sitt nye regime. De begge ønsket dette så sterk at de var villig og innstilt på å gå til krig for å åpne gjenforening med det ønskede regime. Likevel var det ikke bare de ulike styresetene som gjorde at denne konflikten oppstod. En annen årsak var den kalde krigen. Dette var på mange områder en krig mellom Sovjetunionen og USA, men den var allikevel global. Sovjetunionens og USAs allierte fikk dermed en interesse for Korea og konflikten der, som muligens ikke hadde vært der hvis det ikke hadde vært for alliansene. På grunn av allianser, like verdier og enighet i politisk styresett ble flere andre land også innblandet. Dermed ble krigen global.⁶⁶

Koreakrigen brøt ut den 25. juni i 1950 da nordkoreanske styrket stormet Sør-Korea.⁶⁷ Koreakrigen var en krig mellom kommunismen og kapitalismen, der Nord-Korea kjempet for kommunisme med Sovjetunionen og Kina i ryggen, og Sør-Korea kjempet for kapitalismen med USA som hovedaktør i ryggen.⁶⁸ Det var også flere FN land som ble med USA og støttet Sør-Korea. Dette var på grunn av et mandat i FNs sikkerhetsråd.⁶⁹ Krigen varte fra 1950-1953 og var noe man kan kalle en stedsfortredkrig. Det vil si at det ikke nødvendigvis er landet krigen blir holdt i som er hovedaktørene. Under Koreakrigen var det først og fremst stormaktene USA og Sovjetunionen som kjempet mot hverandre, men krigen var geografisk i Korea.⁷⁰ Det hadde en lengre periode vært spenninger og militære sammenstøt mellom de to Koreahalvdelene før Nord-Korea til slutt angrep Sør-Korea i håp om å oppnå totalitært

⁶⁴ FN sambandet (2021)

⁶⁵ Ibid.

⁶⁶ Seth, M, J. (2016) S. 93

⁶⁷ Cumings, B. (2010) S. 5-6

⁶⁸ Cumings, B. (2010) S. XVI-XVII

⁶⁹ FN sambandet (2021)

⁷⁰ Cumings, B. (2010) S. XVI-XVII

kommunistisk regime. Til slutt fikk Nord-Korea også støtte av stormakten Kina, og Sør-Korea hadde ingen annet valg enn å gjøre retrett.⁷¹ Selv om krigen tilsynelatende ble avsluttet i 1953 da de to partene inngikk våpenhvile, er dette teoretisk sett enda pågående krig. Krigen førte til at Korea ble delt inn i to, noe det enda er den dag i dag. Det ble heller aldri inngått en fredsavtale, kun en våpenhvile.⁷²

4.2 Norges offisielle bidrag under Koreakrigen

Det som er offentliggjort av Norges bidrag og involvering i Koreakrigen er først og fremst det norske feltsykehuset, det medisinske bidraget og den norske tonnasjen. Hjelpen Norge sendte til Korea var først og fremst ment til å være Norges bidrag til å gjenoppbygge Korea, da de i utgangspunktet hadde tenkt å bidra med en humanitær flyktningleir.⁷³

4.2.1 Norsk feltsykehus i Korea

Pedersen skriver at det er tre hovedgrunner til at Norge deltok i Koreakrigen. Den første grunnen var at Norge var medlem i både FN og NATO og hadde visse politiske forpliktelser der. Årsak nummer to var begrunnet med de erfaringene Norge kunne sitte igjen med, som senere kunne komme Norge til gode. Det er da snakk om erfaringer som krigskirurgi, krigsmedisin og felthygiene. I tillegg til erfaring med å administrere et aktivt feltsykehus. Den siste og tredje årsaken var kun av humanitære grunner, rett og slett det å hjelpe mennesker i nød.⁷⁴ Det var flere andre skandinaviske land som bidro med medisinsk hjelp, men Norge var det første landet som bidro med et mobilt sykehus så nære frontlinjene i krigen.⁷⁵ Norge fikk først spørsmål om å bidra i Korea om ambulanshjelp, da svarte Norge at dette hadde de ikke økonomisk mulighet til å bidra med på egen regning. Utenriksdepartementet vendte seg igjen til Norges røde kors og etterspurte forslag til hvordan de kunne hjelpe de koreanske flyktingene i overensstemmelse med sikkerhetsrådet resolusjon av 31. juli. Med tanke på nordkoreanernes hyppige fremrykning i krigen fikk sør-koreanerne et stort flykningsproblem.⁷⁶ Det ble igjen utsendt forespørsel om å hjelpe de sivile i Korea. Det norske feltsykehuset – *Norwegian Mobile Army Surgical Hospital* («NORMASH») – var det som utgjorde mesteparten av det norske bidraget under Koreakrigen. Når man så at konflikten

⁷¹ Helgesen (2021)

⁷² Stanley, S. (1991) S.21

⁷³ Pedersen (1991) S. 36

⁷⁴ Pedersen (1991) S. 42

⁷⁵ Pedersen (1991) S. 44

⁷⁶ Pedersen (1991) S. 35

i Korea kom til å strekke seg ut over lenger tid, så stortinget seg til slutt nødt til å sette i gang tiltak for å vise at de er villige til å bidra og gjøre sin plikt som medlem i FN.⁷⁷

Planen var først en liten flyktningleir i Japan, der Norge skulle stå for leger, pleiere og administrasjon. Amerika formidlet at de ønsket et bidra med militær hjelp, men at de kunne akseptere et sykehus som hjelp i den militære aksjonen. Den 2. februar 1951 la den norske regjeringen frem et forslag om å etablere et flyttbart sykehus i Sør-Korea. En måned senere bevilget stortinget midler til å iverksette dette. Da det ble endret fra flyktningleir til feltsykehus så ikke lenger statsrådet på dette som humanitær hjelp, som det i utgangspunktet skulle være, men som et bidrag til FNs aksjon i Korea.⁷⁸ I begynnelsen av året 1951 var det norske feltsykehuset etablert i Sør-Korea, men de var ikledd uniformer som representerte FN og Røde kors, ikke Norge.⁷⁹

NORMASH ble sett på som en stor suksess da sykehuset levde opp til forventningene de norske myndighetene hadde om å yte det man hadde evne til som en FN-nasjon. I avhandlingen *Norge og Koreaspørsmålet 1945-1953* skriver Skogrand at det norske feltsykehuset virket til å minske det presset norske myndigheter fikk fra amerikanerne, som hadde store ønsker om at Norge skulle bidra mer militæret og sende soldater for å kjempe i strid. Skogrand skriver også i likhet med Pedersen at hensikten med feltsykehuset var først og fremst at Norge skulle bidra i krigen som en FN-nasjon. I tillegg til at de ønsket å lindre nød i verden, og skaffe erfaringer til videre fredsarbeid senere.⁸⁰

4.2.2 Norsk Tonnasje

Pedersen skriver at ambassadør Arne Sunde var svært imot at Norge skulle bidra symbolsk med militær hjelp, da Norge ble spurt om å bidra med skip på USA sin side i krigen. Det var flere årsaker til at Norge ikke valgte å følge den oppfordringen de fikk om å sende et troppekontingent. En av disse var at Norge hadde begrenset med stridskrefter, og det de hadde var det større behov for hjemme i Norge. Pedersen skriver også at det er mulig at de tenkte igjennom den effekten det kunne ha for Norge å tape norske liv i en krig så langt hjemmefra da disse vurderingene ble tatt. Til slutt ble regjeringen enig om at de kunne tilby USA støtte om to mindre skip til disposisjon imot at US state Department betalte omkostningene for dette. Regjeringen i Norge besluttet til slutt at de kunne si seg villige til å ta en økonomisk

⁷⁷ Dale (1955) S. 13

⁷⁸ Pedersen (1991) S. 36

⁷⁹ Pedersen (1991) S. 38-39

⁸⁰ Skogrand (1994) S.191

belastning som tilsvarte den samme belastningen andre land i samme vanskelige situasjon økonomisk hadde påtatt seg, og det ble bestemt at norsk tonnasje skulle bli sendt til Korea. Dette ble likevel ikke blusset opp i medier. Årsaken til dette er nok at Norge ikke ønsket at dette skulle være i søkelyset når det kom til bidragene de utførte under krigen.⁸¹ Det var norske sjøfolk som bemannet skipene i tonnassen, og det ble argumentert at dette var til mye større hjelp for USA, enn å sende norske soldater som ikke var opptrent til å krige i et slikt klima og terreng som i Korea.⁸² Joachim Hambro, en norsk presseman og politiker for Høyre, sa på stortinget den 20. september 1950

«[...] De kamper som har vært ført der borte, er kamper for alle de samfunnsidealene vi tillegger verdi. Det er kamper for oss alle. Det er riktig at vi gir uttrykk for det, slik at ikke en enkelt makt eller et par makter skal føle at de bærer byrden av den innsats som vi alle plikter å gjøre som medlemmer av De forente nasjoner. Vi er ikke med glede, men med dyp overbevisning om at det er det eneste rette, med på å yde hva der kreves av oss. [...]»⁸³

Her forsvarer den norske politikeren Norges beslutning om å hjelpe USA i krigen og forklarer at dette er en viktig kamp som kommer til å berøre store deler av verden dersom en nasjon må ta denne kampen alene. Han forklarer også at Norge kun gjør det som landet er pliktet til å gjøre med tanke på medlemskapet i FN og at det i tillegg ikke blir gjort med glede, men at drivkraften er av moralsk opphav.⁸⁴

4.2.3 Norske soldater i Koreakrigen

Da landene i sikkerhetsrådet skulle stemme over resolusjoner, var Norge blant andre, et av landene som stemte for resolusjon 84. Denne resolusjonen ga autorisasjon om internasjonal militærbruk under Koreakrigen.⁸⁵ Da Norge var medlem av FN, ble de spurt om å sende kampstyrker til konfliktområdet, men et slikt bidrag sa regjeringen og stortinget offisielt nei til.⁸⁶

«Skal De forente nasjoner kunne gjøre seg håp om å makte sin oppgave, er det nødvendig at alle deltakende nasjoner strekker seg så langt som overhodet mulig, når det gjelder å yte sitt bidrag. Når derfor Norge med sine begrensede ressurser ikke er i

⁸¹ Pedersen (1991) S.15

⁸² Pedersen (1991) S.16

⁸³ Pedersen (1991) S.19

⁸⁴ *Ibid.*

⁸⁵ FN sambandet (2021)

⁸⁶ Skogrand (1994) S.326

stand til å yte militær innsats i Korea, er det naturlig at landet- i liket med Danmark og Sverige – yter dette nye bidrag i form av et feltlasarett organisert av Norges Røde Kors.»⁸⁷

Dette er meldingen felleskommandoen sendte ut da de ønsket at medlemslandene av De forente nasjoner skulle gjøre sitt absolutt beste for å yte hjelp under krigen. De sier også at med tanke på at Norge ikke hadde mulighet til å bidra på et militært grunnlag, så de det nødvendig at Norge bidro på andre måter.⁸⁸ Som det overnevnte sitatet uttrykker la felleskommandoen det frem som at det var en selvfølge og helt naturlig at Norge skulle sende et feltlasarett igjennom røde kors. I tillegg ble det også lagt på «i liket med Danmark og Sverige», dette tyder på at det var i deres interesse å presisere at de hadde ytt på lik linje med sine naboland. Den 28. mai 1951 vedtok stortinget tilleggsbevilgningen i statsbudsjettet for de to neste årene fremover. Da dette ble vedtatt var det 13 som protesterte imot å sende norske soldater for å kjempe i Koreakrigen.⁸⁹ Likevel er det grunn til å mistenke at dette ikke er helt historisk korrekt.⁹⁰

⁸⁷ Pedersen (1991) S. 36-37

⁸⁸ Pedersen (1991) S.36

⁸⁹ Pedersen (1991) S.15

⁹⁰ Jentoft, M. (2014)

5. Norges deltakelse i Koreakrigen og fredsbevarende operasjoner

I dette kapittelet vil hoveddelen i denne oppgaven presenteres, altså de funnene som forteller noe om hvordan Norge brukte Koreakrigen og feltsykehusene i Sør-Korea for å fremme seg selv som en fredsnasjon. I tillegg det også bli sett nærmere på valgene rundt opprettelsen av det norske feltsykehuset. Deretter presenteres funn som vil være gunstige for å kunne gjøre en tilstrekkelig analyse av ulike maktbruk i sammenheng med norske bestemmelser under Koreakrigen. Videre legges det frem funn som sier noe om de ulike bidragene Norge har hatt under Koreakrigen og årsakene og begrunnelse til at akkurat disse valgene ble tatt. I sammenheng med presentasjon av funn vil analysemetoden som ble presentert i kapittel 3 bli tatt i bruk.

5.1 Norges forsvar og de fredsbevarende operasjoner under Koreakrigen

5.1.1 Fredsbevarende operasjoner

At den norske regjeringen ønsket å bygge opp et bilde og et rykte som en fredsnasjon i verden er det ingen tvil om. Norge har i stor grad tatt del i de forente nasjoner fredsbevarende operasjoner og har nok en sikrere rolle i verdensbilde nå enn når Koreakrigen brøt ut.

Oberstløytnant Rolf Kristiansen skrev i boken «*norsk militær innsats for de forente nasjoner (1949-1970)*» at «*Norges forsvar skal trygge freden. Hvis freden brytes av andre, skal vårt forsvar med våpen i hånd verge landet.*»⁹¹ Han formidler at dette var det norske forsvarets mål i etterkigstiden. Disse målene ble satt av de politiske myndighetene, og dette ble de grunnleggende retningslinjene for utenrikspolitikken i Norge på denne tiden. Det vil si at dersom en konflikt oppstår en annen plass i verden, ønsket Norge å ta del i dette for å trygge freden. På en måte kunne det også bli sett på som utfordring for vårt land. Med tanke på utviklingen i verden, spesielt teknologisk er faren for spredning i en konflikt alltid underliggende.⁹² Dette er altså en svært annen utenrikspolitikk enn nøytralitetspolitikken som Norge hadde hatt som hovedtrekk i en lengre periode. Denne politikken var derfor helt fersk da Koreakrigen brøt ut.

Kristiansen legger frem at det er to grunnleggende årsaker til at Norge har tatt del i konflikter rundt i verden i etterkigstiden, dette gjelder også deltakelsen i Koreakrigen. Han skriver at det er et ønske om å skape fredelige forhold mellom fremmede land og folk, med Norges humanitære tro som den største drivkraften. Den andre årsaken Kristiansen legger frem er for landets egen vinning. Et håp om at slik arbeid og deltakelse vil skape et trygt og fredelig land

⁹¹ Kristiansen (1972) S.9

⁹² Ibid.

å bo i.⁹³ Her er nok den underliggende tanken at et land som fremmer fred og bidrar i fredelig sanksjoner ikke vil være like utsatt i en eventuell global konflikt. Tidligere hadde tanken i utenrikspolitikken vært at å være en nøytral stat ville være det tryggeste for en så liten stat som Norge. Da det etter andre verdenskrig ble tydelig at dette ikke var tilfelle ble utenrikspolitikken endret. Kristiansen skriver at det først og fremst er Norges humanitære tro som er drivkraften. Man vet med sikkerhet at Norges utenrikspolitikk endret seg på grunn av frykt for en ny invasjon, spesielt når Norge grenset til stormakten Russland. På bakgrunn av dette vil det settes spørsmålsteget til Kristiansens utsagn her. Den største drivkraften vil nok være egen vinning, i samsvar til den tryggheten USA bringer med sin støtte dersom det skulle være nødvendig, i henhold til Norges lojalitet til USA igjennom FN.⁹⁴ Med tanke på den nye utenrikspolitikken, medlemskapet i FN og NATO er det ikke svært overraskende at Norge tok del i FN sine fredsbevarende operasjoner så tidlig i oppløpet. På bakgrunn av dette ble det fort begynt å planlegge hvilken form den norske deltakelsen i Koreakrigen skulle få.⁹⁵

5.1.2 Resolusjon om Korea i sikkerhetsrådet

Den 6.juli 1950 ble det holdt et møte på den norske delegasjonen i sikkerhetsrådet sitt kontor i New York.⁹⁶ Da dette er en av de første og grunnleggende viktige møtene som omhandlet FN sitt bidrag i Korea, vil dette være et svært passende sted å starte analysen, sett fra et historisk kronologisk perspektiv. Dette møtet ble holdt for å behandle en ny resolusjon om situasjonen i Korea i sikkerhetsrådet og hvilket omfang FN-aksjonen skulle ha. De som var til stede under dette møtet var ambassadør Sunde som ledet møte, ambassaderåd Stabell og presseattache Engen. Fra den amerikanske siden var ambassadør Austin og Gross til stede, fra britisk side Sir Gladwyn Jebb og sir Terence Shone, og Ambassadør og ambassaderåd Lacoste fra fransk side. Dette møtet ble holdt i tidsperioden etter Sovjet hadde bestemt seg for å boikotte sikkerhetsrådet og «Uniting for Peace» hadde blitt til. Norge var derfor et av de landene som fikk ta del i resolusjonen som omhandlet Korea i sikkerhetsrådet. Møtet begynte med at de nasjonene som eventuelt hadde tenkt å stemme imot resolusjonen snakket om grunnene og årsakene til at de eventuelt ønsket dette.⁹⁷ Deretter ble spørsmålet om hvem som skulle være forslagstiller for resolusjonen om å gripe inn i Korea. Det ble deretter sagt fra Austin at:

⁹³ Kristiansen (1972) S.9

⁹⁴ Ibid.

⁹⁵ Kristiansen (1972) S. 10

⁹⁶ RA/S-6171. Møtereferat 6. juli 1950, den norske delegasjonens kontor. S. 1

⁹⁷ RA/S-6171. Møtereferat 6. juli 1950, den norske delegasjonens kontor. S. 1

«han var glad for å kunne si at ambassadør Sunde hadde meldt seg frivillig som forslagsstiller selv. Jeg spurte han ikke om å gjøre det. Dette vil selvfølgelig være den beste løsning. Men jeg vil gjerne understreke at jeg ikke spurte han.»⁹⁸

Den britiske representanten Sir Gladwyn Jebb satt deretter spørsmålsteget til om Norge virkelig var villig til å gjøre det, og uttrykte at han ville bli overrasket om Norge ville tatt på seg det ansvaret og at han ikke kunne forstå hvorfor Norge hadde et ønske om å være forslagsstiller. Austins svar på dette var kort og enkelt at «That's up to Norway».⁹⁹ Etter Austins raske replikk tilbake, var det ingen som sa eller kommenterte noe videre på det. Denne korte diskusjonen om hvem som skulle være forslagsstiller for resolusjonen foregikk for øvrig da de norske representantene hadde forlatt rommet for en viktig telefonsamtale. De var altså ikke til stede i rommet.¹⁰⁰ Måten Austin formidlet dette på gjør at det nesten ikke kan anses som et forslag eller et ønske, men mer som at dette allerede var bestemt. Austin legger også til i samtalen at: «Dette vil selvfølgelig være den beste løsning.»¹⁰¹

Austin påpekte at det er opp til Norge da den britiske representanten satt spørsmålsteget til at Norge hadde meldt seg frivillig som forslagsstiller. Austin avsluttet den diskusjonen kort med en kommentar som kan anses noe krass. Det kan ha gjort at det ble vanskelig å kunne foreslå noe annet, spesielt med tanke på at USA var den ledende rolle i Koreakrigen. Her utøver altså Austin synlig makt, da det tydelig er en interessekonflikt mellom partene som er mulig å observere. På grunn av den posisjonen Austin hadde i rådet, hvilken posisjon USA hadde i krigen og den retorikken som ble tatt i bruk, vil det nok kunne fremstå som utfordrende og ubehagelig å starte en diskusjon på dette. Ut ifra denne samtalen kommer det ganske tydelig tegn om at Austin, en av de amerikanske representantene, så for seg og la frem at det var nettopp Norge som skal stå frem som forslagsstilleren for resolusjonen. Hvilke grunner og årsaker han hadde for dette er vanskelig å konstatere med sikkerhet. Med tanke på hvordan Lange fremstilte Norge, et land som har godt forhold til nabolandene og gode forbindelser både økonomisk og kulturelt, vil nok dette være et godt grunnlag for at Austin ønsket Norge som forslagsstiller. Ikke bare foreslo Austin Norge som forslagsstiller, men han la også til at dette ville vært den beste løsningen. Ut ifra dette kan det tolkes som at Austin satt Norges pålitelighet som et land som ønsker fred høyt. På det grunnlaget at han ville ha Norge som forslagsstiller tenkte han trolig at andre nasjoner også anså Norge som en pålitelig nasjon som

⁹⁸ RA/S-6171. Møtoreferat 6. juli 1950, den norske delegasjonens kontor. S. 2

⁹⁹ Ibid

¹⁰⁰ RA/S-6171. Møtoreferat 6. juli 1950, den norske delegasjonens kontor. S. 2

¹⁰¹ Ibid

fremmet fred. På en måte vil et slikt ønske fra amerikansk hold bekrefte at Norge hadde en viss type makt ovenfor resten av verden allerede på denne tiden. Denne makten var bygget på det grunnlaget at Norge fremsto som et pålitelig land med fred i fokus. Som et land med gode relasjoner til flere av landene i Europa, i tillegg til at mange så opp til Norges utenrikspolitikk. Dette er derfor et godt eksempel på at norsk makt i utenrikspolitikken, da mest av alt en grunnleggende usynlig makt.¹⁰²

Tidligere i prosessen omkring Koreakrigen har FNs sikkerhetsråd støtt på problemer når det angår Sovjetunionen, da betydelig ulikhetene USA og Sovjet brakte inn. Under den overnevnte resolusjonen var hvorvidt sovjet skal ha en innflytelse eller ikke fortsatt en stor diskusjon. Norge la frem et forslag om endringer i resolusjonens tekst. Den norske regjeringen foreslo en endring i teksten i form av å tilføye «Acting as an United Nations Agent».¹⁰³ Dette slo Austin bestemt og raskt ned på. Han mente dette var et farlig forslag med tanke på Sovjetunionen og at dette kunne risikere at Sovjet fikk innflytelse på aksjonen i Korea. Han konstaterte deretter at kongressen aldri ville godtatt å stille amerikanske styrker der det var en mulighet for at Sovjet kunne få innflytelse. Sunde argumenterte deretter at Sovjet ikke var en del av sikkerhetsrådet lenger. Sir Gladwynn responderte at det ikke var noen garanti på at det ikke ble en endring igjen og at Sovjet kunne komme tilbake senere. Sunde spurte deretter om det var akseptabelt med formuleringen «Acting on the behalf of the United Nations». Dette ble heller ikke akseptert av de amerikanske representantene. Videre sa Austin at dette også ville ødelegge hele effekten av en Enhetlig kommando.¹⁰⁴ Flere av representantene fra de andre landene uttrykte deretter et ønske om at resolusjonen skulle ha teksten «under The United States» i seg. Dette forbauset den amerikanske representanten Austin og han svarte til dette utsagnet at:

«Jeg er ytterst forbauset over den situasjonen som er oppstått. Den er en ganske annen enn den jeg ventet å finne her. Norge har jo frivillig erklært seg beredt til å fremsette resolusjonen, jeg er meget forbauset.»¹⁰⁵

Da det kan virke som at flere av representantene i sikkerhetsrådet var skremt og redde av tanken på hvordan denne resolusjonen kunne påvirke deres forhold til stormakten Sovjet. Det at Norge prøvde to ganger å få igjennom forslaget om at de skulle stå bak USA i sin

¹⁰² Lange (1952) S.33

¹⁰³ RA/S-6171. Møtereferat 6. juli 1950, den norske delegasjonens kontor. S. 2

¹⁰⁴ RA/S-6171. Møtereferat 6. juli 1950, den norske delegasjonens kontor. S. 3

¹⁰⁵ RA/S-6171. Møtereferat 6. juli 1950, den norske delegasjonens kontor. S. 4

deltakelse var nok ikke først og fremst på grunn av deres frykt for Sovjet. De norske myndighetene ønsket nok å foreslå en slik endring i resolusjonen på bakgrunn av hvordan dette senere ville gjenspeile Norge som land. Det kan ut ifra dette møtereferatet se ut som Norge ønsker å gjemme seg bak USA angående en deltakelse i Koreakrigen. Samtidig var USA redde for å stå til fult ansvar for resolusjonen, da de var redde for at Sovjet skulle få innflytelse over deres kampstyrker og de skulle vende tilbake til sikkerhetsrådet.

Austin var tydelig opprørt over at de andre representantene ikke ønsket å stå frem eller ta på seg ansvaret som talsperson under den pågående resolusjonen. Likevel nevnte han kun Norge da han uttrykke sin frustrasjon over at ingen av de andre landene ønsket å være med å fremsette resolusjonen. En av Norges representanter, Sunde, som tidligere ikke var til stede da det ble nevnt at Norge skulle være fremsetter av resolusjonen første gangen, ble brydd av utsagnet til Austin. Sunde svarte til dette at Norge aldri hadde gitt et slikt utsagn, da dette ikke var diskutert med den norske regjeringen enda. Austin sa deretter at de ikke vil stå så sentralt i en slik resolusjon uten en forslagstiller. De britiske representantene sto deretter frem og sa at en slik posisjon ville være svært vanskelig for dem, og rettet seg deretter mot Norge igjen.¹⁰⁶ Det ble ikke lagt frem noen grunn for britenes utsagn om at det ville være vanskelig for dem å være forslagsstiller. Muligens kan det være et snev av frykt ovenfor Sovjetunionen som gjør at det er vanskelig å stå frem som forslagstiller. Spesielt for en FN-aksjon like etter Sovjet har boikottet sikkerhetsrådet. Det ville nok med en ganske stor sannsynlighet også bli mottatt annerledes dersom Norge skulle vært forslagstiller om å ta del i en krig i forhold til om Storbritannia hadde gjort dette. Mye av grunnen til det på dette tidspunktet ville nok være den bakgrunnen og det ryktet landet som sto som forslagstiller bar. Norge hadde på dette tidspunktet mest sannsynlig en bedre og sterkere pålitelighet når det kommer til fredsbevarende operasjoner i sammenheng med krig.

Etter litt diskusjon blir det så stilt spørsmål som omhandler hvorvidt Norge legger vekt på om FN sitt flagg skulle brukes av den norske delegasjon dersom de sto som forslagstiller. Norge svarte deretter at «ja vi legger sterk vekt på dette»¹⁰⁷. Årsaken til at Norge la stor vekt på noe slikt er antagelig den posisjonen det ville stilt Norge i dersom de bidro i krigen bak sitt eget flagg og ikke FN sitt. I denne perioden ville nok den norske regjeringen være forsiktig med krigsdeltakelse for å ikke lage hull i det bildet de iherdig jobbet med å bygge av fredsnasjonen Norge. Under Koreakrigen ønsket nok Norge å stå bak FN sitt flagg, da det vil være mer

¹⁰⁶ RA/S-6171. Møtereferat 6. juli 1950, den norske delegasjonens kontor. S. 5

¹⁰⁷ RA/S-6171. Møtereferat 6. juli 1950, den norske delegasjonens kontor. S. 5

overbevisende og lettere å fortsatt argumentere for deres fredelige mål og ståsted som fredsnasjon. Riktignok ville Norge bidra til FN, da Norge hadde stått frem som en nasjon som lovet å være aktiv og bidra i FN sine aksjoner. Avslutningsvis i møtet sto Stabell, representanten fra den norske ambassaderåden, frem å sa at de ville tilføye at den norske regjeringen fortsatt overveide spørsmålet om Norge kunne stå som forslagstiller. I denne situasjonen er det med stor sannsynlighet at Norge følte seg dratt mellom å tilfredsstille USA og å stå for deres løfte om å være aktiv i FN sine aksjoner. I tillegg til hvorvidt dette kunne skape en konflikt med Sovjetunionen og svekke deres bilde utad. Ut ifra den norske regjeringens tidligere utsagn kan man med sikkerhet argumentere for at Norge gjerne ønsket å ha gode relasjoner til alle landene rundt seg, selv om de nødvendigvis ikke støttet utenrikspolitikken innad i landet.¹⁰⁸

Ut ifra dette møtet får man et tydelig bilde av dynamikken mellom landene i sikkerhetsrådet. Man får et inntrykk av hvilket bilde andre politikere og ledere i sikkerhetsrådet allerede hadde rukket å skape av hva slags land Norge har. Det kommer helt klart tydeligst frem at de amerikanske representantene ønsket å ha Norge som forslagstiller. Man får likevel et inntrykk at dette er noe de andre representantene også ønsket, selv om dette er noe mer skjult. Om Norge allerede her hadde ryktet og statusen som en fredsnasjon er vanskelig å stadfeste med sikkerhet. Det vi likevel kan si med sikkerhet er at Norge hadde igjennom sin attraksjon skapt en form for makt. Norge hadde igjennom sin utenrikspolitikk, da spesielt ved å vise hvor grunnleggende verdensfreden er, bygget opp usynlig makt.

5.1.3 Spørsmål om norske kampavdelinger i Koreakrigen

Vi vet med sikkerhet at Norge bidro med både tonnasje og feltsykehus under Koreakrigen. Det som mest sannsynlig kan anses som det vanskeligste spørsmålet for den norske regjeringen var nok likevel spørsmålet om å sende regulære norske kampavdelinger til fronten i krigen. Bare to dager etter krigen brøt ut, den 27. juni 1950, ble alle medlemslandene i FN spurt om å yte med den assistansen som var nødvendig for å motstride angrepet fra Nord-Korea. Da Norge svarte FN ga de ingen uttrykk for at de hadde mulighet for å hjelpe til militært, men de svarte med at Norge kunne stille med en handelstonnasje. Trygve Lie sendte et nytt telegram til flere av FN-nasjonene den 13.juli. Lie etterspurte igjen væpnede styrker til Korea. I telegrammet Norge mottok takket Lie for tilbud om tonnasje, men lurte også på om Norge ikke kunne overveie å revurdere svaret sitt å sende væpnede styrker, spesielt

¹⁰⁸ RA/S-6171. Møtoreferat 6. juli 1950, den norske delegasjonens kontor. S. 5-6

landstridstyrker.¹⁰⁹ Telegram et Lie sendte ut ble visstnok ikke diskutert med de andre medlemmene av sikkerhetsrådet. Dette initiativet kom derfor kun fra den amerikanske delegasjonen og Lie, som selv hadde mye med amerikanske toppbyråkrater å gjøre. Da flere andre medlemsland også følte på presset omkring militære styrker, ble ikke telegrammet så alt for godt tatt imot av flere av de vestlige medlemslandene. Trygve Lie forsvarte seg deretter med at han hadde diskutert utsendelsen av dette telegrammet på forhånd med Arne Sunde, presidenten av sikkerhetsrådet. Dette førte til at den norske delegasjonen var nødt til å avlegge forklaring til flere av de andre medlemslandene om hvorvidt Sunde var innblandet i utsendingen av disse telegrammene.¹¹⁰ Sunde skal tidligere ha gitt uttrykk for at han var svært imot at Norge skulle sende militære styrker i krigen, selv om det så kun var symbolsk. Sunde hadde imidlertid aldeles ikke hadde tatt del i en slik diskusjon med Lie. Selv hadde nok Lie håpet at han skulle blitt hjulpet ut av den ubehagelige situasjonen han nå satt i, men den norske delegasjonen sto på ingen måte innenfor at Sunde hadde vært delaktig i en slik diskusjon. Norge nølte ikke med å svare på forespørselen om militære styrker enda en gang, og skrev tilbake at Norge ikke hadde stridene styrker til disposisjon.¹¹¹

Her kan man også undres om situasjonen den norske delegasjonen ble satt i, hadde en medvirkende årsak til beslutningen om å ikke bidra militært. At Norge ga et så sterkt og kjapt nei til både å sende militære styrker selv, men også hvorvidt de var innblandet i utsendingen av telegrammet kan sannsynlig også ha vært på grunn av symbolpolitikk. Vi vet at Norge ønsket å opparbeide seg makt og anerkjennelse ved å kunne bli sett på som en fredsnasjon. Om befolkningen da hadde sittet igjen med den minste tvil om hvorvidt Norge var innblandet i en slik hendelse eller ikke, kunne dette vært med på å svekke det bilde Norge ønsket å skape. Årsaken til at den norske delegasjonen avslo all innblanding i det som hadde med militærstyrker og ønske om å bidra militært å gjøre var nok en symbolsk handling. Det var dermed tydelig for befolkningen hvilke holdninger den norske utenrikspolitikken bygger på, nemlig fredelige bidrag og løsninger.

Som nevnt var ambassadør Sunde svært imot at Norge skulle bidra med militære styrker, også om det kun var av symbolsk hensikt. Han formidlet derfor til UD at Norges plikt var å bidra med den hjelpen som landet hadde mulighet til å beherske som land. Ifølge Einar Gerhardsen sitt foredrag som ble holdt den 25. august i 1950 om Norges forsvarsberedskap, hadde Norge

¹⁰⁹ Pedersen (1991) S.14

¹¹⁰ Skogrand (1994) S.198

¹¹¹ Ibid.

ingen soldater å avse til kamp i Korea. Her argumenterte Gerhardsen for at Norge lå utsatt til med tanke på nabolandene i Østen under den kalde krigen, og dersom det skulle være behov måtte vi ha disse styrkene tilgjengelige i landet.¹¹² Ut ifra uttalelsen til Gerhardsen var det ikke et symbolpolitisk valg, men strategiske forhold at Norge valgte å ikke sende soldater til Korea. En slik uttalelse kan ha vært for å kunne tilfredsstillte både den norske befolkningen og amerikanerne. En slik uttalelse fikk nok den norske befolkningen til å bli betrygget om at det var hjemlandet som var høyeste prioritet. I tillegg ville det nok være vanskelig for amerikanerne å komme med et motargument for å ta vekk de nasjonale styrkene dersom det kunne blitt et større behov hjemme i Norge. De norske myndighetene var derimot positive til at nordmenn deltok i krigen dersom det ble opprettet en frivillig enhet underlagt felleskommandoen, og det ikke ble tatt i bruk de styrkene de hadde behov for å ha i landet selv.¹¹³

Charles Ulrick Bay, som var USAs ambassadør i Norge var svært positiv til det å sende norske soldater i krigen for å kjempe på amerikanernes side. Personalet i den amerikanske ambassaden ga uttrykk for at dersom Norge skulle bidra med soldater i krigen, måtte dette forslaget nå komme fra de norske myndighetene på egenhånd. Dette var på grunn av det sterke presset som Norge allerede var utsatt for. Bay selv uttrykte at «the propaganda value» som ville forekomme dersom nordmenn støttet amerikanere i krigen var store dersom et slik bidrag ble gjort nå. Han mente også at det ikke ville få samme betydning og oppmerksomhet dersom det forekom ved en senere anledning.¹¹⁴ Det kan se ut til at Bay prøvde å «lokke» norske myndigheter til å sende tropper til Korea, da dette ville hatt en stor verdi hvis det skjedde så fort som mulig. Det at det ikke vil få samme oppmerksomhet ved en senere anledning er det nok mye sannhet i. Dersom Norge hadde valgt å sende soldater så tidlig i en krig, uten å ha en god oversikt over omfanget eller tidsperspektivet til krigen, hadde dette med stor sannsynlighet blitt sett på som en veldig lojalitet til USA. Hvem Bay mente det ville vært mest gunstig for er litt vanskelig å si. Likevel kan det virke som han først og fremst tenker på hvordan det ville se ut for resten av verden dersom Norge støttet amerikanske styrker. Dette har nok også sammenheng med den usynlige makten Norge har bygget opp til nå. Tanken bak uttalelsen «the propaganda value», hadde nok som bakgrunn i at Norge, et lite land som lenge hadde hatt en nøytralitetspolitikk, støttet USA med militære styrker. Dette kunne dermed vært med på å påvirke andre land til å ta lettere på et slikt bidrag selv. Lange gjorde det imidlertid

¹¹² Pedersen (1991) S.15

¹¹³ Skogrand (1994) S.199

¹¹⁴ Skogrand (1994) S.200

klart for Bay, at til tross for den propagandaverdien det ville hatt, var det fysisk ikke mulig for Norge å sende erfarne og øvede soldater til Korea på dette tidspunktet. Dette var også den siste offentlige uttalelsen som angikk spørsmålet om norske soldater i Korea.¹¹⁵

Som vi har sett til nå er den gjennomgående årsaken til at Norge ikke ønsket å sende soldater til Korea, at det ikke var fysisk mulig for Norge å kunne gjennomføre et slikt bidrag. Det at den norske regjeringen svarte på anmodningen om soldater så raskt kan tilsi at det var høy grad av enighet om at Norge ikke hadde kapasitet til å bidra militært i Korea. En annen årsak var nok også at Norge enda holdt på med gjenoppbyggingen av sitt eget forsvar etter den tyske okkupasjonen som kun var fem år tidligere. Norge kan nok også ha vært redd for at en ny verdenskrig kunne bryte ut med tanke på den spente situasjonen mellom kommunismen og kapitalismen, og følte seg dermed tryggere dersom det norske forsvaret var i nær disposisjon. Dessuten hadde Norge også en hel brigade med støtteavdelinger som på denne tiden var utplassert i Tyskland. Et alternativ kunne være å sende frivillige eller vernepliktige nedover til Korea, i og med at de ikke hadde profesjonelle enheter tilgjengelig. På mange plan ville nok ikke dette vært verken forsvarlig eller politisk gunstig av Norge. Sannsynligheten for at en slik tropp ville gjort særlig nytte for seg var svært liten, som følge av mangel på erfaring i tillegg til store klima og miljøendringer. Sist, men ikke minst ville en slik operasjon, om det så var forsvarets sanitet eller en frivillig tropp bli svært dyrt å sende ned. Dette gjelder også ammunisjon og forsyninger som måtte blitt sendt i tillegg. Videre ville det nok heller ikke styrket bilde av Norge som fredsnasjon dersom de sendte uerfarne unge frivillig soldater ut i en krig så langt hjemmefra. På mange områder ville nok et slikt bidrag svekket bilde som fredsnasjon mer enn det ville utrettet noe godt fra et politisk ståsted. Norge ga et tydelig og klart nei om militære styrker, og slik ble det, i hvert fall ut ifra tidligere litteratur og det arkivmaterielle som har blitt tatt i bruk i denne oppgaven.¹¹⁶

5.2 Det norske feltsykehuset blir til

Røde kors viste tidlig interesse for å gjøre hjelpearbeid i Korea og forsikre om at staten kom til å bidra i Korea. Erling Steen, presidenten for Røde Kors, tok tidlig opp diskusjonen for bidragsmuligheter i Korea. I august 1950 møtte han Rasmus Skylstad fra utenriksrådet for å diskutere hvilke muligheter de hadde. Det ble under denne konferansen bestemt at Norge skulle hjelpe krigens ofre og flyktninger. Det ble deretter sagt at et slikt bidrag ville

¹¹⁵ Skogrand (1994) S.200

¹¹⁶ Skogrand (1994) S.203-204

utenriksministeren Hallvard Lange først ta opp da han var tilbake fra New York i oktober.¹¹⁷ Både Sverige og Danmark hadde allerede stasjonert seg med sykehus i Korea på dette tidspunktet. Sverige hadde et sykehus i Pusan (skrives nå Busan), helt på spissen av Sør-Korea og Danmark hadde sendt et hospitalskip som lå ved kysten av Korea.¹¹⁸ Røde kors var ivrige etter å starte arbeidet og flere pressemeldinger formidlet stadig om nøden blant sivilbefolkningen i Korea. Røde kors følte at de snarest mulig måtte foreta seg en form for hjelp og bidrag til flykningene og de sivile. Røde kors sendte derfor en båtlast til Korea med hjelpende midler til flyktingene.¹¹⁹ Det at røde kors ble utålmodig da det kom flere pressemeldinger om humanitær nød var nok den største drivkraften til at de ville handle raskt og gjøre det de kunne for å hjelpe. Likevel var det trolig et snev av politiske hensikter bak denne iveren også. De skandinaviske nabolandene hadde allerede satt i gang med sitt bidrag i tillegg til at det var stort behov hjelp på flykningsfronten, ettersom både det svenske og danske sykehuset var av militær art. Lederne av røde kors var nok redde for at dette skulle sette Norge i et dårlig lys. De norske planene ble satt på vent frem til oktober. Sverige og Danmark hadde allerede etablert sykehus i Korea. Det er derfor forståelig at Røde kors og regjeringen følte på et behov for å «redde» sitt ansikt og rykte utad. Båtlasten til Korea ble nok trolig sendt av gårde både av hensyn til hvordan situasjonen var i Korea, men også for å vise at Norge også ønsket å yte bistand.¹²⁰ Da Lange var tilbake fra New York i midten av oktober en gang ble spørsmålet om norsk flyktingleir i Korea gjenopptatt. På dette tidspunktet i krigen uttalte regjeringen seg om at det kunne se ut til at det skulle bli en rask og eneveldig seier for FN-styrkene. De vurderte derfor å sende en norsk militæravdeling til Korea etter krigens slutt for å yte bistand til gjenoppbyggingen av landet. Regjeringen understreket at dette var hovedårsaken til at forslaget om norsk flyktinghjelp ikke hadde blitt diskutert før nå.¹²¹

Den 29. desember 1950 ble Steen kontakten igjen av utenriksråd Rasmus Skylstad om de ville vurdere å heller sende ned et sykehus ment til de stridene styrkene istedenfor en administrasjon for en flyktingleir. På denne tiden hadde nylig Uniting for Peace blitt godkjent, og frykten for innflytelse fra Sovjet var nok dermed svekket betydelig. Under denne konferansen ble det nevnt fra amerikansk hold at de ikke så noen behov for ekstra humanitær

¹¹⁷ Skogrand (1994) S.145-146

¹¹⁸ Skogrand (1994) S. 156

¹¹⁹ Skogrand (1994) S.145-146

¹²⁰ Skogrand (1994) S.146

¹²¹ UD 26.6/32d, I, Notat av Dons, 16. og 18.oktober, 1950.

hjelp for øyeblikket. De ville heller sett og akseptert et feltsykehus til hjelp i den militære aksjonen. Det ble deretter sett på kostnadene til et sykehus av samme omfang som svenskene hadde satt opp. Helt i starten av året 1951 ble det dermed klart at Norge skulle sette opp et feltsykehus etter den amerikanske MASH-modellen.¹²² Departementet gikk med på et slik bidrag, med den forutsetningen at sykehuset skulle administreres fra røde kors og ikke igjennom forswarets sanitet. Den 2.februar ble det meddelt at det norske bidrag til Koreakrigen nå gikk fra en humanitær flyktningleir og hjelp til gjenoppbyggingen av Korea, til et feltlasarett.¹²³ At dette bidrag nå ble ansett som militært og ikke lenger kunne bli sett på som et humanitært bidrag gjorde departementet bekymret. Lange skrev dermed en håndskreven kommentar der han understreket at enda det var feltlasarett kunne feltsykehuset blitt sett på som et bidrag til FN sin aksjon mot aggresjonen i Korea, og at dette ble gjort som et tillegg til skipstonnasjen.¹²⁴ Utenriksdepartementet sørget for å gjøre det veldig klart at en slik støtte var et bidrag til FN sin aksjon i Korea. Dette var nok fordi et sykehus kunne bli ansett som humanitærhjelp. Det ble også gjort veldig tydelig at dette bidraget skulle være et tillegg til skipstonnasjen som allerede hadde blitt stilt til disposisjon, som imidlertid også var igjennom en FN aksjon.¹²⁵

Da det ble sendt klarsignal om at det norske feltsykehuset skulle settes i gang, startet arbeidet rundt dette umiddelbart. I begynnelsen av mars 1951 ble det sendt to menn fra røde kors til Frankfurt for å få en bedre oversikt over de amerikanske sanitetsartiklene som skulle bli brukt i sykehuset. Like etter dette ble det norske feltsykehusets administrasjonskontor opprettet. Det fikk det offisielle navnet «Norsk feltsykehus til Korea». Administrasjonskontoret ble deretter mest kjent under navnet «Koreakontoret», her var det major Alf Volckmar som satt som sjef, imens major Hans Sollie ble ansatt som administrasjonssjef for feltsykehuset. Det skulle også verves helsepersonell til å jobbe i sykehuset. Røde kors jobbet tett med Forsvarets sanitet når det kom til utvelgelse av medisinsk personell, til tross for at forsvarsdepartementet hele veien hadde nektet å anerkjenne sykehuset som et militært bidrag, eller en militær avdeling.¹²⁶ I midten av april samme år reiste de to legene Ole Christian Eger og Berhard Paus til Japan og Korea før de andre. Dette gjorde de for å sette seg inn i hvordan feltsykehus av typen MASH fungerte i praksis, og for å legge til rette de praktiske forholdene for det norske personellet

¹²² Pedersen (1991) S.35

¹²³ Pedersen (1991) S.36

¹²⁴ UD 26.6/32d, I, håndskreven kommentar fra Lange skrevet 29.desember, på et notat skrevet av Hofgaard, 23. desember, 1950.

¹²⁵ Pedersen (1991) S.36

¹²⁶ Skogrand (1994) S.169

som snart skulle komme videre etter dem. I tillegg til Eger og Paus var det Carl Semb som hadde ansvaret for at det norske feltsykehuset sin start gikk etter planen.¹²⁷ Ikke lang tid etter at Semb også hadde ankommet Japan, ankom den første puljen med personell fra Norge. Etter en ukes tid var hele det norske personalet på plass, dette utgjorde til sammen 83 personer.¹²⁸ Den 8.juli fylte lastebilene seg opp med materiell og personell og begynte turen nedover mot fronten der feltsykehuset var plassert. Sykehuset var formelt operativt den 19.juli 1951.¹²⁹ Det kan virke som at Norge hadde svært lite ekspertise innenfor dette feltet allerede. To overleger dro ned tidligere for å sette seg inn i ting før resten, og tre personer var ansvarlig for at feltsykehuset skulle gå etter planen.

De siste administrative bestemmelsene angående feltsykehuset ble tatt under oppholdet i Japan, disse bestemmelsene plasserte da feltsykehuset som en militær avdeling. Det ble også bestemt på forhånd at personalet på feltsykehuset skulle bære amerikanske uniformer. Argumentet for en slik ordning var at de norske uniformene ble nok for varme og egnet seg ikke i det klimaet som var i Japan og Korea. Det ble også bestemt at de skulle bruke amerikanske distinksjoner, dette begrunnet ledelsen med at det var av praktiske hensyn.¹³⁰ De bestilte våpen og alt personell, også sykesøstrene, fikk våpenopplæring på både pistol og karabin. Dette ville ikke sykehuslederen at skulle snakkes høyt om og Sollie skrev i et brev til Volckmar at «det er kanskje best at det hjemme blir snakket minst mulig om».¹³¹ Dersom det hadde kommet ut at alle de ansatte ved feltsykehuset fikk våpenopplæring kunne nok dette svekket det omdømmet og den attraktiviteten Norge hadde bygget opp som fredsnasjon. Det ble jobbet iherdig for å fremme at denne bistanden kun var for å beskytte freden. Våpenopplæring og våpenbæring ville ikke blitt assosiert som et bidrag på å skape fred. Dette er et godt eksempel på hvordan Norge ønsket minst mulig snakk om et militært bidrag og bruk av våpen, da Norge hele veien vil etterstrebe og bygge opp et godt rykte som en fredelig stat. Dette viser også bruk av skjult makt, da det er bevisst kontroll av informasjon som blir delt for å opprettholde et visst bilde. I tillegg kan man da også sette spørsmålstejn ved hvor upraktisk det faktisk ville vært med norske distinksjoner fremfor amerikanske. Grunnen til at det ble slik ordning kan ha vært for at den norske ledelsen i sykehuset ikke ønsket at det skulle komme så tydelig frem at dette var en norsk militær operasjon. Det kan også være de

¹²⁷ Skogrand (1994) S.170

¹²⁸ Skogrand (1994) S.171

¹²⁹ UD 26.6/32d, rapport. Nr.7 av Semb til UD 03.08.1951, Pedersen, s.52

¹³⁰ Skogrand (1994) S.172

¹³¹ Ibid.

visste amerikanerne ville satt pris på at de fullstendig la seg under det amerikanske operative systemet og la seg helt ved fronten i krigen. Da kan være med på å vise at nordmennene hadde velvilje ovenfor amerikanerne.

Selv om det nå skulle være et militært bidrag ser det også ut til at den norske regjeringen ville ha det klart og tydelig frem at dette ville være et feltlasarett som var organisert av røde kors som et videre bidrag i FN-aksjonen. Norge hadde allerede en tonnasje som underlåg en slik politisk forklaring og det ville nok derfor ikke virke så merkverdig at dette bidrag ble tillagt under samme kategori. Det mest naturlige ville vært at det var forsvarrets sanitets som stod for organiseringen av feltsykehuset, da dette var et militært norsk bidrag. Uansett hvordan man ville lagt det frem, kunne et militært sykehus overhodet ikke bli regnet eller tiltales som verken ren humanitærhjelp eller noen form for gjenreisningshjelp. Da det norske bidraget ikke kunne anses som humanitært lenger uttrykte departementet bekymring over dette. Årsaken til det er nok i stor grad på grunn av hvordan de ønsket at Norge som nasjon skulle fremstå under og i etterkant av krigen, nemlig som en fredsnasjon.¹³² Ut ifra funnene er det svært få andre årsaker som ville vært av betydning som ellers ville lagt tvil over å stå frem med et militært feltsykehus. Det kan altså virke som at regjeringen tenkte at det passet bedre å bygge på bildet som en fredsnasjon ved å sende et sykehus istedenfor soldater. Dette til tross for at begge bidragene ville vært et militært bidrag.

At Norge ønsker å både kunne stå frem som en fredsnasjon, men også å tilfredsstille de amerikanske behovene kommer tydelig frem da den norske bistanden i Koreakrigen ble vurdert og diskutert. Det kommer også tydelig frem at Norge ønsker å prestere og absolutt ikke ønsker å være dårligere enn de andre bidragslandene, spesielt Sverige. Dette har nok rett og slett mest med å gjøre at de skandinaviske landene til en viss grad hadde et felles rykte. Det kan dermed være det ble forventet at Norge til en viss grad skulle leve opp til de andre skandinaviske landene. I tillegg ville det nok blitt sett på som meget merkverdig dersom Sverige, som ikke var medlem av NATO sendte et militært bidrag, men ikke Norge. Dette er imidlertid kun spekulasjon og derfor ikke mulig å fastslå med sikkerhet på noen måte. Det var likevel først når det kom fra amerikansk hold at regjeringen tok en fullstendig beslutning om å endre planene rundt det norske bidraget. Her ser vi igjen den innvirkningen og makten USA har ovenfor Norge. Det å ha et godt forhold til USA og tilfredsstille deres ønsker ble i stor grad prioritert.

¹³² Skogrand (1994) S.173

5.3 Det norske forsvaret i Korea

5.3.1 Et nytt spørsmål om militære styrker til Koreakrigen

Våren og sommeren 1951 holdt krigen enda på og den hadde nå vart mye lenger enn FN først hadde regnet med. FN-soldatene begynte å bli svært slitne og utmattede. I tillegg var også flere av soldatene skadet og behovet for å avlaste soldatene med nye, friske og opplagte soldater ble større og større. Det ble derfor bestemt av State Department i juni at det skulle sendes ut en ny forespørsel om militære styrker til Korea for å kunne bytte ut og forsterke soldatene som allerede var der. Det hadde egentlig blitt enighet fra tidligere om at NATO-landene ikke skulle bli utsatt for mer press når det kom til å bidra med militære styrker. Det ble likevel bestemt at de to NATO-landene som enda ikke hadde bidratt med militære styrker skulle også bli inkludert i den nye anmodningen. Dette gjaldt altså Norge og Danmark.¹³³

Den nye anmodningen om FN-styrker ble levert den 22.juli 1951. Danmark var svært positiv til et stridende militært bidrag denne gangen og satte i gang med planleggingen om å få til et skandinavisk samarbeid snarest. Denne gangen ble det ikke en tydelig avvisning fra Norge sin side. De var ikke like positive som Danmark var, men de ga ikke et nei umiddelbart heller. Det var likevel noe annet som medførte at Norge holdt en del tilbake på å sende militære styrker denne gangen. Dagen etter anmodningen om flere FN-styrker ble sendt, kom det forespørsel fra Sovjetunionen sin FN-ambassadør, Jacob Malik, om at de ønsket å innlede fredsforhandlinger i Korea. Man kan ikke si med sikkerhet at det var denne anmodningen som var årsaken til Sovjetunionens ønske om fredshandlinger, men Malik sitt forslag satt likevel en stopper for utvidelsen av FN-troppene før det hadde blitt bestemt noe en gang for alle, ihvertfall for Norge siden del. Det ikke til å legge skjul på at mange av FN-landene hadde følt på både presset og forpliktelsen om å sende styrker til Korea dersom Malik sitt forslag ikke hadde kommet så tett med anmodningen om å sende flere styrker til Korea. Det er også sannsynlig at flere ihvertfall hadde vist en interesse og velvilje denne gangen. Det ble ønsket at de skandinaviske landene skulle sende en felles avdeling med styrker til Korea, her var det spesielt Danmark som stod innenfor drivkraften i en slik ordning. Etter Maliks tale om fredsforhandlinger ble det tydelig fra Sverige sitt standpunkt at dette var noe de ikke ønsket å ta del i. Norge og Danmark hadde en tilsynelatende positiv holdning til dette, men med tanke på den nye informasjonen som nå var kommet ville de avvente. Amerikanerne vist forståelse for dette og ville heller ha en utsettelse på svaret enn et fullstendig men negativt svar.¹³⁴

¹³³ Skogrand (1994) S.204

¹³⁴ UD 26.6/32, XVII, FN-delegasjonen til UD, 29.06.1951

Antageligvis føler nok ikke Sverige på det samme presset og forpliktelse om et stridende militært bidrag, da de ikke er medlem av NATO. Dette er nok trolig årsaken til en såpass stor splittelse mellom de skandinaviske landene seg imellom.

Som tidligere var Trygve Lie fortsatt svært positiv til å sende skandinaviske tropper til Korea. Det kan se ut til at han iherdig forsøkte å få til dette fortsatt, noe som kan ha vært med på å skape enda mer press på de norske myndigheter om militære styrker til Korea. Det ble derfor til slutt konkludert med at det skulle bli tatt opp i regjeringen om en skandinavisk tropp kunne la seg gjøre. Et slikt bidrag ble imidlertid fort avskrevet da det ble forstått at Svenskene ikke var åpne for å drøfte et slikt forslag i det hele tatt. Da dette enda en gang ble tatt opp i den norske regjeringen, ble det nevnt at et slikt bidrag ville svekke den oppbyggingen av forsvaret de hadde håpet på å ha til rådighet her hjemme i Norge. Forsvarsminister Hauge skrev at det på tross av det behovet som var her hjemme, kunne det bli nødvendig å møte de ulempene et slikt bidrag kunne medføre, dersom det ble ansett som et sterkt politisk bidrag. Det kan dermed se ut til i dette tilfellet at det ville bli lagt større vekt på å imøtekomme ønsket til USA og bygge opp et sterkt politisk bilde av Norge, enn hensynet til forsvaret hjemme i Norge.¹³⁵

5.3.2 Overføringen fra utenriksdepartementet til forsvarsdepartementet

Feltsykehuset var fra 19.juli 1951 i full drift og Norges røde kors hadde virkelig fått til noe bra. De hadde god grunn til å være fornøyde med den innsatsen de hadde lagt ned. Norge hadde flere ganger fått etterspørsel fra Amerikansk hold om å sende militære kampstyrker til Korea, selv etter feltsykehuset var etablert. Senest i slutten av juni var Norge under sterkt press om å sende kampstyrker til Korea. På et møte hos forsvarsministeren Jens Christian Hauge i august 1951 uttrykte Hauge at forsvarsdepartementet nå burde ta over ansvaret for sykehuset. Det var i utgangspunktet Utenriksdepartementet som hadde ansvaret for sykehuset. På dette møtet var blant annet utenriksminister Halvard Lange, kirurg og medansvarlig for feltsykehuset Carl Semb og generalsekretær i røde kors Sten Florelus til stede. Hauge la mye vekt på at årsaken til at han i det hele tatt foreslo en slik omorganisering kun var med hensikten av å lette på presset om Norsk militært bidrag fra Amerikansk side.¹³⁶ Hauge håpet dermed på at de skulle slippe å sende kampstyrker til frontlinjen i Korea. Hauge hadde nok et ønske om at dersom det var styrker som allerede var utnevnt som militære norske styrker ved frontlinjen, altså det norske feltsykehuset, kunne dette være et holdbart argument for å slippe å sende stridene styrker til frontlinjen også. Hauge fulgte opp denne

¹³⁵ RA, FD avdeling I, kopibok 1951, Hauge til sjefen for forsvarsstaben og sjefen for hæren, 27.06.1951

¹³⁶ RK 13-7c, I, notat av Florenius, 29.08.1951.

begrunnelsen at feltsykehuset ikke hadde vært et tydelig militært bidrag frem til nå.¹³⁷ Det kan virke som Hauges tanke var at ettersom Røde Kors, en humanitær organisasjon, hadde hovedansvaret hadde det ikke blitt anerkjent som et militært bidrag. I tillegg hadde det også blitt lagt frem ganske tydelig at dette var et bidrag til en FN aksjon.

Forsvarsministeren sitt forslag ble ikke godt mottatt av generalsekretæren i røde kors, Sten Florelius. Florelius protesterte på fremleggelsen til Hauge om at det til nå ikke er tydelig lagt frem at feltsykehuset var en militær oppsetting. Florelius mente at selv om den opprinnelige planen med Røde Kors hadde vært et humanitært bidrag, var det nå ingen tvil om at feltsykehuset kunne blitt sett på som et bidrag til selve krigføringen og dermed kalles et militært bidrag på bakgrunn av dette. Her fikk han støtte fra Halvard Lange. Likevel argumenterte Hauge fortsatt med at folk flest ikke så på dette bidraget som et militært bidrag. Dette argumentet brukte han også for å understreke at han mente forsvaret nå burde ta over formalitetene omkring sykehuset.¹³⁸ Florelius fant ikke argumentene til Hauge overbevisende i det hele tatt. Han ga uttrykk for i sine private notater at drivet for å overføre ansvaret til forsvaret var et helt annet enn forsvarsministeren opprinnelig ga uttrykk for. Florelius mente at årsaken til at de nå ønsket å endre de formelle tilknytningene til sykehuset, var i sammenhengen med at sykehuset hadde blitt en suksess. Han mente at Hauge ville legge det frem slik at forsvarsdepartementet også kunne formidle at de hadde vært en del av den voksende suksessen til sykehuset.¹³⁹ På en side kan man forstå Florelius ståsted da han nok føler noen prøver å ta æren for noe Røde Kors har jobbet godt og hardt for å få til. Likevel var nok de motivene han presenterte da han argumenterte for at forsvarets sanitet skulle overta NORMASH for å senke trykket fra USA en realitet. Med tanke på at Norge faktisk var under et veldig stort press fra USA om militære styrker i krigen, er det liten grunn til å tro at Hauge hadde andre motiver ved en overføring av det formelle ansvaret.

Omsider ble det bestemt at forsvarsdepartementet skulle ta over det offisielle ansvaret for feltsykehuset. Dette ble gjort i forbindelse med kontingentskiftet etter første halvår. Det kongelige utenriksdepartementet mottok et brev fra Finn Backer, sekretær i justisdepartementet, som omhandlet de usikkerhetene som hadde rådet rundt hvorvidt personalet på NORMASH skulle bli betraktet som militært eller ikke. I brevet skrev Backer at det Norske feltsykehuset vil være representert av Røde Kors frem til 1.november 1951. Han

¹³⁷ RK 13-7c, I, notat av Florenius, 29.08.1951.

¹³⁸ RK 13-7c, notat av Florelius' privatarkiv, personlig notat 03.09.1951

¹³⁹ Ibid.

presiserer at etter denne datoen vil sykehuset være underlagt Forsvarets Sanitet og personellet vil dermed bli betraktet som militært personell. Avslutningsvis i brevet blir det beklaget for at det har rådet tvil om hvilken status sykehuset skulle være underlagt.¹⁴⁰ 1. november 1951 ble den offisielle datoen for overtakelsen og dette skjedde problemfritt. Koreakontoret som var opprettet av Røde Kors, ble også overtatt av forsvarets sanitet.¹⁴¹ Etter overføringen skjedde det ingen store endringer i hvordan sykehuset i Korea var driftet, utenom at noen i personellet nå fikk militære grader innenfor forsvarets sanitet. Dette gjorde at de fra tid til annen bar norske uniformer og distinksjoner, men dette var som regel bare ved noen få anledninger, som for eksempel ved oppdrag der de skulle presentere hvordan det gikk på sykehuset. Utenom unntak som dette, bar alt personell fortsatt de amerikanske uniformene, slik som i begynnelsen.¹⁴²

Ønsket og forslaget til Hauge om å overføre sykehuset fra utenriksdepartementet til forsvarets sanitet gjenspeiler igjen et iherdig forsøk av regjeringen å komme seg rundt å sende soldater til frontlinjen i Korea. Det er nok flere årsaker til dette, en av begrunnelsene Norge gjentatte ganger kom med var at de rett og slett ikke hadde kapasitet til et slikt militært bidrag. Likevel ble sannsynligvis hvordan Norge ønsket å fremstille seg som nasjon i krig også en årsak som ble tatt med i beregningen. Selv om sykehuset stod som et offisielt militært bidrag ved frontlinjen var det fortsatt mulighet for å argumentere for at dette var fredsbevarende styrker. Da et sykehus assosieres med noe humanitært. Det ville med stor sannsynlighet vært vanskeligere for Norge å komme med samme forklaring med et stridende militært bidrag ved frontlinjen. Selv om det ikke var noen betydelig forskjell på hvordan gjennomføringen av NORMASH fungerte i praksis, følte nok den norske regjeringen at dette var et nødvendig bytte. De ønsket tilsynelatende å ha den gode alliansen og relasjonen til stormakten USA, som igjen ønsket et militært bidrag. I tillegg hadde USA en ledende rolle i denne krigen, som igjen gjorde at de fikk mye makt. Her møtte partene altså en tydelig konflikt mellom interesse og verdier. Overføringen av sykehuset fra utenriksdepartementet til forsvarets sanitet ser ut til å være først og fremst for å rette seg etter USA sine ønsker. Den norske regjeringen ønsket å unngå å sende et bidrag med noen form av militær art. Dersom dette gjøres i stor grad for å oppfylle USAs ønsker kan dette anses som at den norske regjeringen måtte bryte sine ønsker for å få dette oppfylt. Altså kan det se ut til at USA utøvde synlig makt over Norge. Norge som på denne tiden gjorde sitt beste for å skape et bilde som en fredsnasjon var dermed satt i

¹⁴⁰ RA/S-2416, Kopi av brev til delegasjonen i Tokyo: det kongelige utenriksdepartementet.

¹⁴¹ UD 26.6/32d, III, Notat av Dale, 13.09.51; Rapport fra Røde Kors til UD, 20.03.1952

¹⁴² Skogrand (1994) S.175

en vanskelig posisjon. Ved å ha et militært feltsykehus i krigen kunne de likevel argumentere for at de har militære styrker. I og med at NORMASH også var i frontlinjen av krigen kunne de også argumentere for militær deltakelse i eller tett opp til krigen. Feltsykehuset endte med å bli en positiv affære for begge parter til tross for interessekonflikten. Den norske regjeringen stod bak et bidrag som ble lagt frem som fremragende. Norge oppfylte de krav det innebar å være en FN-nasjon, i tillegg til at de tilfredsstilte kravene fra amerikansk hold. Det norske feltsykehuset tilfredsstilte med andre ord de mest pressende politiske kravene.

5.4 Det norske feltsykehusets omtale og innsats

5.4.1 Kritikk av det norske feltsykehuset i Morgenbladet

Det norske feltsykehuset fikk en god del omtale i medier og bøker både under og etter krigen. Ragnar Wisløff Nilsen, en som jobbet tett med medisinsk og humanetiskhjelp under Koreakrigen, har skrevet boken «Med Røde kors i Korea», han skriver selv at boken ikke er for å fortelle om store militære bidrag og krig, men at den er skrevet for å dele hvordan mennesker lider under en moderne krigs ødeleggelser. Han har skrevet om det som ble gjort for å forhindre nød, smerte, lidelse og sykdom i Korea under krigen. Han referer da til folkehelsen som den viktigste kampen i fronten.¹⁴³ I boken nevner han da også det norske feltsykehuset og hvordan han selv oppfattet sykehuset. Han mente at det norske feltsykehuset hadde «representert Norge på en fremragende og ærefull måte.»¹⁴⁴ Oberstløytnant Kristiansen skriver også at det norske feltsykehuset så ut til å ha vært meget effektiv. Kristiansen poengterer deretter at det har mottatt svært mye og god anerkjennelse for det arbeidet som ble utført. I tillegg mener han at det uten noen tvil representerte både Norge som land og forsvaret på en berømmelig måte.¹⁴⁵

Selv om NORMASH har fått svært mye gode omtaler i litteratur og media, spesielt fra amerikanere i senere tid, fikk de ikke bare fått takk og hyllest heller. Den norske avisen Morgenbladet postet en artikkel som omhandlet forholdene rundt det norske feltsykehuset der overskriften var «Ikke bare rosverdige forhold ved det norske korea-hospitalet». Etterfulgt av «ingen velferd. Distinksjonsfeber -Total mangel på forståelse for publisitetens betydning – Strålende innsats av diakonene»¹⁴⁶. Redaktøren Henning Storm kritiserte, ut ifra overskriften og konteksten å bedømme, velferden på sykehuset, vanskeligheten for å skille på ting i

¹⁴³ Nilsen (1952) S. 9

¹⁴⁴ Nilsen (1952) S.171

¹⁴⁵ Kristiansen (1972) S. 44

¹⁴⁶ RA/S-2416. Avisutklipp fra Morgenbladet vedlagt i et brev til den norske delagasjonen i Tokyo. 12.september 1951.

sammenheng med at det blir delt for lite av hva som foregår på sykehuset. Likevel avsluttet han overskriften med å anerkjenne innsatsen som ble gjort av diakonene, altså det kirkelige omsorgs- og sosialarbeidet. Storm skrev blant annet at det var for galt at det ble delt så lite informasjon om ekspedisjonen. Han la spesielt vekt på at dette var en offentlig ekspedisjon som skulle være med på å vise omverdenen at Norge oppfylte sine forpliktelser til FN etter beste evne. Det vil si at Norge skulle yte det de hadde mulighet og ressurser til i den hensikt at de var medlem av FN og hadde visse politiske forventninger i denne sammenheng. Deretter påpekte Storm at aldri før hadde en slik norsk ekspedisjon som foregikk i utlandet vært overlagt en sådan taushet som denne.¹⁴⁷ Mye av årsaken til at han reagerte på lite publisitet var nok at det var forventet promotering av den første norske bistanden til FN. Dette var en helt annen aksjon enn hva Norge hadde tatt del i tidligere. Når en slik forventet promotering uteble satt nok dette spørsmålsteget til om det var noe som prøvde å skjules, og i så fall hva det var som ble skjult. Dersom regjeringen bestemmer hva som blir delt og hva som holdes skjult er dette for å ha en kontroll over informasjonen og mest sannsynlig for å få frem et spesifikt bilde til media.

Storm uttrykte deretter at det hadde blitt delt noe informasjon fra ekspedisjonen, men at dette hadde vært opplysninger uten betydning og som ikke hadde vært omfattende nok til å få et bilde eller en forståelse av hva som foregikk. Han avsluttet dette avsnittet med å skrive «[...]utenlandsk presse har ikke en gang anelse om nordmennes eksistens i Korea.»¹⁴⁸ Videre skrev Storm at både danskene og svenskene hadde gjort stort ut av sitt bidrag, de hadde også jobbet med publisiteten rundt bidraget sitt og gjort det kjent. Videre la han på «[...] enda vårt feltsykehus ligger ved fronten».¹⁴⁹ Han la med det til at han selv ikke hadde noen tvil om at det norske feltsykehuset ville gjøre det godt, men at det dermed var svært ergerlig at en slik innsats ikke skulle bli kjent for resten av verden. Artikkelen ble avsluttet med «Ola Nordmann behøver ikke alltid be om unnskyldning for at han er til».¹⁵⁰

Uten tvil kan man si at Storm var fortvilet og oppgitt over at det norske feltsykehuset ikke hadde blitt omtalt mer i media. Han ga tydelig uttrykk for at han ønsket at dette var noe hele verden burde vært klar over at Norge hadde fått til og bidratt med. Den første årsaken han

¹⁴⁷ RA/S-2416. Avisutklipp fra Morgenbladet vedlagt i et brev til den norske legasjonen i Tokyo. 12.september 1951.

¹⁴⁸ Ibid.

¹⁴⁹ RA/S-2416. Avisutklipp fra Morgenbladet vedlagt i et brev til den norske legasjonen i Tokyo. 12.september 1951.

¹⁵⁰ Ibid.

nevnte som omhandlet en slik publisitet var at han ville få frem at Norge gjorde det de hadde kapasitet til, for å kunne oppfylle de politiske pliktene knyttet til FN medlemskapet. Det var på denne tiden allerede blitt offentliggjort at Norge hadde blitt spurt om å sende militære styrker til Korea, men at det ikke var midler til et slikt bidrag. Det kan dermed virke som at Storm ønsket at resten av verden også skulle vite at Norge bidro med det de hadde mulighet til. En årsak til dette kan være at den norske befolkningen er noe bekymret for at det skal bli ytterligere press om å sende militære styrker til Korea. Noe som høyst sannsynlig ville fått en stor del av den norske befolkningen til å bli reddet for hva som da kan skje i hjemlandet dersom konflikten ville spre seg.¹⁵¹

Som regel når noe slikt blir omtalt i media er ikke dette en mening som kun redaktøren har alene, men gjerne noe en større folkemengde kan kjenne seg igjen i eller bli inspirert av. En annen årsak som også nevnes er at han synes det er svært ergerlig at det norske feltsykehuset og arbeiderne der ikke skulle fått noen form for anerkjennelse dersom det skulle bli en suksess. Det blir også lagt til at til tross for at det er det norske feltsykehuset som er i fronten, blir både svenskene og danskene sitt arbeid og engasjement omtalt mer i media. Dette kan lage et bilde utenifra at resten av de skandinaviske landene bidro i større grad enn Norge, til tross for at nordmenn visste at det var det norske feltsykehuset som sto i fronten.

Avslutningsvis kom han med en personifikasjon på at det norske folket ikke alltid behøver å si unnskyld for at man er til. Her understreket han et ønske om at Norge skulle fremme seg selv og sine bragder mer. Han la frem nordmennene som for beskjedene. Alt i alt kan det virke som han var mer irritert over at sykehuset ikke hadde fått nok omtale i media, fremfor hvordan velferden på sykehuset var. Velferden nevnes ellers kort i artikkelen og at dette var det mangel på hos befalet, som visstnok ikke var så flink til å ta til seg råd fra amerikansk hold.¹⁵²

Det overnevnte avisutklippet ble sendt til ministeren i den norske legasjonen i Tokyo fra Obersten ved det norske feltsykehuset Herman Ramstad. Her formidlet oberst Ramstad at han var svært forbauset over at den kjente avisen Morgenbladet kunne skrive noe slikt uten å ha noe form for forståelse rundt avgjørelsene som var tatt. Ramstad skrev at han gjerne ønsket å bare la dette fare, altså ikke gi noen svar på en slik artikkel og heller bare ignorere den, men at han likevel gjerne ville hatt en tilbakemelding på hva ministeren tenkte om saken. Han la til at

¹⁵¹ RA/S-2416. Avisutklipp fra Morgenbladet vedlagt i et brev til den norske legasjonen i Tokyo. 29.august, 1951.

¹⁵² Ibid.

alt var bra ved sykehuset og at han så for seg at det ble en travel tid fremover, men at det skulle gå veldig fint.¹⁵³ Ministeren svarte kort og enkelt tilbake at denne artikkelen var «noe forferdelig sprøyt». Han skrev deretter at etter det kjennskapet han hadde til redaktøren Storm var han ikke overrasket over det, men mer forbauset over at Morgenbladet kunne finne på å publisere en slik artikkel. Han sa seg deretter enig i at artikkelen ikke fortjener noe form for svar eller oppmerksomhet, og at det var best å bare ignorere den.¹⁵⁴ Til tross for at de norske myndighetene valgte å ikke engasjere seg i en slik artikkel, er denne artikkelen et betydelig funn da det sier noe om de generelle mistanke som rådet i samfunnet. Ut ifra denne artikkelen ser det ut til at det norske folket hadde fått lite innsyn i hva som faktisk foregikk i Korea. Ifølge Storm har det aldri rådet en slik taushet over et norsk bidrag i utlandet heller, som mest sannsynlig bygger opp til mer mistanke generelt i samfunnet.

5.4.2 Sykehusets omtale i amerikanske medier

I en amerikansk avis står overskriften «NORWEGIAN MASH». Innslaget har fått tildelt to fulle sider i avisen med store og mange bilder i tillegg til beskrivende tekst om hvordan det norske feltsykehuset opererte. De skrev om hvor fornøyde pasientene på feltsykehuset var og gir Norge ros for alle de frivillige som droppet jobben sin hjemme for å jobbe på feltsykehuset isteden. Det nevnes også at til tross for den nordatlantiske traktaten om å sende kampstyrker til Korea, holdt det norske sykehuset mer en nok opp sin del av lasten. Da denne artikkelen ble skrevet i etterkant av spørsmålet om å sende norske soldater til Korea, kan dette virke som en form for beklagelse til den norske regjeringen for presset de ble utsatt for. Et slikt utsagn vil understreke at de ikke ønsket noe mer fra Norge, og at var mer enn fornøyd med det Norge hadde bidratt med igjennom feltsykehuset.

De skrev også at “[...] the Norwegians are effusive in their praise of the U.N. fighting man.”¹⁵⁵ Altså at de nordmennene som jobbet på feltsykehuset la ingen skjul på hvor mye de så opp til de soldatene som kjempet i krigen, og holdt heller ikke tilbake på å anerkjenne hvor modige de synes de var. Nordmennene som ble intervjuet snakket også om at de hadde fått flere amerikanske venner.¹⁵⁶ Her skildres det at Nordmennene så opp til de amerikanske soldatene og at nordmennene og amerikanere kom godt overens. Det er ingen grunn eller årsak til å tro at det verken var noe form for løgn eller usannheter i slike utsagn. Endog er det mulighet for

¹⁵³ RA/S-2416. Brev til ministeren ved den norske legasjonen i Tokyo fra Oberst Herman Ramstad. 12. September, 1951.

¹⁵⁴ RA/S-24-16. Brev til Oberst Ramstad fra ministeren ved den norske legasjonen i Tokyo. 13. september 1951.

¹⁵⁵ RA/S- 2416. Norges feltsykehus i Korea, 02-05.1951-31.12.1951: Avisutklipp fra amerikansk avis

¹⁵⁶ RA/S- 2416. Norges feltsykehus i Korea, 02-05.1951-31.12.1951: Avisutklipp fra amerikansk avis

at det var bakenforliggende årsaker til at nettopp dette blir skrevet om i avisen. Det styrket på en måte amerikanerne som at de sto noe høyere. Det at amerikanske soldatene ble sett opp til. Likevel er ikke dette vanskelig å forstå heller, da en større andel av befolkningen trolig ville sett opp til en soldat sitt engasjement, arbeid og viljestyrke. Et slikt utsagn kan trolig også ha sammenheng med at det kan bidra til å styrke USAs legitimitet. Norge som ble sett på som et fredelig land av mange nasjoner omkring i verden, så bidro de og så opp til amerikanerne betydelig. Dette vil igjen være et styrkende argument for den usynlige makten og attraksjonen Norge hadde.

Da det kun var tilgang på dette ene avisutklippet og det ikke er noe datering, er det svært vanskelig å fastslå en spesifikk dato da denne artikkelen har blitt skrevet. Likevel kan man anta at det skjedde i tidsperioden mai – desember i året 1951, da det er denne perioden det er hentet fra i arkivmetalet. Likevel ville det vært svært merkelig om Storm hadde skrevet en artikkel ene og alene som omhandlet for lite publisitet i media om en slik positiv artikkel allerede hadde blitt publisert i amerikanske medier. Ettersom Storm sin artikkel ble publisert i august vil det være mest naturlig å anta at den amerikanske artikkelen ble publisert innenfor tidsperioden september – desember. Med tanke på Storm sin artikkel i Morgenbladet, er det en stor kontrast til hvilken publisitet NORMASH fikk i ettertid. Spesielt med tanke på at den omtalen det har fått i utenlandske media, som Storm også uttrykte ergrelse over at ikke hadde blitt gjort. Da storm skrev artikkelen hadde feltsykehuset kun vært operativt i noen måneder.¹⁵⁷ Det kan derfor tenkes at en av årsakene til at det ikke var så stor iver rundt publisitet var på grunn av at de ønsket å se hvordan dette bidraget utspilte seg. Dersom det hadde vist seg å ikke bli en suksess, ville nok røde kors og den norske regjeringen sittet igjen og følt seg noe pinlig berørt dersom de faktisk hadde «promotert» dette bidraget veldig. Om Storm sin artikkel hadde noe som helst påvirkning på hyppighet og dybden i publiseringen i senere tid er vanskelig å si. Med tanke på at Norge ønsket å fremstille seg selv som en fredsnasjon er det imidlertid vanskelig å tro at det ikke hadde fått noe større og detaljert publisitet når de med sikkerhet kunne legge frem feltsykehuset som en stor suksess.

5.5 Det Norske feltsykehuset årene etter krigen tok slutt

Det ble sendt ut et brev den 22.august 1954 der avsenderen snakket om sitt perspektiv på det Norske feltsykehuset i Korea. Da dette var en del av de dokumentene som var taushetsbelagte blir ikke navn formidlet her. Likevel kan man forstå at det var personer av høy politisk rang

¹⁵⁷ RA/S- 2416. Norges feltsykehus i Korea, 02-05.1951-31.12.1951: Avisutklipp fra amerikansk avis

på hvordan brevet er skrevet, i tillegg til at avsenderen også skrev i brevet at de har tatt seg tiden i Seoul til å dra på visiter til alle de høyere militærpersoner som befinner seg der. Avsenderen av brevet har fulgt den norske ministeren av Japan på oppdrag tildelt fra utenriksdepartementet. Den norske ministeren i Japan hadde fått klare instruksjoner fra utenriksdepartementet om å besøke det norske feltsykehuset i Korea, men også at han skulle «bringe på det rene» hvilken tilstand det norske feltsykehuset befinner seg i. Avsenderen av dette brevet skrev også at det norske feltsykehuset var et enestående prosjekt på flere plan. Han påstår deretter at dette norske prosjektet var så enestående at andre nasjoner ser på det med forbauselse, han la deretter til «også amerikanerne»¹⁵⁸. En av årsakene til at USA blir spesifikt utpekt her er nok den validering Norge så ut til å ønske fra USA. Det er nok ingen tilfeldighet at anerkjennelsen har blitt skrevet slik som den har. At det legges ekstra trykk på at det norske bidraget var så godt gjennomført at amerikanerne også ble forbauset. At det på noen plan kan være vanskeligere å forbause amerikanerne vil trolig også kunne argumenteres for her. Amerikanerne har nok mer erfaring med krigsbidrag og krigføring enn flere andre land. Likevel var det nok i dette tilfellet for å understreke at amerikanerne var mer enn tilfreds med bidraget til Norge.

Om sykehuset skulle fortsette å driftes eller nedlegges etter krigen var en diskusjon som pågikk siden våpenhvile ble erklært den 27.juli 1953. Årsaken til at det ble diskutert om feltsykehuset i det hele tatt skulle bli da krigen var over, var ettersom det kun ble etablert våpenhvile og ikke en fredsavtale mellom partene i krigen. Redselen for at krigen igjen kunne starte var derfor til stede. Ønsket om at FN sine styrker skulle bli i Korea i beredskap var derfor stort. På en konferanse rett etter våpenhvilen ble det imidlertid bestemt til slutt at en nedleggelse rett etter våpenhvile ikke ville være det mest gunstige på dette tidspunktet. Det ville blitt ansett som en uønsket svekkelse av beredskapen om krigen skulle bryte ut igjen og feltsykehuset hadde blitt nedlagt. Det var tross alt ingen fredsavtale, kun våpenhvile, og sjansen for at krigen kunne bryte ut igjen var fortsatt til stede da man ikke visste hvor stabil våpenhvilen var. I tillegg var det snakk om at det var flere av landene som hadde tatt del igjennom FN som stod i samme situasjon. Det kunne dermed bli upopulært å være det ene landet som trakk tilbake beredskapstjenesten.¹⁵⁹

Den daværende sjefen for feltsykehuset oberst Berg hadde i et brev han sendte 27.juli 1954 tatt opp spørsmålet om NORMASH nå skulle legges ned eller om det fortsatt skulle være i

¹⁵⁸ RA/S-2416. Brev sendt fra anonym til Carl Semb. 22. august 1954

¹⁵⁹ RA/S-2416. Brev fra Legesjef Bernhard Paus. 1954 S.1

drift. Legesjefen Bernhard Paus tok derfor for seg en drøfting av dette. Det ble i denne drøftingen vedlagt tre grunner til at sykehuset hadde blitt driftet videre også etter at krigen var ferdig. Den første grunnen som ble nevnt var at Norge var representativ for sykehuset. NORMASH representerte den innsatsen Norge hadde hatt under krigen i tillegg til at det var et symbol på at Norge hadde innfridd den moralske forpliktelsen de hadde som FN-medlem. Den andre grunnen var kort og greit at det var til humanitær medisinsk hjelp. Den tredje og siste grunnen som ble nevnt i brevet var at det norske Forsvarets Sanitet ville betjene seg av en aktiv tjeneste. Her fikk de erfaringer med krigsmedisin, krigskirurgi og felthygiene. I tillegg til øvelse av administrasjon av et aktivt feltsykehus og de personlige erfaringene personellet satt igjen med. Dermed ble disse tre grunnene drøftet opp imot den daværende situasjonen.¹⁶⁰ Da legesjefen drøftet dette på nytt igjen siden våpenhvile i 1953, hadde det gått ett år siden våpenhvile og bestemmelsen om at feltsykehuset fortsatt skulle driftes. Han mente derfor at det nå var på tide å ta opp denne diskusjonen igjen. Han skrev at det nå var usikkert hvor mange av landene som eventuelt hadde trukket seg ut siden sist gang denne diskusjonen ble tatt opp. Det var allerede offentlig at Danmark hadde trukket tilbake sitt bidrag, og at det var pressemeldinger ute om at amerikanerne skulle trekke tilbake meste parten av sine bidrag. Paus argumenterte derfor med at nødvendigheten av at Norge fortsatte sitt militære bidrag i Korea var svært redusert.¹⁶¹

Da det ble bestemt av den norske regjeringen og stortinget at feltsykehuset skulle gå fra humanitær sivil til militær hjelp, tilsa det at det var først og fremst militært personell som skulle bli tatt hånd om her. De sivile som ble skadet under krigen kom dermed i andre rekke og kun om det var overskudd til det på NORMASH. I 1954 var nå mesteparten av det innlagte pasientene på sykehuset sivile og svært få militære pasienter. Han ville deretter understreke at han på ingen måte tok avstand fra det enorme sivile medisinske behovet, men at han ville understreke at det måtte være på den sivile siden og ikke den militære, som det nå var. Dersom det var slik at Norge fortsatt skulle hjelpe her var det beste at det ble av et sivilt bidrag, og ikke lenger et militært. Paus argumenterte deretter at dette burde er noe som burde fastsettes klart og tydelig dersom feltsykehuset skal gå over fra militær til sivil hjelp.¹⁶²

Hvorfor det var av så stor betydning at sykehuset stod som et militært bidrag, men først og fremst ble brukt som et sivilt sykehus kom ikke helt tydelig frem i drøftingen til Paus. Han

¹⁶⁰ Ibid.

¹⁶¹ RA/S-2416. Brev fra Legesjef Bernhard Paus. 1954 S.2

¹⁶² RA/S-2416. Brev fra Legesjef Bernhard Paus. 1954 S.2

argumenterte likevel kort med at legestabben var redusert og at det ikke var mulig å yte den medisinske hjelpen på den sivile befolkningen med tanke på rettslig grunnlag. Det er ingen grunn til å tro at det ikke er noe sannhet i dette utsagnet. Dersom man tar i betraktning hva som har blitt belyst fra de tidligere funn i denne oppgaven, vil det være grunn til å tro at dette også er på grunn av politisk symbolikk. Da Norge allerede hadde tvil og bekymring fra starten av til å anse sykehuset som et militært bidrag, vil det være grunn nok til å tro at det heller ikke er ønskelig å betegne bidrag som militært lenger enn hva som er nødvendig.

En av årsakene til å beholde feltsykehuset etter våpenhvile var den øvelsen og de erfaringene forsvarets sanitet ville få av at sykehuset driftes videre. Paus argumenterte derfor at det tvilsomt ville komme noen erfaringer som ville være mer betydningsfulle enn hva de allerede hadde erfart eller som kunne oppnås ved våpenøvelser hjemme i Norge på dette tidspunktet. Han understrekte deretter at han kun siktet til hvordan situasjonen var i det «nå», og at mange av de som hadde gjort tjeneste ved feltsykehuset i Korea ville kunne ta del i de tunge feltsykehusene hjemme i Norge.¹⁶³ Alt i alt konkluderte han med at ettersom de representative grunnene ikke lenger var til stede, det var mer sivilhjelp enn militærhjelp og grunnlaget for å få erfaringer og øvelse også hadde bortfalt, burde en tilbaketrekning vurderes. Likevel ønsket han først at det ble undersøkt hvilke andre nasjoner som har trukket seg ut av Korea etter våpenhvile kom. Han ønsket også at de skulle spørre det svenske røde kors, som for øvrig også hadde et sykehus plassert i Korea.¹⁶⁴ Årsaken til at han mente det spesifikt skulle bli undersøkt hvordan Sverige hadde planlagt å håndtere denne situasjonen, vil med stor sannsynlighet være at Norge ikke ønsket å fremstå som dårligere enn sitt skandinaviske naboland.

¹⁶³ Ibid.

¹⁶⁴ RA/S-2416. Brev fra Legesjef Bernhard Paus. 1954 S.3

6. Drøfting og refleksjon av funn

I dette kapittelet vil jeg drøfte de funnene jeg har lagt frem i kapittel 5 opp imot det teoretiske rammeverket jeg presenterte i kapittel 2. Jeg vil drøfte hensikten bak opprettelsen av det Norske feltsykehuset, og hvilken uttelling dette prosjektet fikk for Norge. Jeg vil også se på og drøfte rundt ulike typer maktbruk som er tatt i bruk ved ulike bestemmelser som angår Norges deltakelse i Koreakrigen. Til slutt vil jeg drøfte hvorfor Norge sendte feltsykehus til Korea, og hva det var som gjorde at bidraget endret seg fra humanitær flyktninghjelp til et militært feltsykehus.

6.1 Norges plass i sikkerhetsrådet

Om det var tilfeldighet eller nøye gjennomtenkt at det var Norge som fikk en plass i sikkerhetsrådet da de opprinnelige fem stormaktene ikke ble et effektivt styre, er noe som bør tas tak i. Ut ifra de funnene som har blitt lagt frem og møtereferat fra sikkerhetsrådet der både Norge og USA har deltatt, kommer det tydelig frem at USA ønsker å ha Norge som en vesentlig del i prosessen. Med en ganske stor sikkerhet vil det kunne påstås at USA ser på Norge som et land med god påvirkningskraft og med høy pålitelighet og tiltro.¹⁶⁵ Som vi allerede vet hadde USA også stor makt i verden, spesielt militært på denne tiden. Ved at Norge tok del i Atlanterhavspakten, traktaten som ligger til grunn for NATO, var tanken at Norge fikk en garanti om amerikanske støtte om det var nødvendig. Dette var nok et svært viktig argument, spesielt etter andre verdenskrig, hvor de norske myndighetene hadde sett at de ikke klarer seg alene om noe slikt skulle oppstå igjen.¹⁶⁶

På grunn av den storhetsmakten USA er, kan man anta at de fleste land ønsker å ha et godt forhold til USA, med mindre de kan matche deres militære styrker. Man kan dermed argumentere for at det ikke må ha vært en utfordring for USA å få med Norge på deres side. Især med tanke på at Norge ønsket og hadde behov for amerikansk støtte. Likevel kan man også sette spørsmålsteget til hvorfor USA ønsket akkurat Norge, som er et lite land i det store verdensbilde. Et land uten store militære styrker eller mulighet for å bidra med utøvende makt. Norge hadde i flere år vært et nøytralt land, et land som ikke ønsket å delta i hverken første eller andre verdenskrig. Likevel etter andre verdenskrig har Norge bygget opp sitt rykte som en fredsnasjon. Det er ikke til å legge skjul på at en innblanding vil bli tatt imot annerledes dersom Norge er forslagstiller, imot om for eksempel Storbritannia hadde hatt dette. Dette argumentet bygger ene og alene på det faktum at Norge har en større attraksjon ut

¹⁶⁵ Sverdrup (1996) S.313

¹⁶⁶ Sverdrup (1996) S.349

i verden. Mange fler land kan med stor sannsynlighet stille seg bak den norske utenrikspolitikken fremfor den britiske. Dette er et svært godt eksempel på usynlig makt, da Storbritannia åpenbart ser ut til å ha større makt enn Norge utad, men Norges attraksjon stiller såpass sterkt, med tanke på hvordan Norge har blitt promotert som en fredsnasjon. At Norge ble ønsket i sikkerhetsrådet av USA hadde nok både strategiske politiske og demokratiske grunner.

6.2 Hensikten med feltsykehusets deltakelse

Avgjørelsen om å etablere et norsk feltsykehus i Korea førte med seg både politiske risikoer og debatter innad i regjeringen. Det at sykehuset fikk en så sterk militær karakter kunne også skapt store debatter og strid innad i arbeiderbevegelsen dersom det hadde blitt rom for en offentlig debatt angående dette. Norges bidrag i Koreakrigen, da spesielt det tunge feltsykehuset, var ikke en billig affære. Når den norske regjeringen ikke bare setter i gang et risikabelt prosjekt politisk sett, men et prosjekt med utrolig høye utgifter i tillegg, vil det være gunstig å drøfte uttellingen prosjektet hadde. For å kunne drøfte hvilken uttelling prosjektet hadde for Norge vil det være til fordel og se på de årsakene og kriteriene Norge hadde for å delta i krigen. De tre kriteriene Norge hadde for en slik deltakelse var; 1) utgjøre en del av Norges bidrag som FN-nasjon 2) lindre nød og 3) skaffe erfaring av betydning for forsvaret.¹⁶⁷ Hvorvidt dette er en tilfeldig rekkefølge over kriterier eller en prioritert liste er uvisst og vil derfor ikke være mulig å ta med som et argument. Dette er likevel samtidens kriterier og vil være en god start for å evaluere uttellingen feltsykehuset hadde.

Det har blitt etablert at NORMASH absolutt var et vellykket bidrag for Norge som FN-nasjon. Mye av grunnen til at det norske feltsykehuset har fått så mye oppmerksomhet og ble så veldig vellykket i forhold til de danske og svenske bidragene, da spesielt i amerikanerne sine øyne, var nok beslutningen om å legge sykehuset så tett opp til fronten av krigen.¹⁶⁸ En annen årsak til at Norge fikk såpass store politiske uttelling hos amerikanerne var nok også fordi det norske feltsykehuset var det eneste sykehuset som var MASH, utenom de amerikanske. Dette gjorde også at det norske bidraget fikk omtale i amerikanske aviser, pressemeldinger og andre kanaler. I tillegg var omtalen i amerikanske media så hyppig og så intens at drivkraften bak disse omtalene med stor sannsynlighet var større enn å kun vise høflighet ovenfor det norske folket. På bakgrunn av den store omtalen i amerikanske medier ser det ut til at de var svært

¹⁶⁷ RA/S – 2416 - Ambassaden i Tokyo, Japan. Norges feltsykehus i Korea, 02.05.1951-31-12-1951. Brev fra sjefen for NORMASH Oberst Berg.

¹⁶⁸ UD 26.6/32d, III, Ramstad til Norges Røde Kors, 13.10.1951

fornøyde med det norske bidraget og ønsket å gi både ros og anerkjennelse til den norske regjeringen og de som arbeidet på sykehuset for dette. I sykehusets rapporter stod det til stadighet at sykehussjefen hadde applaudert for arbeidet som ble gjort også.¹⁶⁹ Årsakene til at et slikt bidrag ble overveldende mottatt av amerikanerne er nok flere, men en av årsakene var nok til dels hvordan dette var med på å sette den amerikanske innblandingen i krigen i ett annet lys. Når et så lite land som Norge har et militært bidrag i frontlinjen bidrar dette til å vise resten av verden at dette var en internasjonal konflikt, ikke bare amerikansk. Dette kan dermed ha innvirkning på å styrke den amerikanske legitimiteten i verdensbildet. Noe som for Amerika sin del vil styrke deres attraksjon som land, altså deres usynlige makt vil ha mulighet for vekst.

I den ene artikkelen som ble postet i amerikanske medier begynner artikkelen med at det kommer lett for nordmenn å legge hat på totalitære regjeringer. I tillegg ble det også skrevet i dette innslaget at noe av det som gjør nordmennene så hjelpevillige og forståelsesfulle når det gjelder det viktige arbeidet de nå utfører, er den nazistiske okkupasjonen som foregikk under andre verdenskrig og en intim, men ubehagelig tilknytningen til det kommunistiske landet Russland. I artikkelen ble det også skrevet at på grunn av alle disse hendelsene Norge hadde vært igjennom, hadde nordmenn en reell forståelse av hvorfor de var der og nå hjalp folket i republikken Korea å slå tilbake de røde angriperne.¹⁷⁰ Ut ifra denne avisartikkelen er det tydelig at amerikanerne og nordmennene hadde ulikt syn på formålet med Norges deltakelse i krigen. Amerikanerne la det frem i dette tilfellet som at deltakelsen ble drevet av det norske hat mot totalitære regimer og kommunismen i seg selv. Norge derimot har lagt frem at deres drivkraft har vært for erfaring, hjelpe mennesker i nød og for å utgjøre sin del av FN-nasjonen. Feltsykehuset ble sett på som noe positivt både i Norge og i USA. På grunn av ulike oppfatninger og granskinger av hva det viktigste var ble det lagt trykk på ulike elementer i media i USA i forhold til Norge. Til tross for at de vektla ulike elementer vil det ikke nødvendigvis si at det er en motsetning her, men heller understreker det hvordan feltsykehuset var et unikt godt verktøy som holdt balansen mellom både norske og amerikanske ønsker.

Ifølge de mange avisartiklene fra amerikansk side og all rosen sykehussjefen mottok vil det være grunn til å tro at Norge oppfylte argumentet om å lindre nød og skaffe betydelig erfaring for forsvaret, men da det er få rapporter fra amerikansk side på feltsykehuset vil en slik drøfting bli noe ufullstendig. Imidlertid er det en evalueringsrapport fra amerikansk side som

¹⁶⁹ UD 26.6/32d, IV, Engen til UD, 18.03.1953

¹⁷⁰ RA/S- 2416. Norges feltsykehus i Korea, 02-05.1951-31.12.1951: Avisutklipp fra amerikansk avis

ble skrevet i mai 1953. Denne evaluering var ikke svært positiv. En amerikansk inspektør skrev i denne rapporten at det norske feltsykehuset ikke levde opp til den amerikanske standarden. Kirurgene som ble evaluert ble heller ikke særlig høyt gradert, i motsetning til sykehussjefen og sjefskirurgen som fikk en meget god evaluering. Til tross for at inspektøren mente sykehuset hadde mangler, og at store deler av personalet hadde manglende kunnskaper, skrev han at det hadde mange gode funksjoner og ut ifra forholdene en relativt grei evaluering. Denne rapporten motsier svært mye av det som blir skrevet og måten NORMASH blir omtalt på ellers. Dette kan tyde på at de amerikanske standardene for MASH var høyere enn de norske. I tillegg er det første gang Norge stiller med et slikt bidrag. Da dette er noe amerikanerne har gjort tidligere, vil det også være tenkelig at standarden deres er høyere. På en måte kan denne rapporten også forsterke en tanke om at sykehuset kanskje bare var et symbolsk bilde for amerikanerne for å styrke deres legitimitet. Under analysen kom det tydelig frem at dette i høy grad var viktig for amerikanerne. Imidlertid er dette en vanskelig beslutning å stadfeste med bare én rapport som bakgrunn. Først og fremst stemmer dette svært dårlig overens med andre amerikanske omtaler om sykehuset, i tillegg til at det ikke har dukket opp noen andre slike negative kilder som omtaler sykehuset. I tillegg er det flere tusen pasienter som ble sendt til det norske feltsykehuset. Da det fantes flere andre feltsykehus i Sør-Korea, vil man kunne anta at dersom det var så dårlig til lags som den amerikanske inspektøren la frem ville flere blitt prioritert å bli sendt videre, og ikke til NORMASH. Både sykehuset og personalet skal også å ha fått svært god omtale av de pasientene som ble behandlet der, og svært mange skal ha vist en stor takknemlighet ovenfor Norge.¹⁷¹ At Norge dermed har tatt del i å lindre nød vil det derfor ikke holdes noen tvil over.

Etter nedleggelsen av feltsykehuset i Korea var det flere av de ansatte som hadde jobbet og hadde erfaring fra feltsykehuset i Korea som deltok på Forsvarets sanitetsøvelser i Norge. Da et av Norges argumenter for å delta i krigen var at de ønsket å skaffe erfaring for forsvaret, kan man med sikkerhets påstå at feltsykehuset absolutt også ga forsvarets sanitet verdifull erfaring. Alt i alt kan man dermed si at alle Norges grunner til å delta militært i krigen ble oppfylt. Til tross for det var nok ikke alle disse argumentene like tungtveiende da avgjørelsen om militært bidrag ble tatt. Det at de ønsket erfaring innenfor forsvaret var nok ikke et argument som var av stor betydning. Om dette hadde vært tilfelle ville nok samarbeidet mellom sykehuset og Forsvarets sanitet var mye større og utbedt helt fra starten av. Denne

¹⁷¹ Skogrand (1994) S.194

erfaringen kom nok mest sannsynlig som en bonus, og ikke på bakgrunn av bevisste politiske tiltak.

6. 3 Maktbruk i sammenheng med Norges avgjørelser rundt Koreakrigen

6.3.1 Bruk av synlig makt

Det kan se ut til at det oppstod en interessekonflikt mellom røde kors og forsvarsministeren da det ble foreslått en overføring til Forsvaret sanitet, og at de nå skulle ta over styringen av feltsykehuset. Hauge ønsket at forswarets sanitet skulle overta ansvaret for feltsykehuset for å forhåpentligvis minske det presset som var om norske kampstyrker i Korea. Tanken var at dersom det nå ble lagt enda mer press fra amerikansk side, kunne de argumentere for at de allerede hadde et fullstendig militært bidrag fra forsvaret ved fronten. Det var Røde Kors som hadde administrert feltsykehuset fra begynnelsen av, og på dette tidspunktet hadde feltsykehuset vist seg å være veldig suksessfullt. Florelius følte angivelig at et slikt ansvarsbytte ble gjort på grunnlag av ønske om anerkjennelse og berømmelse nå som det viste seg nettopp hvor stor suksessrate det hadde. Han mente altså at byttet var drevet av et ønske om en egen politisk vinning. Til tross for at Florelius uttrykte en veldig misnøye til en slik ansvarsoverføring ble dette byttet gjennomført. Det hadde heller ingen store innvirkninger på hvordan sykehuset ble administrert. Årsaken til at et slik bytte ble gjennomført til tross for at presidenten for Røde Kors ikke ønsket dette er nok ettersom departementet hadde betydelig større makt. Røde Kors hadde nok verken de politiske eller materielle ressursene for å stå imot det norske departementet. En av årsakene til at Røde kors ble satt til dette ansvaret i første omgang ser angivelig ut til å være på grunn av det bildet det skapte. Regjeringen var i begynnelsen av denne aksjonen svært imot at en deltakelse i krig skulle ha noe å gjøre med forsvaret å gjøre og at den skulle ha noen form for militært preg. Det ble likevel en overføring til Forsvarets sanitet senere da de så det som nødvendig for å sikre seg en allianse med USA.

Det kan også diskuteres om det ble tatt i bruk synlig makt mellom USA og Norge da det kom til spørsmålet om å sende militære styrker til Korea. Ut ifra funnene som har blitt gjort i tilknytning til denne oppgaven kommer det frem at Norge i utgangspunktet ikke hadde et sterkt ønske om å bidra i form av militær art i Korea. På en annen side ser vi et stadig trykk fra amerikansk hold og også noe innad i Norges styre fra de som har vesentlig tilknytning til amerikanske toppbyråkrater, om et militært bidrag. Deretter ble ansvaret overført fra Røde kors til Forsvarets Sanitet. Florelius uttrykte egne tanker om dette og mente at det var for å ta del i æren til Røde kors sitt arbeid. Igjennom analysedelen rår det lite tvil over at den norske regjeringen og myndighetene ønsket å holde en lav profil når det kom til å bidra i krig om det

ikke kunne fremmes som humanitært. Det var også tydelig at det var et press fra USA om å bidra med en form for militær aksjon. At det skjedde et ansvarsskifte fra Røde kors til Forsvarets sanitet, ser i stor grad ut til å ha vært drevet av presset fra amerikansk hold. Selv om det ser ut til at et militært feltsykehus gagnet alle involverte parter hadde nok ikke ansvar skiftet funnet sted dersom det ikke hadde vært et sådan press fra amerikansk hold.

6.3.2 Bruk av skjult makt

Som vi allerede har sett på i kapittel fem fikk Norge spørsmål om å sende soldater til Korea, det er de norske myndighetene som har makten til å bestemme om det skulle sendtes styrker til Korea eller ikke. Som vi har sett, takket Norge svært kjapt nei til et slikt bidrag, hvert fall første gangen en slik forespørsel kom. Jeg vil nå drøfte dette opp mot maktteorien til Bachrach og Baratz som gikk ut på skjult makt. I denne sammenhengen vil det være deres teori om en utførelse av et «ikke-vedtak» som er det mest naturlige her. Da de norske myndighetene i første omgang takket umiddelbart «nei» til å sende soldater, fører dette til et «ikke-vedtak», ettersom dette fører til at det å sende soldater på ingen måte blir på dagsorden lenger, hvert fall ikke for det offentlige. Da det ble kjent for offentligheten at Norge hadde takket klart og tydelig nei stoppet diskusjonen folket seg imellom og innenfor de politiske partiene. Det var dermed ikke lenger et spørsmål hvor mange som eventuelt skulle sendes, når dette skulle bli gjort eller hvordan soldatene skulle sendes til Korea.

Et argument for å sende militære styrker til Korea var at en slik aksjon ville gitt den norske hæren nyttige og verdifulle krigserfaringer. Likevel ble det også argumentert for at den norske hæren ikke var større enn at den trengtes hjemme i Norge. De ville ikke sende soldater så langt vekk hjemmefra uten en sikkerhet her hjemme, med tanke på de store uenighetene som pågikk i verden da. Utenriksministeren uttalte til stortinget at det var svært problematisk med en norsk innsats i Korea av stor signifikans. Imidlertid la han mye vekt på at det ville være problematisk på det daværende tidspunktet. En slik uttalelse vil dermed ikke utelukke at et slikt bidrag kan forekomme i senere tid. Noen tolket dette som at det var mulighet for å sende soldater til Korea senere, at det kun var det nåværende tidspunktet som var uaktuelt. Andre derimot tolket dette som at dette var et avsluttende nei for dette spørsmålet og at dette var noe som ikke kom til å bli bragt opp igjen. Da dette også var det siste man hørte i det offentlige om dette teamet har det forståelig nok blitt oppfattet at dette var myndighetenes siste og endelige nei, blant annet av både Skogrand og Pedersen.

Som funnene viser fikk Norge forespørselen om å sende soldater som en del av FN-styrkene, også etter at de hadde sendt ut vedtaket om at Norge ikke kom til å sende soldater til Korea.

Man kan derfor ikke påstå at det at Norge takket nei var noe som utelukket spørsmålet om å sende soldater til Korea fullstendig. I mine funn har jeg ikke kommer over noe vedtak som bekrefter å sende norske soldater, men jeg har på en annen side heller ikke noen funn som tilsier at de avslo et slikt bidrag fullstendig. Ut ifra denne argumentasjonen og de funnene jeg har til grunn, kan man derfor ikke si at det ble utført skjult makt av de norske myndighetene, ut ifra Bachrach og Baratz sine teorier, da et «ikke-vedtak» ikke har blitt oppdaget. Det at myndighetene svarte «nei» til å sende stridene styrker i Korea vil derfor kunne anses som en «antagelse» som har blitt en del av det norske historiske narrative.

6.3.3 Bruk av usynlig makt

Jeg har til nå i kapittel 5 tatt for meg flere eksempler der usynlig makt blir tatt i bruk i form av attraksjon, men Lukes argumenterte for at usynlig makt også kan komme til uttrykk på andre måter enn bare attraksjon. Han mente at dersom man får muligheten til å endre eller forme andres verdier, viljer, oppfatninger og meninger, var dette også en form for usynlig makt. Dette kan foregå ved manipulasjon der man ønsker å endre eller bevare en viss struktur eller tilstand, eller ved institusjonalisert kontroll av informasjon. Ved bruk av en kvalitativ narrativ innholdsanalyse ønsket jeg å avdekke hvordan Norge tok i bruk usynlig makt og hvordan de fremmet seg selv som en fredsnasjon. Ut ifra funnene som ble avdekket ser man at det først og fremst er det norske feltsykehuset som har fått plass i litteraturen. Imidlertid har det ikke blitt promotert at dette var et militært bidrag, og da det ble overført fra røde kors til forsvarrets sanitet ble det brukt amerikanske uniformer og delegasjoner. Selv om det fra starten av tydelig var et militært bidrag, ønsket også den norske regjeringen å gjøre det tydelig at dette var et bidrag til FN-aksjonen. Sykehusets ledelse ønsket heller ikke at det skulle snakkes om at alt personell fikk våpenopplæring. Det kan derfor virke som at det er tatt i bruk institusjonalisert kontroll av informasjon da de valgte å utelukke noen elementer av hva og hvordan ting foregikk på NORMASH i Korea. På bakgrunn av funnene som er lagt frem i denne oppgaven er det liten grunn til å tro at årsaken til en slik kontroll av hvilken informasjon som deles er noe annet enn hvordan Norge ønsket å bli fremstilt.

Et annet bidrag som man kan diskutere hvor det kan ha forekommet manipulasjon eller institusjonell kontroll av informasjon er det at det tilsynelatende ut ifra medier i ettertid, faktisk ble sendt soldater til Koreakrigen. Det finnes flere litterære verk som tar for seg det norske bidraget i Koreakrigen, men at det angivelig ble sendt soldater til Korea ble ikke skrevet om før i 2014 av NRK. Skogrand har skrevet flere verk som tar for seg Norge i Koreakrigen. Han har også tatt for seg nettopp spørsmålet om å sende norske soldater til

Korea. Han skriver i sin hovedoppgave «Norge og Koreaspørsmålet 1945-1953» at det var en offentlig diskusjon som tok for seg spørsmålet om å sende soldater til Korea, likevel konkluderer han at dette aldri ble realisert. Den siste boken han publiserte «Alliert i krig og fred: 1940-1970» ble støttet av både forsvarsdepartementet og institutt for forsvarsstudier. Denne boken ble publisert i 2004, med tanke på NRKs funn viser det seg dermed at både forsvarsdepartementet og instituttet for forsvarsstudier stilte seg bak en bok de var klar over inneholdt både feilaktige og mangelfulle opplysninger. Etersom norske myndigheter aldri har bekreftet et slikt bidrag kan nok dette være årsaken til at dette var informasjonen Skogrand også fikk.¹⁷² Likevel kan det være flere andre årsaker eller grunner til dette, som denne oppgaven ikke har dybde til å kunne undersøke. Jeg vil derfor ikke kunne påstå at dette var institusjonell kontroll eller om det var manipulasjon, men det er likevel interessant og noe som er verdt å ta i betraktning.

6.4 Endringen i planene rundt det norske bidraget i Koreakrigen

Som det ble nevnt tidligere i kapittel 3.2.1 *Norsk feltsykehus i Korea* og kapittel 5.2 *det norske feltsykehuset blir til*, var den opprinnelige planen at Røde kors skulle bidra med et humanitært bidrag for å hjelpe den sivile befolkningen i Korea. Istedenfor et humanitært bidrag til sivilbefolkningen ble det sendt et militært sykehus fra Norge. Til tross for at sykehuset fra starten av var av militær karakter, var sykehuset ikke plassert under forsvarsdepartementet, men var underordnet utenriksdepartementet. Igjennom pressemeldinger kom det frem at det absolutt var behov for hjelp til flykninger og de sivile, dette rådde det altså ingen tvil over. I tillegg var Røde kors mer enn villig til å sette i gang og organisere et slikt bidrag, de ventet bare på klarsignal fra regjeringen og utenriksdepartementet. I tillegg ble heller aldri forslaget om flyktningleir avslått av FN sin felleskommando. Det ble riktignok formidlet at det var et godt andrevalg dersom Norge ikke hadde mulighet for å stille med et feltsykehus, som da var foretrukket. Likevel ble det et militært feltsykehus som ble det norske bidraget. I og med at det også så ut til at Norge på denne tiden, ønsket å ha minst mulig med noe form for militært bidrag å gjøre, kan dette bli sett på som noe merkverdig. Et argument her kan nok være det at Norge la mye vekt på å kunne oppfylle de forpliktelsene og ønskene fra FN sin felleskommando. I tillegg til dette var de som ledet hjelpearbeid i Korea fagmilitære. Det hadde nok trolig en innvirkning på at det var et militært feltsykehus som fikk tilbakemeldingen som det beste alternativet for Norge. Naturlig nok ville trolig de fagmilitære hjelpearbeiderne sette de militære som prioriteten i første rekke. Ut ifra FN sitt svar å

¹⁷² Kjosås (2007) S. 73

bedømme ville de nok ikke vært misfornøyde dersom Norge hadde stått på sitt og gjennomført sitt bidrag med humanitær flyktningshjelp. Det så mer ut til at de ville foretrukket et feltsykehus, men at de var mer enn takknemlige for det bidraget som ble gjort.¹⁷³

Selv om FN sine ønsker ble satt høyt opp på prioriteringslisten var nok ikke FN sitt brev den eneste årsak til at Lange endret mening om å sette inn et militært bidrag i aksjonen. Det at både danske og svenskene allerede hadde etablert militære sykehus i Korea var nok også en drivkraft og noe som ble tatt i betraktning da Lange bestemte seg for at Norge heller skulle sende et militært feltsykehus. Det faktum at både danskene og svenskene hadde sykehus som lå sentralt i Sør-Korea kan nok ha vært en av årsakene til at det norske feltsykehuset ble lagt helt i fronten. På en måte ønsket ikke den norske regjeringen at et militært bidrag skulle få noen form for publisitet. Dette gjenspeiler seg også i en viss grad igjennom avisartikkelen som ble skrevet av Storm i oppstarten av feltsykehuset. Likevel ønsket nok Norge å skille seg ut på en positiv måte og få anerkjennelse av både FN og USA. At NORMASH ble plassert i fronten kan også være på det grunnlaget at både det danske og det svenske sykehuset hadde vært i drift i flere måneder allerede. Norge hadde på dette tidspunktet bidratt med både skipstonnasje og last med hjelp til sivile og flyktninger. Et militært sykehus vil med stor sannsynlighet gi en bedre omtale enn et frakteskip som tar for seg anonym transportvirksomhet. Det at den norske regjering da følte at de hadde et behov for å kompensere er heller ikke umulig å kunne tenke seg. Muligheten for at de ønsket at Norge skulle bevise at de ikke bare kunne yte den samme innsatsen som nabolandene, men i tillegg gjøre det enda mer ekstraordinært, er heller ikke til å kunne utelukke. Spesielt ikke med tanke på hvilke politiske motiver og grunnlag det ser ut til at regjeringen har fulgt så langt.

I dette tidsrommet hadde det allerede blitt etterspurt norske kampstyrker til Korea. Det var ikke til å utelukke at det var en større andel amerikanske soldater som kjempet i krigen. Dersom Norge plasserte feltsykehuset i fronten, ville det i stor grad være først og fremst amerikanske soldater som ble behandlet på sykehuset. Ikke bare ville dette høyst sannsynlig blitt godt tatt imot av de amerikanske myndighetene, men det kunne også bli beregnet som et direkte bidrag til krigføringen. Ved å sende et militært sykehus, fremfor å eventuelt bidra med kampstyrker er risikoen for tapte menneskeliv betydelig mindre. Dette faktumet ble også tatt opp i den norske regjeringen når bidraget skulle bestemmes. I tillegg er det vesentlig mye lettere å kunne argumentere for at et feltsykehus har et humanitært preg, til tross for det

¹⁷³ Ser ut til at Skogrand også kom frem til dette under sin drøfting

militære preget, da det var snakk om å hjelpe mennesker som var sårende og led nød. Selv om det ikke hadde vært et enormt press på å sende norske soldater til Korea enda, kan det nok ha vært i Lange sine tanker at dette på en måte også kunne veie opp for at de ikke ville sende norske kampstyrker. Som vi så senere i tidsomløpet tok forsvarsminister Hauge opp at han ønsket å endre feltsykehuset fra Røde kors sitt ansvar over til forswarets sanitet. Han argumenterte ene og alene for at årsaken til dette var for å dempe det presset som da hadde oppstått om å sende stridende styrker til Korea. Selv om Florenius mistenkte at det var andre årsaker til at Hauge ønsket et slikt bytte av ansvaret, er det mye som tyder på at Hauge sine argumenter og ståsted var troverdig. At denne tanken allerede hadde så smått startet tidligere i prosessen også hos Lange er det derfor store muligheter for. Spesielt dersom man også tar i betraktning hvordan det kontinuerlig ble arbeidet for å kunne fremstille Norge som en nasjon som satt freden høyest.

7.Konklusjon

I dette kapittelet vil jeg presentere de konklusjonene jeg har kommet frem til ut ifra den problemstillingen og de forskningsspørsmålene som ligger til grunn for oppgaven. Jeg kommer til å presentere konklusjonen på problemstillingen og de ulike forskningsspørsmålene i denne rekkefølgen: 7.1) Hvordan og hvorfor brukte Norge feltsykehuset for å fremme seg selv som en fredsnasjon under Koreakrigen? 7.2) Hvordan tok Norge i bruk usynlig makt? 7.3) Hvorfor ønsket den norske regjeringen et militært feltsykehus fremfor å sende soldater? 7.4) Hvorfor var det en diskusjon rundt hvorvidt bidraget skulle være et tungt militært feltsykehus, når bidragsplanen opprinnelig var en humanitær flyktningleir?

7.1 Problemstilling: Norge som en fredsnasjon?

Hvordan og hvorfor brukte Norge feltsykehuset for å fremme seg selv som en fredsnasjon under Koreakrigen?

Norges aksjoner etter endringen av utenrikspolitikken i 1948 kan anses som motivert av et ønske å arbeide for fred. Selv om motivene er drevet av ønsket om å fremme den norske utenrikspolitikken som fredelig, kan det heller ikke kalles pasifisme, da det til og med kan inkludere krigføring. Ettersom Norge er et lite land, er det liten sjanse for å kunne opparbeide seg noe form for betydelig makt i det store verdensbildet. Det er nok få andre metoder Norge kunne brukt til å bidra i utenrikspolitikken enn igjennom attraksjon og usynlig maktbruk. Det at andre nasjoner og land ønsket at Norge skulle stå frem som forslagstiller sa også mye om Norges rolle i det store bildet på denne tiden. Med ganske stor sikkerhet kan det også konkluderes at det ikke var en tilfeldighet at de under resolusjonen om Korea i sikkerhetsrådet ønsket Norge som forslagsstiller. Under denne resolusjonen får man et tydelig bilde av posisjonen Norge hadde i sikkerhetsrådet. At det var ønskelig å ha Norge som forslagsstiller var nok nøye gjennomtenkt og et strategisk forslag. Da Norge lenge hadde vært et nøytralt land har dette i stor grad tatt del i å lage et grunnleggende godt bilde av Norge som et fredelig land. Det er også vesentlig at Norge er et lite land som ikke hadde noen utstrålende stor makt. At et forslag om å ta del i krig kom fra en slik nasjon vil betydelig øke troverdigheten om en fredsbevarende aksjon. Ikke bare fremmet Norge seg selv som en fredsnasjon, men store deler av resten av verden så også ut til å ha et slikt bilde, og dermed rett og slett styrket en slik fremstilling av Norge.

At Norge gjorde fredsbevarende arbeid kun for å vekke attraksjon hos andre land er ikke tilfelle. Tanken bak en slik formulering er altså hvordan Norge utnyttet og fant sin fordel i

hvordan de fremmer det humanitære i de aksjonene de hadde press på om å ta del i. De norske representantene i sikkerhetsrådet var i begynnelsen svært opptatt av at det var FN-flagget som skulle bli brukt på det norske feltsykehuset og at det var fredsbevarende bidrag de gjorde. Da Koreakrigen utspilte seg hadde Norge allerede et noe anerkjent bilde som en fredsnajson. Likevel ser det ut til at det ikke var så sterkt at det var rom for å utstråle lettsindighet ovenfor en direkte krigføring for å kunne beholde tittelen som fredsnajson. Dette var nok en tid hvor det var viktig å fremme disse norske kjerneverdiene så godt det var mulig for å kunne stå med makten som en fredsnajson fullt og helt. Det norske feltsykehuset oppnådde målet om å fremme de norske interessene samtidig som de tilfredsstilte de forventninger som lå til grunn i NATO og FN medlemskapet. Ikke bare det, men bidrag gjorde også USA glad. Ved dette bidraget fikk Norge svært mye positiv omtale og deres posisjon som en fredelig stat ble stående.

Ut ifra artikkelen i *Morgenbladet* utstråler det usikkerhet omkring bidraget, spesielt i begynnelsen. At det ikke ble snakket om og fremmet i så stor grad i begynnelsen var realistisk sett fordi de ønsket å se hvordan et slikt bidrag ble mottatt og hvordan det generelt gikk først. At de var tilbakeholdne med informasjonen var nok i stor grad med tanke på at dette skulle være noe som ga et godt bilde av Norge. Ved å sette Røde kors som ansvarlig for feltsykehuset istedenfor forsvarets sanitet vil det fremstå som en mer humanitær og fredelig aksjon. I tillegg til at det ble tydelig understreket at dette ble gjort som et tillegg til skipstonnasjen og som et bidrag til FN sin aksjon. Imidlertid ble dette endret senere for å senke presset om å sende stridene militæres styrker fra amerikansk side. Da Hauge la frem et ønske om å overføre ansvaret fra røde kors til Forsvarets sanitet mente han at bidraget ikke hadde vært et tydelig militært bidrag fra før. Byttet ville senke presset da det kunne argumenteres for at det var et militært bidrag tett opptil fronten, samtidig som det var muligheter for å fremme dette som en form for nødhjelp, altså humanitært. Dette ble et godt instrument for Norge. Det var ikke behov for å gjøre noe politisk og økonomisk upassende, samtidig som de viste sin støtte til USA. En skiftning over til Forsvarets sanitet i senere tid hadde ingen innvirkning på omtalen til Norge, da dette ikke ble promotert i stor grad og de fortsatt fremmet at det var et bidrag til FN aksjonen. Alt i alt var dette trolig et forsøk på en myk overgang fra nøytralitetspolitikk til alliansepolitikk.

7.2 Forskningsspørsmål 1: Norges bruk av usynlig makt

Hvordan tok Norge i bruk usynlig makt i Koreakrigen?

Til tross for at feltsykehuset var et militært bidrag som etter hvert også var under forsvarrets sanitet, blir dette i senere tid sett mer på som et heroisk fredsbidrag. Årsaken til at det ble et militært feltsykehus fremfor soldater var nok at det ble lagt stor vekt på de fredsbevarende aksjonene rundt feltsykehuset. Dette vil med stor sannsynlighet være et resultat av identitet og makt. Norge ønsket å ha en sterk attraksjon hos andre land og kan se ut som de til tider «gjemte» seg litt bak USA. Bruken av usynlig makt kan dermed trekkes ut av den beslutningen myndighetene tok da det gjaldt et bidrag som innebar sykehus fremfor soldater. Da det ble bestemt at bidraget skulle være et militært feltsykehus var regjeringen svært opptatt av å fremme dette som et bidrag til FN sin aksjon. De ville også at det skulle stå under kommandoen til Røde kors, da det helt klart fremstår som et mer humanitært bidrag enn under Forsvarets kommando. Dette er tydelig bruk av usynlig makt da man prøver å forme noens oppfatninger for å opprettholde en tilstand. Det er tydelig at Norge fremmer sine politiske verdier for å skape pålitelighet utad. I tillegg hadde de en utenrikspolitikk som fremmet en moralsk autoritet som mange ville støtte, altså fredelig bidrag.

Noe som igjen styrker den attraksjonen Norge hadde som land på denne tiden er avisartikkelen som ble publisert i en amerikansk avis. Det er tydelig at amerikanerne ville vise frem at det var et norsk bidrag så tett opp til frontlinjen. Samtidig ble bidraget brukt for å fremme amerikanerne og deres soldater og bidrag selv. Det blir skrevet at Nordmennene ser opp til de amerikanske soldatene. Dette er viser at de ønsker å fremme hvordan nordmennene anerkjenner Amerika. Dette ville være med på å styrke USAs legitimitet. Som igjen er et tydelig tegn på Norges usynlige makt. Ikke nok med det, men ambassadør Austin, den amerikanske representanten i sikkerhetsrådet, la ikke skjul på at han ønsket at Norge skulle stå som forslagstiller om at FN skulle ta del i Koreakrigen. Han la også til at dette ville være den beste løsningen. Man får også et inntrykk av at de andre representantene i sikkerhetsrådet lener seg imot å ha Norge som forslagstiller ut ifra dynamikken under møtet, men det er den amerikanske representanten som absolutt står sterkest her. Igjennom en stående nøytralitetspolitikk og et land som er lite omtalt i sammenheng med krigføring er det tydelig at Norge hadde usynlig makt. Igjennom attraksjonen i sin utenrikspolitikk, de politiske verdiene og kulturen, har det blitt skapt et pålitelig bilde av Norge som en fredsnasjon.

7.3 Forskningsspørsmål 2: Hvorfor et militært sykehus?

Hvorfor ønsket den norske regjeringen et militært feltsykehus fremfor å sende soldater?

Den gjennomgående norske utenrikspolitikken hadde vært en nøytralitetspolitikk. Det ble klart etter andre verdenskrig at småstaten Norge ikke ville klare seg alene. Norge måtte dermed gå fra å være nøytral til å ta del i allianser. Dette gjorde de for å kunne føle seg trygge med de store uoverensstemmelsene omkring, da spesielt Sovjetunionen. Det at Norge tok del i NATO alliansen var ikke noe som ble higet veldig etter, men som ble sett på som nødvendig. Det ble dermed regnet med amerikansk støtte dersom det skulle være et behov. Regjeringen ønsket på ingen måte at Norge skulle gå fra å være en nøytral stat, til en krigførende stat. En stat som tar del i fredsbevarende aksjoner, ville nok på mange måter være et kompromiss. Som vi nå har sett på var det flere årsaker som lå til grunn når Norge svarte nei til å sende militære styrker til Korea. En årsak som nødvendigvis ikke ble snakket så mye om, men som man i det helhetlige bilde får inntrykk av at man ønsket staten Norge skulle fremstå, som en fredsnasjon.

Til tross for at den norske regjeringen ønsket at Norge skulle fremstå som en fredsnasjon, var dette helt klart ikke den eneste grunnen til at de takket klart og tydelig nei til militære styrker de første gangene. Vi vet at det var et stort press på regjeringen om et militært bidrag fra amerikansk hold. Ikke nok med det, men det var også ganske tydelig fra de fleste partier i regjeringen at de ønsket å ha de norske troppene nærmere hjemme. Norge hadde allerede soldater i Tyskland, og hadde ikke større kapasitet enn at dersom de trengte soldatene hjemme kunne de ikke sende en hel hær til Korea. Det ville nok dermed blitt svært dårlig tatt imot av det norske folket dersom det ble kjent i det offentlige at det faktisk ble sendt stridene styrker til Korea. Et sykehus vil derfor kunne begrunnes godt og utfolde en essens av humanitær hjelp.

Med tanke på at Norge var med i NATO og FN, i tillegg til at de følte på presset om å tilfredsstille USA, var nok et militært feltsykehus det beste for alle parter. Norge støttet USA i krigen igjennom deres nye allianse i NATO, som igjen sikret Norge amerikansk hjelp om det skulle behøves. Det ble sendt bistand igjennom deres medlemskap i FN, og det så ut til at FNs felleskommando var mer enn fornøyd med den norske bistanden. I tillegg fikk de også tilfredsstilt det amerikanske presset om et militært bidrag. Da sykehuset ble overført til forsvarsets sanitet, kunne de også argumentere for et militært bidrag som kunne anses som et bidrag direkte til krigføringen. Dette var nok mest på grunn av at sykehuset var plassert helt i

fronten av krigen. Til tross for at det ble argumentert til amerikanerne at dette var et direkte militært bidrag til krigføringen, kunne det også argumenteres for at det var en fredsbevarende operasjon. Et feltsykehus har et humanitært preg da man hjelper sårede og skadde mennesker. Det ble derfor et militært feltsykehus da dette var det mest gunstige for å tilfredsstille alle parter og samtidig kunne bevare tittelen som fredsnasjon.

7.4 forskningsspørsmål 3: Hvorfor ble det en diskusjon omkring bidraget?

Hvorfor var det en diskusjon rundt hvorvidt bidraget skulle være et tungt militært feltsykehus, når bidragsplanen opprinnelig var en humanitær flyktningleir?

Den opprinnelige planen når det kom til det norske bidraget under Koreakrigen var en humanitær flyktningleir og hjelp til den sivile befolkningen i Korea. Bidraget endte likevel opp med å bli et tungt militært feltsykehus. Her er det nok flere årsaker som ligger til grunn for at en slik begrunnelse ble tatt. Norge hadde allerede bidratt med en skipstonnasje og sendt en båtlast med forsyninger til flyktingene når forslaget om en humanitær flyktningleir ble lagt frem. FN uttrykte på ingen måte at de ville vært misfornøyd med et slikt bidrag, men det var ikke vanskelig å forstå at de gjerne ønsket et militært feltsykehus isteden. At den norske regjeringen satt FN sine ønsker høyt opp på prioriteringslisten er ikke til å legge skjul på. Det ble lagt tydelig frem at det norske bidraget skulle være et bidrag som skulle yte etter beste evne. Det var likevel ikke bare FNs ønske om et feltsykehus som ble tatt i betraktning når planen rundt Norges bidrag ble endret. Svært kort tid etter at krigen hadde startet var Norge en av flere land som hadde fått spørsmålet om å bidra med soldater til krigen. Dette skapte et press og en forventning til Norge, spesielt ovenfor USA. Gjennom hele prosessen rundt bestemmelsene om et militært sykehus er det tydelig at Norge legger stor vekt på både sin posisjon som en FN nasjon og deres forhold til USA.

På grunn av medlemskapet i NATO, i tillegg til at både Sverige og Danmark allerede hadde sendt et militært bidrag, følte nok den norske regjeringen og Røde Kors på dette. Sverige som ikke en gang var medlem i NATO møtte nok amerikanernes ønsker i større grad enn Norge gjorde i starten av krigen. Valget om å plassere det norske feltsykehuset helt i fronten var neppe en tilfeldighet. Dette vil etter alt å bedømme vært et forsøk på å vise at Norge også var i stand til å yte et like godt, om ikke et bedre bidrag enn sine naboland, da spesielt Sverige. Da det ble diskusjon om hvorvidt sykehuset skulle nedlegges eller ikke, ville de gjerne få en oversikt over når Sverige hadde planer om å legge ned sitt sykehus. Dette igjen understreker på alle måter argumentasjonen at Norge ikke ønsket å yte noe dårligere enn Sverige. Selv om

Sverige var et naboland og de skandinaviske landene tilsynelatende har et felles rykte, var det nok medlemskapet i NATO som var det tungtveiende grunnlaget her. Alt i alt er det flere årsaker til at det norske bidraget under Koreakrigen ble endret, og at det opprinnelige bidraget i det hele tatt ble en diskusjon. Den grunnleggende årsaken til at det var diskusjon rundt hvorvidt bidraget skulle endres til et militært feltsykehus var nok likevel først og fremst for å tilfredsstillere og imøtekomme de politiske kravene som ble stilt. Ikke bare tilfredsstilte dette bidraget både kravene fra amerikansk hold, NATO medlemskapet og som en FN nasjon, men kunne også bidra med å fremme Norge som en fredsnasjon.

Veien videre:

Jeg håper denne oppgaven kan bidra til videre diskusjon, men også videre forskning innenfor dette emnet. Ønsker også at denne oppgaven kan bidra til å se viktigheten med å utforske begrepet fredsnasjon og hva dette innebærer. Samt hvordan allierte til fredsnasjoners tankegang kan påvirkes av dette. Videre er det også verdt å se på hvordan Norge tok i bruk konkrete aksjoner, som for eksempel MASH, til å oppfylle mål om å være fredelig, men samtidig alliert. Det er svært interessant hvordan maktbruk og strategisk fremlegging av informasjon kan påvirke hvordan noe blir oppfattet i så stor grad.

8. Litteratur og Kilder

8.1 Litteraturliste

- Bachrach, P. & Baratz, M. S. (1963). Decisions and Nondecisions: An Analytical Framework. *The American Political Science Review*, 57(3), 632-642. Doi: 10.2307/1952568
- Bachrach, P. & Baratz, M. S. (1962). *Two Faces of Power. The American Political Science Review*, 56(4), 947-952. Doi: 10.2307/1952796
- Bachrach, P. & Baratz, M. S. (1970). *Power and poverty: theory and practice*. New York: Oxford University Press.
- Cumings, Bruce (2010). *The Korean War: a history*. New York: Modern library
- Clandinin, D, J. (Red.). (2007). *Handbook of Narrative Inquiry: Mapping a Methodology*. Sage Publications.
- Dahl, Robert A. (1961). *Who governs?: Democracy and power in an American City*. New Haven: Yale University Press
- Dale, T. (1955). *Beretning om det norske feltsykehus i Korea 1951-1954* (Norwegian mobile army surgical hospital in Korea 1951-1954. Oslo.
- Frey, F. W. (1971). Comment: On Issues and Nonissues in the Study of Power. *The American Political Science Review*, 65(4), 1081-1101. Doi: 10.2307/1953499
- Grønmo, Sigmund. (2004). *Samfunnsvitenskapelige metoder* (2.utg.). Bergen: Fagbokforlaget
- Kristiansen, Rolf. (1972). *Norsk militær innsats for de Forente Nasjoner (1949-1970)*. Oslo: Forsvarets krigshistoriske avdeling
- Lange, Halvard M. (1952). *Norske utenrikspolitikk siden 1945: foredrag og debattinnlegg*. Oslo: Tanum. Url: <https://www.nb.no/items/bc2b5b758557d7aad72c376cd2666f85?page=11&searchText=freden>
- Lukes, S. (1974). *Power: a radical view* (Studies in sociology). Basingstoke: Macmillan. Makt og demokratiutredningen. (2003). *Makt og demokrati*. (NOU2003/19). Oslo: Makt- og demokratiutredningen 1998-2003.
- Nilssen, Ragnar Wisløff (1952). *Med Røde Kors i Korea*. Misjonsselskapet. http://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2008051400050
- Nye, Joseph (2005). *Soft power: The means to success in world politics*. PublicAffairs, U.S.

- Pedersen, Lorentz Ulrik (1991). *Norge i Korea: Norsk innsats under Koreakrigen og senere*. Huitfeldt: i samarbeid med Norsk-koreansk forum:
https://www.nb.no/items/URN:NBN:no-nb_digibok_2007080800004?page=5
- Pharo, Helge (2005). *Den norske fredstradisjonen – et forskningsprosjekt* (bd.84). Oslo: Universitetsforlaget
- Riksarkivet, Oslo. Regjeringsprotokollene 1949-1953; FD, eske 752 og 759
- Riksarkivet, Oslo. Forsvarsdepartementet, kopibok 1951, avd. I, utgående og inngående register 1951.
- Riksarkivet, Oslo. RA/S-2416 – Ambassaden i Tokyo, Japan. Mappe 0002 – Norges feltsykehus i Korea, 02.05.1951-31-12-1951.
- Riksarkivet, Oslo. RA/S-2416. Mappe 0001- Norges feltsykehus i Korea.
- Riksarkivet, Oslo. RA/S-6171, Mappe 0001 – Koreakrigen.
- Seth, Michael, J. (2016). *A concise history of modern Korea: From the Late Nineteenth Century to the present*. (2. Utg.). Rowman & Littlefield
- Skogrand, K. (1994). *Norge og Koreaspørsmålet 1945-1953*. Oslo: K. Skogstrand.
- Stanley, S. (1991). *The Korean War: no victors, no vanquished (Warfare and history)*: United Kingdom: Routledge Ltd.
- Utenriksdepartementets arkiv, Oslo. 26/6.32: Koreaspørsmålet
- Utenriksdepartementets arkiv, Oslo. 26.6/32d: Norsk feltlasarett til FNs styrker i Korea.

8.2 Kilder

- Andersen, Gisle (2022, 4.mars) *Narrativ*. Snl.no. Hentet fra <https://snl.no/narrativ>
- Engelstad, Fredrik (2019, 20.juni). *Makt*. Snl.no Hentet fra: <https://snl.no/makt>
- Fjellengen, G. (2014, 5.mai). *Ørje-mann deltok i kamper under Koreakrigen*. Smaalenes Avis. Hentet: 8.oktober. 2021 fra <https://www.smaalenene.no/lokale-nyheter/orje-mann-deltok-i-kamper-under-korea-krigen/s/1-87-7334822>
- FN sambandet. (2021, 20.oktober). *Konflikter: Korea*. FN.no. Hentet 5. februar, 2022 fra <https://www.fn.no/Konflikter/korea>
- Grønmo, S. (2020, 5.oktober). *Innholdsanalyse*. Snl.no. Hentet fra <https://snl.no/innholdsanalyse>
- Helgesen, Geir. (2021, 9.Mars). *Koreakrigen*. Snl.no. Hentet: 15.januar, 2022 fra <https://snl.no/Koreakrigen>

- Hoffmann, Thomas. (2013, 22.september). Hva kan vi bruke kvalitativ forskning til? Forskning.no. Hentet fra <https://forskning.no/sosiologi/hva-kan-vi-bruke-kvalitativ-forskning-til/610839>
- Jentoft, M. (2014, 3.Mai). *Nordmenn deltok i kamphandlinger i Koreakrigen*. NRK.no. Hentet: 6.oktober, 2021 fra <https://www.nrk.no/urix/nordmenn-deltok-i-koreakrigen-1.11692471>
- Kjosås, Knut R (2017). *De taushetsbelagte menn: den ukjente historien om norske soldater i Koreakrigen*. [masteroppgave]. Høgskolen på Vestlandet.
- Lange, Even. (2020, 5.november) NATO-medlemskap og blokkpolitikk. Norgeshistorie.no. Hentet fra <https://www.norgeshistorie.no/velferdsstat-og-vestvending/1814-NATO-medlemskap-og-blokkpolitikk.html>
- Langemyr, Hedda. (2016, 20.desember). *Hva en fredsnasjon er, og hva det ikke er*. Changemaker.no. Hentet: 14.januar, 2022 fra <https://changemaker.no/blogg/2016/12/hva-en-fredsnasjon-er-og-hva-det-ikke-er>
- Leigland, Linn E. (2022, 13.mars) *Norges rolle i FNs sikkerhetsråd*. Fn.no. Hentet fra <https://www.fn.no/om-fn/norge-og-fn/norges-rolle-i-fns-sikkerhetsraad>
- Leira, Halvard (2007, 15.April). *Norge – en fredsnasjon?*. Nupi.no. Hentet fra <https://www.nupi.no/Skole/HHD-Artikler/20082/Norge-en-fredsnasjon>
- NDLA. (u.å) *Metoder i utforskning: Dokumentstudier og innholdsanalyse*. Hentet 5. februar 2022 fra <https://kildekompasset.no/references/nettside-5/>
- Nilstun, Carina. (2021, 7.november). *Humanitær*. Snl.no. Hentet fra <https://snl.no/humanit%C3%A6r>
- Språkrådet. (2022, 19.januar). *Narrativ: bruk og genus*. Hentet fra <https://www.sprakradet.no/svardatabase/sporsmal-og-svar/narrativ-bruk-og-genus/>
- Sørheim, Knut & Knudsen, Olav F. (2020, 21.februar) *Stormakt*. Snl.no. Hentet fra <https://snl.no/stormakt>
- Utdanningsdirektoratet. (2020). Læreplan i Vg3 i historie ((HIS01-03). Fastsatt som forskrift. Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2021. <https://www.udir.no/lk20/his01-03/kompetansemaal-og-vurdering/kv85>
- Figur 1. Fra “*BBC News: North Korea attacks – June 1950*” Av BBC News services, 2010. <https://www.bbc.com/news/10162283>

Kandidatnummer: 67

Vedlegg:

Vedlegg 1: Taushetserklæring fra riksarkivet(2 sider)

TAUSHETSERKLÆRING

Jeg har av Riksarkivaren fått innsyn, med hjemmel i forvaltningsloven § 13 d og avtale med arkivskaper, i følgende arkivenheter:

RA/S-2416 – Ambassaden i Tokyo, Japan

- Serie Da – Sakarkiv
 - Stykke L0009 – Sakarkiv
- Mappe 0002 - Norges feltsykehus i Korea, 02.05.1951–31.12.1951

til bruk i forbindelse med forskningsprosjektet (masteroppgaven)

Hvorfor tok Norge beslutningen om å etablere feltsykehus i Sør-Korea og promotere seg som en fredsnasjon?

Med hjemmel i forvaltningsloven § 13 d annet ledd har Riksarkivaren satt følgende vilkår for min bruk av taushetsbelagt materiale slik det er spesifisert i Riksarkivarens vedtak.

- Taushetsplikten er satt for å beskytte personer mot at opplysninger om deres personlige forhold blir kjent. Materialet skal derfor ikke brukes på måter som gjør at personer beskyttet av taushetsplikten kan identifiseres og eller knyttes til taushetsbelagte opplysninger som fremkommer i materialet.
- Det er **ikke** tillatt å ta kontakt med de personene som de taushetsbelagte opplysningene gjelder.
- Kopier og avskrifter av det taushetsbelagte materialet skal oppbevares på betryggende måte og slik at uvedkommende ikke får tilgang.
- Kopier skal tilintetgjøres ved det ovennevnte prosjekts avslutning. Kravet om tilintetgjøring gjelder samtlige kopier, avskrifter og dokumentfiler og lignende der taushetsbelagte opplysninger forekommer. I denne forbindelse sendes det et signert brev til Arkivverket som bekrefter at det aktuelle materiale er tilintetgjort i tråd med vilkåret. Brevet markeres med journalnummeret som gjelder for den aktuelle saken.

Jeg er kjent med innholdet i bestemmelsen om forskeres taushetsplikt i forvaltningslovens § 13 e.

Jeg vet at brudd på taushetsplikten etter forvaltningsloven § 13 e eller med vilkårene som er fastsatt av Riksarkivaren med hjemmel i forvaltningsloven § 13 d kan medføre straff etter straffeloven av 2005 § 209.

Forvaltningsloven § 13 d lyder:

"Når det finnes rimelig og ikke medfører uforholdsmessig ulempe for andre interesser, kan departementet bestemme at et forvaltningsorgan kan eller skal gi opplysninger til bruk for forskning, og at dette skal skje uten hinder av organets taushetsplikt etter § 13. Til vedtak som nevnt i første ledd kan det knyttes vilkår. Disse kan bl.a. gi bestemmelser om hvem som skal ha ansvar for opplysningene og hvem som skal ha adgang til dem, om oppbevaring og tilbakelevering av utlånt materiale, om tilintetgjøring av avskrifter, om hvorvidt forskerne skal ha adgang til å henvende seg til eller innhente nærmere opplysninger om dem det er gitt opplysninger om, og om bruken av opplysningene for øvrig. Kongen kan gi nærmere forskrifter om vedtak etter denne paragraf."

Forvaltningsloven § 13 e lyder:

"Enhver som utfører tjeneste eller arbeid i forbindelse med en forskningsoppgave som et forvaltningsorgan har støttet, godkjent eller gitt opplysninger undergitt taushetsplikt til, plikter å hindre at andre får adgang eller kjennskap til:

1. opplysninger undergitt taushetsplikt som forskeren får fra et forvaltningsorgan,
2. opplysninger som i forbindelse med forskningsarbeidet er mottatt fra private under taushetsløfte, og
3. opplysninger som gjelder personer som står i et avhengighetsforhold til den instans (skole, sykehus, anstalt, bedrift, offentlig myndighet m.m.) som har formidlet deres kontakt med forskeren.

Opplysningene kan bare brukes slik det er nødvendig for forskningsarbeidet og i samsvar med de vilkår som måtte være fastsatt etter § 13 d annet ledd. Skal resultater av forskningsarbeidet publiseres eller brukes på annen måte, gjelder § 13 a 1 og 2 tilsvarende.

Brudd på taushetsplikten eller på vilkår etter § 13 d annet ledd, straffes etter straffelovens § 209. Departementet eller vedkommende forvaltningsorgan skal gjøre forskeren og hans medarbeidere kjent med taushetsplikten og straffebestemmelsen, jfr. også § 13 c første ledd."

Straffeloven § 209 lyder:

«Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som røper opplysning som han har taushetsplikt om i henhold til lovbestemmelse eller forskrift, eller utnytter en slik opplysning med forsett om å skaffe seg eller andre en uberettiget vinning.

Første ledd gjelder tilsvarende ved brudd på taushetsplikt som følger av gyldig instruks for tjeneste eller arbeid for statlig eller kommunalt organ.

For den som arbeider eller utfører tjeneste for et statlig eller kommunalt organ, rammer første og annet ledd også brudd på taushetsplikt etter at tjenesten eller arbeidet er avsluttet. Grovt uaktsom overtredelse straffes på samme måte. Medvirkning er ikke straffbar.»

Sted og dato

Oslo, 1. desember 2021

Navn

SUSANNE MARIE WEISZ

Underskrift

Susanne Weisz